

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΕΦΗΡΜΟΣΜΕΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΣ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ

Τοπική Ανάπτυξη και Μουσικά Φεστιβάλ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ιωάννης Γκολφινόπουλος

Αθήνα, 2023

Τριμελής Επιτροπή

Βασίλειος Αυδίκος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Αντιγόνη Λυμπεράκη, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Βασιλική Δεληθέου, Επίκουρη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Ιωάννης Γκολφινόπουλος, 2023

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

Στα τρελάκια μου,
τη Νάντια, τον Οδυσσέα 2,5 χρονών και την Έλλη 8 μηνών

*“You say the hill's too steep to climb
Chiding
You say you'd like to see me try
Climbing*

You pick the place and I'll choose the time

*And I will climb that hill in my own way
Just wait a while for the right day”*

-fearless, pink floyd-

Στους γονείς μου

Συντομογραφίες

ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή

ΕU: European Union

FEET: Finnish Event Evaluation Tool

IFEA: International Festivals and Events Association

REII: Δείκτης Επιπτώσεων στο Λιανικό Εμπόριο

TOII: δείκτης τουριστικού αντίκτυπου

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Ευχαριστίες

Πέρασαν κιόλας δύο χρόνια. Ήταν τέτοιες μέρες που επιστρέφαμε στα “διαδικτυακά πλέον έδρανα και τις ψηφιακές αίθουσες” εντός μιας εποχής που μας στιγματίσε ως ανθρωπότητα, ιστορικά, κοινωνικά, αλλά και προσωπικά. Ύστερα από μια εξαναγκαστική παύση της καθημερινότητας με κυρίαρχο το στοιχείο του εγκλεισμού, του φόβου και της αφαίρεσης ελευθεριών, αλλά και ταυτοχρόνως με μια ανάβλυση ευκαιριών σε ατομικό επίπεδο που επέτρεψε εις εαυτόν -τον πέρα και έξω από το δεδομένο, το καθημερινό, το συνηθισμένο- αναστοχασμό και τη δυνατότητα ανασυγκρότησης και επαναπροσδιορισμού των αξιών, των προτεραιοτήτων και της ίδιας της στάσης μας απέναντι στη ζωή και το χρόνο.

Δύο χρόνια μετά με την καθημερινότητα να επανέρχεται στους πρότερους τρελούς ρυθμούς της, τον άνθρωπο στην ολότητά του να κυριαρχείται από την ίντριγκα, το εφήμερο, τον εντυπωσιασμό, την άγνοια και τον ατομισμό και τη φύση να θέτει κυρίαρχα το αφήγημά της. Κι απέναντι; Η τεχνολογία ή/και οι αισθήσεις;

Και κάπου εδώ θα κλείσω με την κατάχρηση του χώρου που μου δόθηκε, κρατώντας ξανά στο επίκεντρο τον άνθρωπο και τις αλληλεπιδράσεις μέσω των οποίων χαράζεται η γνώση, η εμπειρία και τα συναισθήματα στην προσωπική, μικρή και διόλου ασήμαντη ιστορία του καθενός μας.

Ευχαριστώ λοιπόν, την καθηγήτρια Σοφία Σκορδίλη για μια ακόμη φορά, για την ακαδημαϊκή παρότρυνση, τη μεγάλη υπομονή και την καθοριστική συμβολή της για να βρεθώ σήμερα περιχαρής μαζί σας εδώ στο ΠΜΣ του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου.

Ευχαριστώ το Βασίλη Αυδίκο, επιβλέποντα αναπλ. καθηγητή, που πίστεψε στο θέμα, μου έδωσε χώρο, χρόνο και στάθηκε με καίριο τρόπο την κάθε στιγμή που τον αναζήτησα.

Ευχαριστώ όλους και όλες τους καθηγητές και καθηγήτριες του ΠΜΣ για τις γνώσεις, τις συζητήσεις, την προσέγγιση και τις μεθόδους που μου μοιράστηκαν μαζί μου.

Ευχαριστώ τους συμφοιτητές μου σε αυτή την κοινή μικρή διαδρομή που είχαμε.

Ευχαριστώ κι αφιερώνω την εργασία αυτή στο κορίτσι μου τη Νάντια και τα παιδιά μας, τον Οδυσσέα και την Έλλη, γιατί χωρίς εσάς θα ήμουν άλλος, λιγότερο αληθινός, λιγότερο δυνατός και λιγότερο πεισματάρης. Γκρινιάρης ήμουν πάντα, συγχωρέστε με.

Σαφήνεια, απλότητα, αισθητική.

Σας ευχαριστώ.

Περιεχόμενα

Συντομογραφίες.....	4
Ευχαριστίες.....	5
Περιεχόμενα.....	6
Πίνακες.....	8
Διαγράμματα.....	9
Γραφήματα, εικόνες, φωτογραφίες.....	10
Περίληψη.....	11
Abstract.....	12
Εισαγωγή.....	13
Κεφάλαιο 1.....	19
Υποκεφάλαιο 1.1. Υπόβαθρο και πλαίσιο.....	19
Υποκεφάλαιο 1.2. Κατάθεση του προβλήματος.....	20
Υποκεφάλαιο 1.3. Στόχοι και ερωτήματα της έρευνας.....	22
Υποκεφάλαιο 1.4. Σημασία της μελέτης.....	24
Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας.....	26
Ορισμός του φεστιβάλ.....	26
Υποκεφάλαιο 2.1. Εξέλιξη του τουρισμού εκδηλώσεων και φεστιβάλ.....	27
Υποκεφάλαιο 2.2. Θεωρητικό πλαίσιο: Σχέση μεταξύ Μουσικών Φεστιβάλ και τοπικής ανάπτυξης.....	29
Υποκεφάλαιο 2.3. Οικονομικές επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ στις τοπικές κοινότητες.....	35
Υποκεφάλαιο 2.4. Κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ.....	38
Υποκεφάλαιο 2.5. Ρόλοι και εμπλοκή των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό του φεστιβάλ.....	39
Υποκεφάλαιο 2.6. Φεστιβαλικός τουρισμός στις αγροτικές περιοχές.....	41
Μεθοδολογία.....	44
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της Έρευνας.....	44
Υποκεφάλαιο 3.1: Ο Σχεδιασμός και η Προσέγγιση της Έρευνας.....	44
Υποκεφάλαιο 3.2: Μέθοδοι συλλογής δεδομένων: Συνεντεύξεις με διοργανωτές φεστιβάλ.....	47
Υποκεφάλαιο 3.3: Στρατηγική της δειγματοληψίας και επιλογή των συμμετεχόντων που διεξήχθησαν οι συνεντεύξεις.....	50
Υποκεφάλαιο 3.4: Τεχνικές ανάλυσης δεδομένων.....	52
Μελέτες Περιπτώσεων.....	55
Κεφάλαιο 4: Μελέτες Περιπτώσεων Μουσικών Φεστιβάλ και Επιπτώσεων τους στην Τοπική Ανάπτυξη.....	55
Υποκεφάλαιο 4.1: *Μελέτη Περίπτωσης: Guelaguetza Festival, Oaxaca, Mexico....	55
Υποκεφάλαιο 4.2: **Μελέτη Περίπτωσης Umbria Jazz Festival.....	58
Υποκεφάλαιο 4.3: ***Παρουσίαση του Φινλανδικού Εργαλείου Αξιολόγησης Εκδηλώσεων / Finnish Event Evaluation Tool (FEET).....	63
Αποτελέσματα.....	65
Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα και Αναλύσεις της Έρευνας.....	65
Υποκεφάλαιο 5.1. Πλαίσιο πραγματοποίησης της έρευνας.....	65
Υποκεφάλαιο 5.2. Γεωγραφική κατανομή δείγματος της έρευνας.....	65

Υποκεφάλαιο 5.3. Ποσοτική Ανάλυση.....	67
5.3.1. Ιστορία του φεστιβάλ στην περιοχή υποδοχής.....	67
5.3.2. Εκτιμώμενος Αριθμός Παρευρισκομένων, Εκτιμώμενος Αριθμός Επισκεπτών του Εξωτερικού και Αριθμός Ημερών Διεξαγωγής Φεστιβάλ.....	68
5.3.3. Συμβολή του Φεστιβάλ στα οικονομικά οφέλη του τόπου υποδοχής και των τοπικών επιχειρήσεων.....	70
5.3.4. Συμβολή του Φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη με άλλο τρόπο και ποιον..	70
5.3.5. Συμβολή του Φεστιβάλ στη δημιουργία θέσεων εργασίας.....	72
5.3.6. Σύνολο Ακαθάριστων Εσόδων.....	73
5.3.7. Ποσοστιαία κατανομή εσόδων με βάση την προέλευσή τους.....	75
5.3.8. Ποσοστιαία κατανομή δαπανών.....	76
5.3.9. Αρνητικό αντίκτυπο στην περιοχή λόγω της διεξαγωγής του φεστιβάλ.....	78
5.3.10. Κυρίαρχα κίνητρα διοργάνωσης του φεστιβάλ.....	79
5.3.11. Είναι πετυχημένο το φεστιβάλ, κι αν ναι για ποιους λόγους;.....	83
5.3.12. Προκλήσεις που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ....	84
5.3.13. Πώς ξεπεράστηκαν οι παραπάνω προκλήσεις.....	84
5.3.14. Σχέδια συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς ή καλλιτέχνες.....	88
5.3.15. Σχέδια για τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας, Δήμου ή Περιφέρειας... 90	
5.3.16. Εκδηλώσεις πέραν του κεντρικού προγράμματος που σχετίζονται πιθανόν με την ενδυνάμωση της κοινότητας.....	92
5.3.17. Νέες τεχνολογίες. Ποιες οι σκέψεις και αν ήδη χρησιμοποιούνται από το φεστιβάλ.....	95
5.3.18. Τι επιλέγετε για τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ , επικέντρωση στο κόστος και τη μίμηση ή ποικιλομορφία;.....	96
5.3.19. Συστάσεις σε επίπεδο πολιτικής για τη βελτίωση του οικονομικού αντικτύπου των μουσικών φεστιβάλ και ευρύτερα των πολιτιστικών φεστιβάλ στην περιοχή.....	97
Συζήτηση.....	99
Συμπεράσματα.....	109
Πηγές - Βιβλιογραφία.....	112
Πηγές.....	112
Βιβλιογραφία.....	113
Ελληνόγλωσση.....	113
Ξενόγλωσση.....	113

Πίνακες

<i>Πίνακας 1: Μέτρα θέσης -κεντρικής τάσης ιστορικότητας των φεστιβάλ που ερευνήθηκαν ...</i>	<i>66</i>
<i>Πίνακας 2 : Θέσεις εργασίας και ενδεικτικός υπολογισμός ανθρωπομηνών εργασίας..</i>	<i>71</i>
<i>Πίνακας 3 : Αντιμετώπιση των προκλήσεις κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ</i>	<i>86</i>
<i>Πίνακας 4 : Ενδεικτικές συνεργασίας στον πολιτισμό ανά Φεστιβάλ</i>	<i>88</i>
<i>Πίνακας 5 : Ενδεικτικές τοπικές συνεργασίας ανά Φεστιβάλ.....</i>	<i>90</i>
<i>Πίνακας 6 : Ενδεικτικές δράσεις εκτός φεστιβάλ που πιθανόν ενδυναμώνουν την κοινότητα.....</i>	<i>93</i>
<i>Πίνακας 7 : Ενδεικτικές χρήσεις νέων τεχνολογιών στα φεστιβάλ.....</i>	<i>95</i>
<i>Πίνακας 8 : Άλλες επιλογές σε σχέση με τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ.....</i>	<i>95</i>

Διαγράμματα

Διάγραμμα 1 : Ιστορικότητα σε έτη των φεστιβάλ στην ίδια περιοχή υποδοχής.....	67
Διάγραμμα 2 : Ποσοστό παρευρισκομένων από το εξωτερικό, και σημαίες των χωρών προέλευσης που καταγράφηκαν κατά τις συνεντεύξεις.....	68
Διάγραμμα 3 : Τα οικονομικά οφέλη που αναμένουν ο τόπος και οι τοπικές επιχειρήσεις λόγω του φεστιβάλ.....	69
Διάγραμμα 4 : Εξέλιξη απασχόλησης σε άτομα και ανθρωπομήνες και οι τάσεις αυτών, κατά το διάστημα ενός έτου.....	73
Διάγραμμα 5 : Αθροιστικές τιμές ακαθάριστων εσόδων των φεστιβάλ που ερευνήθηκαν.....	73
Διάγραμμα 6 : Γράφημα διασποράς Ακαθάριστων Εσόδων στη διάμεση τιμή του εύρους τιμών που αποτυπώθηκε στις συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους διοργάνωσης, ανά Φεστιβάλ.....	74
Διάγραμμα 7 : Ποσοστιαία Κατανομή Εσόδων.....	75
Διάγραμμα 8 : Ποσοστιαία Κατανομή Δαπανών ως μέσος όρος στο σύνολο των Φεστιβάλ.....	76
Διάγραμμα 9 : Σταθμισμένη τοις εκατό ποσοστιαία κατανομή δαπανών στο σύνολο των Φεστιβάλ.....	77
Διάγραμμα 10 : Ποσοστό αρνητικού αντικτύπου φεστιβάλ στην περιοχή υποδοχής.....	78
Διάγραμμα 11 : Τα κίνητρα για την διοργάνωση του φεστιβάλ.....	79
Διάγραμμα 12 : Λόγοι επιτυχίας του φεστιβάλ.....	83
Διάγραμμα 13 : Προκλήσεις κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ.....	84
Διάγραμμα 14 : Ποσοστό συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς και καλλιτέχνες.....	88
Διάγραμμα 15 : Ποσοστό συμμετοχής της τοπικής κοινότητας Δήμου ή Περιφέρειας	90
Διάγραμμα 16 : Ποσοστό εκδηλώσεων πέρα του κεντρικού προγράμματος που πιθανόν ενδυναμώνουν την κοινότητα.....	92
Διάγραμμα 17 : Ποσοστό αξιοποίησης νέων τεχνολογιών.....	95
Διάγραμμα 18 : Επιλογές σε σχέση με τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ.....	96
Διάγραμμα 19 : Συστάσεις των υπεύθυνων διοργανώσεων σε επίπεδο πολιτικής.....	97

Γραφήματα, εικόνες, φωτογραφίες

<i>Γράφημα 1: Πολλαπλασιαστές εισοδήματος και events</i>	<i>37</i>
<i>Εικόνα 1: Χάρτης Γεωγραφικής Κατανομής των Μουσικών Φεστιβάλ που έλαβαν μέρος στην έρευνα.....</i>	<i>66</i>
<i>Εικόνα 2: Εκτίμηση Παρευρισκομένων σε σύνολο, ανά ημέρα και διάμεσος αριθμός ημερών διεξαγωγής.....</i>	<i>68</i>
<i>Γράφημα 2: Οπτική αναπαράσταση δεδομένων απαντήσεων-συστάσεων σε σύννεφο λέξεων (word cloud). Όσο μεγαλύτερη και εντονότερη είναι μια λέξη τόσο περισσότερες φορές συναντάται μέσα στις απαντήσεις των υπευθύνων διοργάνωσης των φεστιβάλ ..</i>	<i>98</i>

Περίληψη

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάζεται ο ρόλος των μουσικών φεστιβάλ ως κινητήριων δυνάμεων για την τοπική ανάπτυξη. Η έρευνα βασίζεται σε συνεντεύξεις με διοργανωτές φεστιβάλ σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας και αναλύει τις πρακτικές που εφαρμόζονται και τις απόψεις που καταθέτουν οι διοργανωτές σε σχέση με τη στήριξη των τόπων και των τοπικών κοινοτήτων που φιλοξενούν και υποδέχονται αυτά τα φεστιβάλ.

Μέσα από ημιδομημένες ερωτήσεις που περιλαμβάνουν θεματικές που σχετίζονται με τον οικονομικό αντίκτυπο των φεστιβάλ στις περιοχές υποδοχής, τα κίνητρα της διοργάνωσης, την εμπλοκή της τοπικής κοινότητας και των φορέων του κράτους, τις προκλήσεις για τη βιωσιμότητα, τις πιθανές αρνητικές επιπτώσεις, τη χρήση νέων τεχνολογιών, καθώς και τις πολιτικές συστάσεις των διοργανωτών προς την πολιτεία, πραγματοποιείται μια προσπάθεια να προσεγγίσουμε τις δυναμικές, τις πιθανές ευκαιρίες, τα εμπόδια και τις επιπτώσεις που ενέχει η διοργάνωση ενός φεστιβάλ που στον πυρήνα των εκδηλώσεών του έχει τη μουσική προς την τοπική ανάπτυξη και το βιοτικό επίπεδο των ανθρώπων της κοινότητας.

Τα κύρια συμπεράσματα περιλαμβάνουν την οικονομική ενίσχυση που προσφέρουν οι διοργανώσεις στην τοπική οικονομία, τη σημασία της υποστήριξης των φορέων του κράτους για τη βιωσιμότητά των διοργανώσεων και το μέγιστο δυνατό θετικό αντίκτυπο στην περιοχή, τον καθοριστικό ρόλο της ενσωμάτωσης και αποδοχής του φεστιβάλ στην κοινότητα, την προσφορά στην αναγνωρισιμότητα της περιοχής, τη βαρύτητα στην επιτυχία της διοργάνωσης που προσδίδει ο τρόπος διεξαγωγής (φύση, αρχαιολογικός κλπ.), την αναγκαιότητά τους για τη διασφάλιση, συνέχεια και αναβίωση της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής και την ανάγκη για αναζήτηση νέων καναλιών χρηματοδότησης και προώθησης των διοργανώσεων από και προς το εξωτερικό.

Λέξεις Κλειδιά: μουσικό φεστιβάλ, τοπική ανάπτυξη, πολιτισμός, αναγνωρισιμότητα περιοχής, τουρισμός

Abstract

This thesis examines the role of music festivals as drivers of local development. The research is based on interviews with festival organisers in different regions of Greece and analyses the practices applied and the views expressed by the organisers in relation to supporting the places and local communities that host and welcome these festivals.

Through semi-structured questions that include themes related to the economic impact of festivals on the host regions, the motivations of the organization, the involvement of the local community and state actors, the challenges for sustainability, the possible negative impacts, the use of new technologies, as well as the political recommendations of the organizers to the state, an attempt is made to approach the dynamics, possible opportunities, obstacles and impacts involved in organizing a festival in the host regions.

The main conclusions include the economic support that the events offer to the local economy, the importance of the support of the state institutions for the sustainability of the events and the maximum positive impact on the region, the crucial role of the integration and acceptance of the festival in the community, the contribution to the visibility of the region, the importance of the venue (nature, archaeological, etc.) for the success of the event, the necessity to ensure, continue and revive the cultural identity of the region and the need to seek new channels for financing and promoting the events from and to abroad.

Keywords: music festivals, local development, culture, local branding, tourism

Εισαγωγή

Ο ρυθμός της μουσικής και η ζωντάνια των φεστιβάλ διαπερνούν τον ιστό των κοινωνιών σε όλο τον κόσμο εδώ και αιώνες. Ξεκινώντας από φυλετικές τελετές, θρησκευτικές εκδηλώσεις ή κοινοτικές γιορτές, τα μουσικά φεστιβάλ εξελίχθηκαν σε κάτι περισσότερο από γιορτές της μουσικής και αποτελούν πλέον πεδία για την πολιτισμική διάδραση και ανταλλαγή, για την καλλιτεχνική δημιουργία και για την κοινωνική συνοχή. Η μουσική και το βίωμα εντός τους αντηχούν πολύ πέρα από τα όρια των χώρων του φεστιβάλ και αντηχούν στις οικονομίες και τις κοινωνίες των τόπων υποδοχής.

Στο σημερινό παγκοσμιοποιημένο κόσμο, όπου οι αποστάσεις εκμηδενίζονται και οι διαπολιτισμικές ανταλλαγές είναι τόσο εύκολες, τα μουσικά φεστιβάλ λειτουργούν ως γέφυρες, συνδέοντας ανόμοια ήθη και συνήθειες, καλλιεργώντας την αίσθηση της “μιας κοινότητας όλων των ανθρώπων”. Παρουσιάζουν μια συμφωνία διαφορετικών ταλέντων, από ανεξάρτητους μουσικούς που δοκιμάζουν τα νερά της παγκόσμιας σκηνής μέχρι φημισμένους καλλιτέχνες που παρουσιάζουν τις τελευταίες τους δημιουργίες. Ωστόσο, ενώ οι συμμετέχοντες έλκονται από τα φεστιβάλ για την αφθονία ήχων, τοπίων και εμπειριών, πίσω από τα παρασκήνια εκτυλίσσεται ένας περίπλοκος χορός οικονομικών και κοινωνικών δυναμικών.

Οι τόποι υποδοχής, μικροί ή μεγάλοι, από πολυσύχναστες μητροπόλεις μέχρι γαλήνιες ύπαιθροι, δεν παρέχουν απλώς έναν χώρο διεξαγωγής, αλλά επενδύουν ελπίδες, πόρους και φιλοδοξίες σε αυτές τις εκδηλώσεις. Οι προσδοκίες δεν είναι μόνο για μια επιτυχημένη εκδήλωση όσον αφορά τις επιδόσεις και την προσέλευση, αλλά και για μια ώθηση στην τοπική ανάπτυξη. Καθώς τα φώτα της δημοσιότητας πέφτουν στη σκηνή, οι τοπικές επιχειρήσεις, οι διάφοροι τεχνίτες και οι πάροχοι υπηρεσιών βρίσκονται στο κατώφλι, πιθανών αναπάντεχων αλλαγών που μπορεί να συμβούν στην καθημερινότητα και τα οικονομικά τους. Ένα και μόνο φεστιβάλ μπορεί να επαναπροσδιορίσει την πορεία των ετήσιων εσόδων μιας περιοχής, την τουριστική ελκυστικότητα, ακόμη και την παγκόσμια εικόνα και αναγνώρισή της.

Η γοητεία των μουσικών φεστιβάλ είναι αδιαμφισβήτητη, συνδέοντας τη χαρά της μουσικής με τα απτά και άυλα οφέλη για την κοινότητα υποδοχής. Η βαθιά ριζωμένη

πολιτιστική σημασία αυτών των φεστιβάλ, σε συνδυασμό με τις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις τους, διαμορφώνει την εικόνα του πολύπλευρου αντικτύπου τους. Το σκηνικό είναι έτσι έτοιμο, όχι μόνο για μια μουσική υπερπαραγωγή αλλά και για μια διερεύνηση των βαθιών οικονομικών επιπτώσεων στις περιοχές υποδοχής.

Παγκόσμιο φαινόμενο με τοπικές επιπτώσεις

Τα μουσικά φεστιβάλ, που εκτείνονται σε ηπείρους και πολιτισμούς, έχουν μετατραπεί σε παγκόσμια αξιοθέατα που προσελκύουν το κοινό από κάθε γωνιά του κόσμου. Από τους αποπνικτικούς ρυθμούς του καρναβαλιού του Ρίο ντε Τζανέιρο μέχρι τις αιθέριες νότες της κλασικής μουσικής στα καλοκαιρινά φεστιβάλ του Σάλτσμπουργκ, οι εκδηλώσεις αυτές έχουν ξεπεράσει τα γεωγραφικά τους όρια και έχουν γίνει παγκόσμια φαινόμενα. Με τη βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και το live streaming, ακόμη και όσοι δεν μπορούν να παραβρεθούν αυτοπροσώπως μπορούν να λάβουν μέρος σε ένα κομμάτι της εμπειρίας, ενισχύοντας περαιτέρω την παγκόσμια εμβέλεια του φεστιβάλ.

Ωστόσο, μαζί με αυτή την παγκόσμια προσοχή δίνεται αυξημένη έμφαση στον τόπο διεξαγωγής. Αυτά τα μέρη, που προηγουμένως ήταν γνωστά ίσως μόνο σε φανατικούς ταξιδιώτες ή ντόπιους, ξαφνικά βρίσκονται στο παγκόσμιο προσκήνιο. Μέρη όπως το Indio στην Καλιφόρνια (που φιλοξενεί το Coachella) ή το Boom στο Βέλγιο (που φιλοξενεί το Tomorrowland) είδαν την παγκόσμια αναγνώρισή τους να εκτοξεύεται στα ύψη, σχεδόν συνώνυμη με τα φεστιβάλ που φιλοξενούν. Αυτό το φως της δημοσιότητας φέρνει όχι μόνο φήμη αλλά και πλήθος ευκαιριών για οικονομική ανάπτυξη, ανάπτυξη υποδομών και προώθηση του τουρισμού.

Οικονομικές επιπτώσεις: Πέρα από τις πωλήσεις εισιτηρίων

Με μια πρώτη ματιά, η οικονομική σημασία ενός μουσικού φεστιβάλ μπορεί να φαίνεται ότι περιορίζεται στις πωλήσεις εισιτηρίων, με χιλιάδες συμμετέχοντες να αγοράζουν το εισιτήριο που τους παρέχει πρόσβαση σε λίγες ημέρες γεμάτες μουσικές απολαύσεις κι εμπειρίες. Ωστόσο, αυτό θα ήταν μια μεγάλη απλούστευση του περίπλοκου οικονομικού παζλ που εκτυλίσσεται πριν, κατά τη διάρκεια και μετά το πέσιμο της αυλαίας του φεστιβάλ.

Η περίοδος πριν από το φεστιβάλ: Ο αντίκτυπος αρχίζει πολύ πριν η πρώτη νότα ηχήσει. Οι τοπικές επιχειρήσεις, αναμένοντας την εισροή επισκεπτών, αυξάνουν τα αποθέματά τους. Τα τοπικά ξενοδοχεία και άλλοι πάροχοι καταλυμάτων συχνά βρίσκονται πλήρως κλεισμένα, μερικές φορές μήνες πριν, καθώς οι πρόθυμοι επισκέπτες του φεστιβάλ εξασφαλίζουν τη διαμονή τους. Προβλέποντας το κύμα που έρχεται, οι επιχειρήσεις αυτές μπορεί να προσλάβουν επιπλέον προσωπικό ή να αναβαθμίσουν τις εγκαταστάσεις τους. Υπάρχει και μια δευτερογενής επίδραση: οι προμηθευτές αυτών των επιχειρήσεων, από διανομείς τροφίμων μέχρι υπηρεσίες συντήρησης, γνωρίζουν επίσης μια έκρηξη. Μια έκρηξη που σε πολλές περιπτώσεις ξεπερνά τα αυστηρά τοπικά όρια και λαμβάνει διαστάσεις υπερτοπικές ή και εθνικές.

Επιπλέον, οι δραστηριότητες προώθησης του φεστιβάλ, που συχνά διαδίδονται τόσο μέσω των παραδοσιακών όσο και των ψηφιακών μέσων ενημέρωσης, διαφημίζουν ακούσια όχι μόνο την εκδήλωση αλλά και τη γοητεία του τόπου υποδοχής. Αυτή η διπλή προσπάθεια μάρκετινγκ μπορεί να δελεάσει τους επισκέπτες να παρατείνουν τη διαμονή τους ή ακόμη και να επιστρέψουν στο μέλλον, προσφέροντας μακροπρόθεσμα οφέλη για τον τουρισμό.

Η περίοδος του Φεστιβάλ: Κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, η έκρηξη αυτή κορυφώνεται. Οι τοπικές υπηρεσίες μεταφορών, από τα ταξί έως τα λεωφορεία, βλέπουν μια έξαρση της ζήτησης. Οι πωλητές του δρόμου, τα τοπικά καφέ, τα εστιατόρια και τα μπαρ ενδέχεται να γνωρίσουν τον υψηλότερο τζίρο τους. Οι τεχνίτες και οι χειροτέχνες βρίσκουν ένα διευρυμένο κοινό για τα προϊόντα τους, με τους συμμετέχοντες να αναζητούν μοναδικά αναμνηστικά για να θυμούνται την εμπειρία τους στο φεστιβάλ.

Εξειδικευμένες υπηρεσίες, τεχνικές και μη, αναλαμβάνουν επίσης δράση. Οι αναδυόμενοι πάγκοι που προσφέρουν εξοπλισμό για το φεστιβάλ, τα φορτηγά με φαγητό που απευθύνονται σε ποικίλες ορεκτικές απαιτήσεις, ακόμη και οι υπηρεσίες ενοικίασης αντικειμένων όπως ο εξοπλισμός για κάμπινγκ μπορούν να ανθίσουν. Η κοινότητα φιλοξενίας μετατρέπεται σε μια πολυσύχναστη αγορά, όπου κάθε υπηρεσία, από κινητούς σταθμούς φόρτισης μέχρι φωτογραφικούς θαλάμους, βρίσκει πρόθυμους καταναλωτές.

Αλλά δεν είναι μόνο τα υλικά αγαθά που επωφελούνται. Οι τοπικοί ξεναγοί μπορεί να προσφέρουν εξειδικευμένες ξεναγήσεις, εμβαθύνοντας στην ιστορία ή την πολιτιστική σημασία της τοποθεσίας, απευθυνόμενοι στον περίεργο ταξιδιώτη που επιθυμεί να συνδυάσει τη μουσική ψυχαγωγία με την πολιτισμική τέρψη και εμπλουτισμό.

Μετά το φεστιβάλ: Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι τα οικονομικά οφέλη μειώνονται μετά το πέρας της τελευταίας καλλιτεχνικής εμφάνισης και τη διάλυση των σκηνών. Όμως, τα επακόλουθα του φεστιβάλ μπορούν να προσφέρουν συνεχή κέρδη. Ο θόρυβος που δημιουργείται από το φεστιβάλ, ιδίως στη σημερινή εποχή των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, σημαίνει ότι οι συμμετέχοντες γίνονται ακούσιοι πρεσβευτές. Μοιράζονται τις εμπειρίες, τις φωτογραφίες και τις ιστορίες τους, προωθώντας συνεχώς τη γοητεία του τόπου υποδοχής. Αυτό το μάρκετινγκ από στόμα σε στόμα, ειδικά όταν ενισχύεται από επιδραστικούς παράγοντες ή διασημότητες που παρευρίσκονται, μπορεί να έχει διαρκή αποτελέσματα στον μελλοντικό τουρισμό και ακόμη και σε πιθανές επιχειρηματικές επενδύσεις.

Οι υποδομές, στο βαθμό που αναπτύχθηκαν ή αναβαθμίστηκαν για το φεστιβάλ, όπως οι βελτιωμένοι δρόμοι, τα διευρυμένα δίκτυα δημόσιων μεταφορών ή τα βελτιωμένα συστήματα επικοινωνίας, παραμένουν ως κληρονομιά. Αυτές οι βελτιώσεις μπορούν να ενισχύσουν την ελκυστικότητα του τόπου υποδοχής για άλλες εκδηλώσεις ή δραστηριότητες στο μέλλον.

Επιπλέον, ένα επιτυχημένο φεστιβάλ μπορεί και θέτει τις βάσεις για επαναλαμβανόμενες διοργανώσεις, εξασφαλίζοντας σταθερή οικονομική εισροή τα επόμενα χρόνια. Οι τοπικές αρχές, αναγνωρίζοντας τις δυνατότητες, έχουν τη δυνατότητα να επενδύσουν στην έρευνα και την ανάπτυξη για να κάνουν το φεστιβάλ πιο βιώσιμο, φιλικό προς το περιβάλλον και ελκυστικό, δημιουργώντας περαιτέρω σχέσεις μεταξύ της επιτυχίας του φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης.

Χρονικές και χωρικές διαστάσεις

Ενώ τα άμεσα οικονομικά οφέλη είναι αισθητά, η κατανόηση των χρονικών και χωρικών διαστάσεων αυτών των επιπτώσεων είναι ζωτικής σημασίας. Από χρονική άποψη, ενώ ένα φεστιβάλ μπορεί να διαρκεί λίγες ημέρες, ο οικονομικός του αντίκτυπος

μπορεί να καλύπτει μήνες ή ακόμη και χρόνια. Σε περιόδους πριν από το φεστιβάλ παρατηρούνται επενδύσεις σε υποδομές και μάρκετινγκ, ενώ σε περιόδους μετά το φεστιβάλ μπορεί να παρατηρηθεί διαρκές τουριστικό ενδιαφέρον, ιδίως αν το φεστιβάλ καταφέρει να δημιουργήσει μια διαρκή θετική εντύπωση.

Χωροταξικά, ενώ η κεντρική περιοχή διοργάνωσης του φεστιβάλ αποκομίζει σημαντικά οφέλη, οι γύρω περιοχές μπορούν επίσης να επωφεληθούν μέσω του φαινομένου της "διάχυσης". Οι τουρίστες μπορεί να παρατείνουν την επίσκεψή τους για να εξερευνήσουν γειτονικές περιοχές ή οι επιχειρήσεις σε κοντινές περιοχές μπορεί να παρέχουν αγαθά και υπηρεσίες για το φεστιβάλ.

Επιπλέον, τα μουσικά φεστιβάλ συχνά απαιτούν τη δημιουργία ή τη βελτίωση των υποδομών. Αυτό μπορεί να κυμαίνεται από καλύτερα οδικά δίκτυα και βελτιωμένες συνδέσεις δημόσιων συγκοινωνιών μέχρι την ανάπτυξη εγκαταστάσεων όπως κάμπινγκ, σκηνές, ακόμη και τεχνολογικές υποδομές. Μετά τη λήξη του φεστιβάλ, οι εγκαταστάσεις αυτές συχνά παραμένουν, εξυπηρετώντας την τοπική κοινότητα με διάφορους τρόπους και βελτιώνοντας το βιοτικό της επίπεδο.

Προκλήσεις και προβληματισμοί: Ενώ οι οικονομικές ανταμοιβές είναι πολλαπλές, δεν είναι χωρίς προκλήσεις. Η υπερβολική εξάρτηση από την επιτυχία του φεστιβάλ μπορεί να καταστήσει τις τοπικές οικονομίες ευάλωτες. Υπάρχει επίσης ο κίνδυνος να διογκωθούν υπερβολικά οι τιμές, αποτρέποντας ενδεχομένως μακροπρόθεσμα τους επισκέπτες του φεστιβάλ. Πρόκειται για μια πράξη εξισορρόπησης, διασφαλίζοντας ότι η οικονομική άνθηση δεν θα μετατραπεί σε φούσκα.

Στην ουσία, το πραγματικό οικονομικό αποτύπωμα ενός μουσικού φεστιβάλ εκτείνεται πολύ πέρα από τις πωλήσεις εισιτηρίων, υφαίνοντας τον ίδιο τον ιστό του κοινωνικοοικονομικού τοπίου του τόπου υποδοχής. Αναγνωρίζοντας και αξιοποιώντας αυτό το δυναμικό, οι κοινότητες μπορούν να μετατρέψουν τις βραχυπρόθεσμες μουσικές γιορτές σε μόνιμες παρακαταθήκες ανάπτυξης και ευημερίας.

Άλλες σημαντικές προκλήσεις

Η ίδια η υποδομή που αναπτύσσεται για την υποστήριξη των φεστιβάλ μπορεί να επιβαρύνει τους τοπικούς πόρους. Οι περιβαλλοντικές ανησυχίες, ιδίως με τα φεστιβάλ μεγάλης κλίμακας, αποκτούν ύψιστη σημασία. Υπάρχει το ζήτημα της διαχείρισης των αποβλήτων, η πιθανή ζημιά στα τοπικά οικοσυστήματα και το αποτύπωμα άνθρακα από τις μετακινήσεις χιλιάδων συμμετεχόντων.

Επιπλέον, η εισροή ξένων μπορεί μερικές φορές να επιβαρύνει τις τοπικές κοινότητες. Οι τιμές των βασικών αγαθών μπορεί να εκτοξευθούν, και οι τοποθεσίες μπορεί να βιώσουν υπερπληθυσμό, ηχορύπανση και μερικές φορές ακόμη και πολιτισμικές συγκρούσεις. Έτσι, ενώ τα οικονομικά οφέλη είναι αναμφισβήτητα, η πραγματική επιτυχία της σχέσης ενός μουσικού φεστιβάλ με την τοπική ανάπτυξη έγκειται στην αποτελεσματική διαχείριση αυτών των προκλήσεων.

Εξελισσόμενες πραγματικότητες στην ψηφιακή εποχή

Σε μια εποχή όπου οι εικονικές συναυλίες και οι ψηφιακές εμπειρίες γίνονται όλο και πιο διαδεδομένες, ειδικά μετά την παγκόσμια πανδημία, ο ρόλος και ο αντίκτυπος των φυσικών μουσικών φεστιβάλ βρίσκονται πιθανόν σε μια κατάσταση μεταβολής. Τα εικονικά φεστιβάλ έχουν αρχίσει να επαναπροσδιορίζουν την εμπειρία, εξαλείφοντας τους γεωγραφικούς περιορισμούς. Αυτή η εξέλιξη θέτει το ερώτημα: Πώς θα εξελιχθεί η οικονομική σχέση μεταξύ των φυσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης; Θα συνεχίσουν οι τόποι υποδοχής να βλέπουν τον ίδιο βαθμό οικονομικής εισροής; Ή θα υπάρξει αλλαγή παραδείγματος στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε αυτή τη σχέση;

Τα μουσικά φεστιβάλ είναι κάτι πολύ περισσότερο από γιορτές τέχνης και πολιτισμού, είναι περίπλοκα υφασμένα υφάσματα με νήματα οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Για τις τοπικές κοινότητες και τις κυβερνήσεις, η κατανόηση αυτής της δυναμικής μπορεί να ξεκλειδώσει σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης. Καθώς προχωράμε μπροστά, είναι επιτακτική ανάγκη να διασφαλίσουμε ότι τα οικονομικά οφέλη αποκομίζονται με ταυτόχρονη άμβλυνση των προκλήσεων, εξασφαλίζοντας ότι η κληρονομιά αυτών των φεστιβάλ θα είναι τόσο μουσική όσο και ευήμερουσα για τις τοποθεσίες που τα φιλοξενούν.

Κεφάλαιο 1

Υποκεφάλαιο 1.1. Υπόβαθρο και πλαίσιο

Τα μουσικά φεστιβάλ έχουν κερδίσει ολοένα και μεγαλύτερη προσοχή ως δυναμικές εκδηλώσεις που όχι μόνο συμβάλλουν στο πολιτιστικό τοπίο, αλλά έχουν επίσης τη δυνατότητα να διαμορφώσουν την τοπική ανάπτυξη. Τις τελευταίες δεκαετίες, ο ρόλος των φεστιβάλ στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και του πολιτιστικού εμπλουτισμού των κοινοτήτων αποτέλεσε αντικείμενο ακαδημαϊκής έρευνας (Getz, 2007).

Η σημασία αυτής της έρευνας απορρέει από την αναγνώριση ότι τα μουσικά φεστιβάλ δεν περιορίζονται στην απλή ψυχαγωγία αλλά κατέχουν τη δύναμη να δημιουργούν μόνιμες επιπτώσεις στο περιβάλλον τους. Ο πολύπλευρος χαρακτήρας των φεστιβάλ, που κυμαίνεται από τις οικονομικές τους επιπτώσεις έως τις κοινωνικές και πολιτιστικές τους διαστάσεις, ανοίγει ένα πεδίο δυνατοτήτων για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα φεστιβάλ λειτουργούν ως καταλύτες αλλαγής εντός των τόπων. Μια τέτοια διερεύνηση είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση του ευρύτερου πλαισίου στο οποίο λειτουργούν τα μουσικά φεστιβάλ και του τρόπου με τον οποίο διασταυρώνονται με τις προσδοκίες και τις προκλήσεις των κοινοτήτων στις οποίες συμμετέχουν (Hall, 1997).

Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα διπλωματική διερευνά την περίπλοκη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης. Επιδιώκει να διαλευκάνει τους μηχανισμούς μέσω των οποίων τα φεστιβάλ επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την πολιτιστική ταυτότητα στις περιοχές όπου λαμβάνουν χώρα. Με την εμβάθυνση στην υπάρχουσα βιβλιογραφία και τη διεξαγωγή συνεντεύξεων με διοργανωτές φεστιβάλ, η παρούσα μελέτη στοχεύει να ρίξει φως στις πιθανές συνέργειες μεταξύ του γεγονότος-μουσικό φεστιβάλ και των μακροπρόθεσμων στόχων της κοινοτικής ανάπτυξης (Getz & Page, 2016- Hede & Jago, 2006).

Συνθέτοντας γνώσεις τόσο από θεωρητικά πλαίσια όσο και από πρακτικές εμπειρίες, η παρούσα έρευνα συμβάλλει επίσης στην εξελισσόμενη συζήτηση για τον τουρισμό

εκδηλώσεων (*event tourism*), τον πολιτισμικό εμπλουτισμό και την αστική αναζωογόνηση (Smith & Richards, 2013). Επιπλέον, προσπαθεί να παρέχει μια ολιστική προοπτική που να λαμβάνει υπόψη τις αποχρώσεις της δυναμικής που ενυπάρχουν στην οργάνωση και τον αντίκτυπο των μουσικών φεστιβάλ. Με τον τρόπο αυτό, η παρούσα διπλωματική προσπαθεί να προωθήσει την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ, ως ζωντανές εκφράσεις πολιτισμού και δημιουργικότητας, διαμορφώνουν τον κοινωνικοοικονομικό ιστό των τοπικών κοινοτήτων και προσφέρουν δρόμους προς τη βιώσιμη ανάπτυξη (Hall, 2014).

Υποκεφάλαιο 1.2. Κατάθεση του προβλήματος

Ενώ τα μουσικά φεστιβάλ έχουν αναγνωριστεί για τη δυνατότητά τους να συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη, παραμένει ένα κενό στην κατανόηση των περίπλοκων τρόπων με τους οποίους οι εκδηλώσεις αυτές επηρεάζουν τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές πτυχές των κοινοτήτων. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία έχει διερευνήσει τις επιπτώσεις των φεστιβάλ σε διάφορες διαστάσεις, αλλά η ολοκληρωμένη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ καταλύουν ειδικά την τοπική ανάπτυξη παραμένει περιορισμένη.

Μεταξύ των άλλων, η υπάρχουσα έρευνα επικεντρώνεται συχνά στις θετικές πτυχές της συμβολής των φεστιβάλ, παραμελώντας τις πιθανές προκλήσεις και τις ακούσιες συνέπειες που μπορεί να προκύψουν από τη φιλοξενία τέτοιων εκδηλώσεων. Για παράδειγμα, ενώ συνήθως τονίζονται τα οικονομικά οφέλη, υπάρχει ανάγκη κριτικής αξιολόγησης της βιωσιμότητας αυτών των οφελών και των πιθανών αντισταθμίσεων που μπορεί να συνεπάγονται (Kruger & Saayman, 2013). Ομοίως, προκύπτουν ερωτήματα σχετικά με τον ρόλο των φεστιβάλ στην προώθηση της συμμετοχικότητας και της κοινωνικής συνοχής σε διαφορετικές κοινότητες.

Επιπλέον, η ποικιλόμορφη φύση των μουσικών φεστιβάλ και ο διαφορετικός βαθμός εμπλοκής των τοπικών φορέων καθιστούν απαραίτητη τη βαθύτερη εμβάθυνση στη δυναμική του σχεδιασμού και της διαχείρισης των φεστιβάλ. Αυτό προϋποθέτει την κατανόηση των ρόλων των διαφόρων φορέων, από τους διοργανωτές έως τις τοπικές επιχειρήσεις και τους κυβερνητικούς φορείς, και του τρόπου με τον οποίο οι αλληλεπιδράσεις τους διαμορφώνουν τα αποτελέσματα των φεστιβάλ (McCabe, 2009-Getz, Andersson, & Larson, 2007).

Δεδομένων αυτών των κενών, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των ακόλουθων ερωτημάτων:

Πώς επηρεάζουν τα μουσικά φεστιβάλ την οικονομική ανάπτυξη των τοπικών κοινοτήτων; Με ποιους τρόπους τα μουσικά φεστιβάλ συμβάλλουν στην κοινωνική και πολιτιστική δυναμική εντός των περιοχών υποδοχής; Ποιες είναι οι προκλήσεις και οι πιθανές αντισταθμίσεις που συνδέονται με τη φιλοξενία μουσικών φεστιβάλ για την τοπική ανάπτυξη; Πώς συνεργάζονται διάφοροι ενδιαφερόμενοι, συμπεριλαμβανομένων των διοργανωτών φεστιβάλ, των τοπικών αρχών και επιχειρήσεων και των μελών της κοινότητας, για να διαμορφώσουν τα τελικά αποτελέσματα των φεστιβάλ;

Με την εξέταση αυτών των ερωτημάτων, προσπαθούμε να παράξουμε μια ολοκληρωμένη κατανόηση του ρόλου των μουσικών φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη. Ενώ τα ευρήματα της μελέτης μας έχουν ως στόχο να ενεργήσουν δυναμικά στις αποφάσεις πολιτικής, να ρίξουν φως στις βέλτιστες πρακτικές για τη διαχείριση των φεστιβάλ και να συμβάλλουν σε μια πιο ολιστική προσέγγιση για την αξιοποίηση του δυναμικού των μουσικών φεστιβάλ ως κινητήρια δύναμη της βιώσιμης κοινοτικής ανάπτυξης.

Υποκεφάλαιο 1.3. Στόχοι και ερωτήματα της έρευνας

Πρωταρχικός στόχος της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης, με έμφαση στην κατανόηση των επιπτώσεών τους στις οικονομικές διαστάσεις. Εμμέσως φυσικά κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις δε μένουν ανεπηρέαστες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, η μελέτη στοχεύει στην αντιμετώπιση των ακόλουθων ερευνητικών ερωτημάτων:

-Πώς συμβάλλουν τα μουσικά φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη όσον αφορά τις οικονομικές κατά κύριο λόγο διαστάσεις;

-Ποια είναι τα οικονομικά οφέλη που παράγονται από τα μουσικά φεστιβάλ για τις τοπικές οικονομίες; Πόσο βιώσιμα είναι αυτά τα οφέλη με την πάροδο του χρόνου; (Kruger & Saayman, 2013)

-Με ποιους τρόπους τα μουσικά φεστιβάλ ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και την κοινοτική δέσμευση μεταξύ διαφορετικών ομάδων στις περιοχές υποδοχής; (Csepely-Knorr et al., 2011- Quinn, 2013)

-Με ποιον τρόπο τα μουσικά φεστιβάλ επηρεάζουν την πολιτιστική ταυτότητα και κληρονομιά των τοπικών κοινοτήτων και ποιος είναι ο ρόλος τους στη διατήρηση ή την αναδιαμόρφωση των πολιτιστικών αφηγήσεων; (Hede & Jago, 2006- Chalip, 2004)

-Ποιες είναι οι προκλήσεις και οι πιθανές αντισταθμίσεις που συνδέονται με τη φιλοξενία μουσικών φεστιβάλ για την τοπική ανάπτυξη;

-Ποιες είναι οι πιθανές αρνητικές επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ, όπως περιβαλλοντικές ανησυχίες ή συγκρούσεις με τους κατοίκους της περιοχής, και πώς μπορούν να μετριαστούν αυτές οι προκλήσεις; (Gibson, 1998- Hall, 1997)

-Πώς καταφέρνουν τα φεστιβάλ να εξισορροπούν την οικονομική τους συνεισφορά με τις πιθανές διαταραχές στις τοπικές επιχειρήσεις και τους κατοίκους; (Hall, 2005)

-Πώς συνεργάζονται οι διάφοροι ενδιαφερόμενοι φορείς για να διαμορφώσουν τα αποτελέσματα των μουσικών φεστιβάλ όσον αφορά την τοπική ανάπτυξη;

-Ποιοι είναι οι ρόλοι και οι αλληλεπιδράσεις των διαφόρων ενδιαφερόμενων μερών, συμπεριλαμβανομένων των διοργανωτών φεστιβάλ, των τοπικών αρχών, των επιχειρήσεων και των μελών της κοινότητας, στο σχεδιασμό και την εκτέλεση μουσικών φεστιβάλ; (Getz & Andersson, 2007)

-Πώς ευθυγραμμίζονται ή αποκλίνουν τα κίνητρα και οι στόχοι αυτών των ενδιαφερομένων μερών και πώς αυτό επηρεάζει τον συνολικό αντίκτυπο των φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη;

Τα ευρήματα από τα παραπάνω ερωτήματα θα συμβάλουν σε μια βαθύτερη εκτίμηση των πιθανών οφελών και προκλήσεων που συνδέονται με τη φιλοξενία ενός φεστιβάλ σε μια περιοχή, θα ενημερώσουν για στρατηγικές μεγιστοποίησης των θετικών επιπτώσεων και θα προσφέρουν ιδέες για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης μέσω πρωτοβουλιών που βασίζονται στις εκδηλώσεις πολιτισμού γενικά και των μουσικών φεστιβάλ συγκεκριμένα.

Υποκεφάλαιο 1.4. Σημασία της μελέτης

Η σημασία της μελέτης έγκειται στη δυνατότητά της να προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για την πολύπλευρη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης. Με τη διερεύνηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών διαστάσεων αυτής της σύνδεσης, η παρούσα μελέτη επιδιώκει να παράσχει μια διαφοροποιημένη κατανόηση που μπορεί να εξελίξει τόσο τον ακαδημαϊκό διάλογο όσο και την πρακτική λήψη αποφάσεων.

Από ακαδημαϊκή άποψη, η παρούσα έρευνα συμβάλλει στον εξελισσόμενο τομέα του τουρισμού εκδηλώσεων και των πολιτιστικών σπουδών. Βασίζεται στις θεμελιώδεις εργασίες μελετητών όπως οι Hall και Johnson (1996), Getz (2007) και Hede και Jago (2006), επεκτείνοντας το λόγο ώστε να περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ διασταυρώνονται με την τοπική ανάπτυξη. Συνθέτοντας γνώσεις από αυτές τις υπάρχουσες μελέτες και ενσωματώνοντάς τις με πρωτότυπη έρευνα (συνεντεύξεις διοργανωτών), η διπλωματική επιδιώκει να προωθήσει θεωρητικά πλαίσια που αποτυπώνουν την πολυπλοκότητα του μετασχηματισμού των περιοχών που φιλοξενούν φεστιβάλ.

Πρακτικά, τα ευρήματα αυτής της έρευνας έχουν τη δυνατότητα να ενημερώσουν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους διοργανωτές φεστιβάλ, τις τοπικές επιχειρήσεις και τα μέλη της κοινότητας σχετικά με τη δυναμική και τις επιπτώσεις της φιλοξενίας μουσικών φεστιβάλ. Καθώς οι πόλεις και οι περιφέρειες εξετάζουν ολοένα και περισσότερο στρατηγικές που βασίζονται σε εκδηλώσεις για οικονομική ανάπτυξη και αναζωογόνηση, οι γνώσεις της μελέτης σχετικά με τα αντισταθμιστικά οφέλη, τις προκλήσεις και τις βέλτιστες πρακτικές που σχετίζονται με τη φιλοξενία φεστιβάλ μπορούν να καθοδηγήσουν τη λήψη αποφάσεων. Αυτό περιλαμβάνει εκτιμήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη δέσμευση των ενδιαφερόμενων μερών και την πολιτιστική διατήρηση, ευθυγραμμίζοντας τα φεστιβάλ με τους ευρύτερους στόχους της κοινότητας (Lee & Jeong, 2016- Hall, 2005).

Ομοίως, η παρούσα, συμβάλλει στην προώθηση μιας ολιστικής προοπτικής σχετικά με τις πρωτοβουλίες που βασίζονται σε εκδηλώσεις. Ρίχνοντας φως εκεί που

διασταυρώνονται τα φεστιβάλ με την τοπική ανάπτυξη, η μελέτη επιδιώκει να προωθήσει μια πιο ενημερωμένη και περιεκτική προσέγγιση για τον σχεδιασμό και τη διαχείριση τέτοιων εκδηλώσεων. Αυτό περιλαμβάνει την αναγνώριση της δυνατότητας των φεστιβάλ να δημιουργούν μακροχρόνιες παρακαταθήκες πέρα από τις άμεσες οικονομικές επιπτώσεις τους, ενισχύοντας τον κοινωνικό ιστό και την πολιτιστική ταυτότητα των περιοχών υποδοχής (Chalip, 2004).

Πρόκειται για μια δυνατότητα που έγκειται στο να γεφυρωθεί το χάσμα μεταξύ ακαδημαϊκής θεωρίας και πρακτικής εφαρμογής. Με τη διερεύνηση της περίπλοκης αλληλεπίδρασης μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης, επιδιώκουμε να συμβάλλουμε στην πληρέστερη κατανόηση των στρατηγικών που βασίζονται σε εκδηλώσεις, να εμπλουτίσουμε το πολιτιστικό μωσαϊκό των κοινοτήτων και να καθοδηγήσουμε τους ενδιαφερόμενους φορείς προς την κατεύθυνση της αξιοποίησης των φεστιβάλ ως παραγόντων βιώσιμης και ολιστικής ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 2. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

Ορισμός του φεστιβάλ

Παραθέτουμε ενδεικτικούς επίσημους ορισμούς του «φεστιβάλ»:

Σύμφωνα με την *Britannica*, το φεστιβάλ είναι μια εκδήλωση ή γεγονός που συνήθως περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες, όπως μουσική, χορό, θέατρο, τέχνες, πολιτιστικές παραδόσεις και γαστρονομία, συχνά διαρκούν για περιορισμένο χρονικό διάστημα και συγκεντρώνουν συχνά μεγάλο αριθμό ανθρώπων.

Σύμφωνα με τον *"International Festivals and Events Association" (IFEA)*, τα φεστιβάλ είναι "συγκεκριμένα, χρονολογικά σημεία που επιτρέπουν στους ανθρώπους να γιορτάζουν ειδικές πτυχές του τοπικού πολιτισμού ή της κοινότητας."

Η UNESCO αναφέρει ότι τα φεστιβάλ αποτελούν "συγκεντρώσεις που συνεισφέρουν στην προώθηση της κοινωνικής συνοχής, της εκπαίδευσης, της διαφύλαξης του πολιτισμικού κληρονομήματος και της πολιτιστικής πολυμορφίας."

Ο Fallasi (1987), αναφέρει χαρακτηριστικά πέντε διαφορετικούς ορισμούς για το φεστιβάλ:

- Μια ιερή (ή και βέβηλη) περίοδος εορτασμού που χαρακτηρίζεται από ειδικές εκδηλώσεις και εορτές.
- Ο ετήσιος εορτασμός ενός αξιοσημείωτου ατόμου ή ενός γεγονότος ή της συγκομιδής ενός σημαντικού προϊόντος.
- Ένα πολιτιστικό γεγονός που αποτελείται από μια σειρά καλλιτεχνικών εκδηλώσεων που συχνά ανήκουν σε έναν καλλιτέχνη ή ένα είδος τέχνης.
- Ένα πανηγύρι.
- Μια γενική ευθυμία, κέφι και γλέντι.

Και συμπληρώνει: «Οι κοινωνικές λειτουργίες και η συμβολική σημασία των φεστιβάλ είναι στενά συνδεδεμένες με μια σειρά από αξίες που η ίδια η κοινωνία τις θεωρεί ουσιαστικό κομμάτι της ιδεολογίας της, της ταυτότητάς της, της ιστορικής της συνέχειας

και της φυσικής επιβίωσής της. Όλα τα παραπάνω, είναι τα αντικείμενα εορτασμού του φεστιβάλ.» (Fallasi, 1987).

Ο Bakhtin (1984), λίγο νωρίτερα είχε εντάξει και μια έννοια αμφισβήτησης και δραπέτευσης από την πραγματικότητα στον ορισμό του σημειώνοντας : «Τα φεστιβάλ προσφέρουν μια μικρής διάρκειας χρονική περίοδο, στην οποία οι επισκέπτες μπορούν να επαναστατήσουν, να προκαλέσουν ή και να φανταστούν εκ νέου την κοινωνία, πριν υποχρεωθούν να επιστρέψουν σε μια αλλοτριωμένη, αλλά και διατηρημένη κοινωνική πραγματικότητα.»

Ενώ ο Donald Getz (2005 :21) δίνει ένα ορισμό που αποτελεί ίσως από τους πιο απλούς και ευρύτερα αποδεκτούς ορισμούς της έννοιας φεστιβάλ: «Ένα φεστιβάλ είναι μια δημόσια εορτή με συγκεκριμένο θέμα».

Υποκεφάλαιο 2.1. Εξέλιξη του τουρισμού εκδηλώσεων και φεστιβάλ

Η εξέλιξη του τουρισμού εκδηλώσεων και φεστιβάλ αντανακλά τη μεταβαλλόμενη δυναμική του ελεύθερου χρόνου, του πολιτισμού και της οικονομικής ανάπτυξης στις κοινωνίες. Με την πάροδο του χρόνου, οι εκδηλώσεις και τα φεστιβάλ ξεπέρασαν τους παραδοσιακούς τους ρόλους ως ψυχαγωγία και πολιτιστικές γιορτές και έγιναν κεντρικοί μοχλοί της τοπικής ανάπτυξης και του τουρισμού. Μελετητές όπως οι Hall και Johnson (1996) έχουν καταγράψει αυτή την εξέλιξη, τονίζοντας πώς τα φεστιβάλ μετατράπηκαν από τοπικούς εορτασμούς σε στρατηγικά εργαλεία για την αναζωογόνηση των αγροτικών περιοχών.

Στα προηγούμενα στάδια του τουρισμού εκδηλώσεων, τα φεστιβάλ γίνονταν κυρίως αντιληπτά ως πολιτιστικές εκφράσεις που προσέλκυαν περιορισμένη προσοχή από εξωτερικούς επισκέπτες. Ωστόσο, η σταδιακή αναγνώριση των φεστιβάλ ως μοναδικών εμπειριών προσέλκυσε το ενδιαφέρον των τουριστών που αναζητούσαν νέες μορφές ψυχαγωγίας και εμπλοκής. Η εννοιολόγηση του Getz (2007) για τον τουρισμό εκδηλώσεων υπογράμμισε αυτή τη μετάβαση, τονίζοντας τη δυνατότητα των εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων των φεστιβάλ, να λειτουργούν ως μαγνήτες προορισμών, προσελκύοντας επισκέπτες σε συγκεκριμένους τόπους.

Η εξέλιξη αυτή χαρακτηρίζεται περαιτέρω από την εμβάθυνση της κατανόησης των ποικίλων κινήτρων που οδηγούν τους επισκέπτες στα φεστιβάλ. Πέρα από την απλή ψυχαγωγία, τα φεστιβάλ προσφέρουν καθηλωτικές εμπειρίες που βρίσκουν ανταπόκριση στους συμμετέχοντες σε πολλαπλά επίπεδα. Η διερεύνηση του Hall (2014) για τα φεστιβάλ βιωματικών τεχνών υπογραμμίζει αυτή τη μεταμόρφωση, καταδεικνύοντας πώς τα φεστιβάλ δημιουργούν ευκαιρίες για προσωπική ανάπτυξη, πολιτιστική εμβάθυνση και συναισθηματικές συνδέσεις, τα οποία συμβάλλουν στην ελκυστικότητά τους ως τουριστικά αξιοθέατα.

Καθώς τα φεστιβάλ άρχισαν να προσελκύουν μεγαλύτερο κοινό, οι οικονομικές επιπτώσεις έγιναν πιο εμφανείς. Η έρευνα των Kruger και Saayman (2013) εμβαθύνει στον οικονομικό αντίκτυπο των εκδηλώσεων, παρουσιάζοντας πώς τα φεστιβάλ προσδίδουν οικονομική ζωτικότητα στις περιοχές υποδοχής μέσω της αύξησης των δαπανών, της δημιουργίας θέσεων εργασίας και της ανάπτυξης υποδομών. Τα ευρήματα αυτά υπογραμμίζουν τη δυνατότητα των φεστιβάλ να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη, να διαμορφώσουν τις τοπικές οικονομίες και να τοποθετήσουν τις περιφέρειες ως επιθυμητούς προορισμούς τόσο για τους επισκέπτες όσο και για τους επενδυτές.

Η εξέλιξη του τουρισμού εκδηλώσεων και φεστιβάλ περιλαμβάνει επίσης μια στροφή από την παθητική κατανάλωση στην ενεργό συμμετοχή. Τα φεστιβάλ έχουν μετατραπεί σε διαδραστικές πλατφόρμες που ενισχύουν τις συνδέσεις μεταξύ των συμμετεχόντων και των τοπικών κοινοτήτων. Η διερεύνηση των πολιτιστικών φεστιβάλ σε ευρωπαϊκές πόλεις αποτελεί παράδειγμα αυτής της τάσης, δίνοντας έμφαση στο πώς τα φεστιβάλ δημιουργούν την αίσθηση του τόπου και της πολιτιστικής ταυτότητας. Τα φεστιβάλ έχουν εξελιχθεί σε μηχανισμούς ανάδειξης των μοναδικών χαρακτηριστικών των περιοχών υποδοχής, προώθησης της πολιτιστικής κληρονομιάς και ενίσχυσης της κοινοτικής υπερηφάνειας.

Σε όλη αυτή την πορεία υπογραμμίζεται η μετατροπή των φεστιβάλ από τοπικές γιορτές σε στρατηγικά εργαλεία για την τοπική ανάπτυξη και τον τουρισμό. Η πορεία αυτή αντανακλά τα μεταβαλλόμενα κίνητρα των συμμετεχόντων, τον οικονομικό αντίκτυπο των φεστιβάλ και τον εξελισσόμενο ρόλο τους ως παράγοντες πολιτιστικού

εμπλουτισμού και αστικής αναζωογόνησης. Η κατανόηση αυτής της εξέλιξης παρέχει ένα πλαίσιο για τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ επηρεάζουν την τοπική ανάπτυξη σε όλες τις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις.

Υποκεφάλαιο 2.2. Θεωρητικό πλαίσιο: Σχέση μεταξύ Μουσικών Φεστιβάλ και τοπικής ανάπτυξης

Η κατανόηση της περίπλοκης σχέσης μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης απαιτεί ένα ισχυρό θεωρητικό πλαίσιο που να αποτυπώνει την πολυδιάστατη φύση αυτής της σύνδεσης. Οι μελετητές μας προτείνουν διάφορα πλαίσια που ρίχνουν φως στον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ επηρεάζουν την οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την πολιτιστική ταυτότητα στις περιοχές υποδοχής.

Ένα τέτοιο πλαίσιο είναι η έννοια της μόχλευσης των εκδηλώσεων που παρουσιάστηκε από τον Chalip (2004). Ο Chalip δίνει έμφαση στη στρατηγική χρήση των εκδηλώσεων, συμπεριλαμβανομένων των φεστιβάλ, για την επίτευξη ευρύτερων στόχων πέρα από την άμεση πραγματοποίησή τους. Στο πλαίσιο των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης, η προοπτική αυτή υπογραμμίζει τη δυνατότητα των φεστιβάλ να χρησιμεύσουν ως καταλύτες για την οικονομική ανάπτυξη, την εμπλοκή της κοινότητας και τον πολιτιστικό εμπλουτισμό. Αξιοποιώντας τα μοναδικά χαρακτηριστικά των φεστιβάλ, όπως η ικανότητά τους να προσελκύουν ποικίλα ακροατήρια και να τραβούν την προσοχή των μέσων ενημέρωσης, οι περιφέρειες μπορούν να ενισχύσουν τον αντίκτυπό τους στην τοπική ανάπτυξη.

Μια συμπληρωματική προοπτική παρουσιάζεται από τον Hall (1997) μέσω της σκοπιάς της γεωγραφικής ανάλυσης. Το πλαίσιό του αναγνωρίζει τις χωρικές διαστάσεις των φεστιβάλ και τις αλληλεπιδράσεις τους με τις περιοχές υποδοχής. Η προοπτική αυτή υπογραμμίζει πώς τα φεστιβάλ επηρεάζονται από το φυσικό περιβάλλον και πώς αυτά με τη σειρά τους διαμορφώνουν τους χώρους στους οποίους εδράζονται. Στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης, αυτό επιτρέπει τη βαθύτερη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα φεστιβάλ μεταμορφώνουν τα αστικά και αγροτικά τοπία, συμβάλλουν στη διαμόρφωση

του τόπου και δημιουργούν οικονομικές δραστηριότητες που εκτείνονται πέρα από τις ημέρες των εκδηλώσεων.

Επιπλέον, η θεωρία προσφέρει πληροφορίες για το ρόλο των διαφόρων φορέων στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων των μουσικών φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη. Μελετητές όπως οι Getz, Andersson και Larson (2007) υπογραμμίζουν τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των διοργανωτών φεστιβάλ, των τοπικών αρχών, των επιχειρήσεων και των μελών της κοινότητας. Αυτή η οπτική αναγνωρίζει ότι τα φεστιβάλ δεν είναι μεμονωμένα γεγονότα αλλά μάλλον αποτελέσματα συλλογικών προσπαθειών. Η κατανόηση των κινήτρων, των συμφερόντων και της δυναμικής ισχύος αυτών των ενδιαφερομένων μερών παρέχει μια διαφοροποιημένη προοπτική για το πώς τα φεστιβάλ συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη και πώς κατανέμονται τα οφέλη τους.

Το μοντέλο εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών που προτείνει ο McCabe (2009) προσφέρει πληροφορίες σχετικά με τις συνεργατικές προσπάθειες που απαιτούνται για τη διοργάνωση επιτυχημένων φεστιβάλ. Το πλαίσιο αυτό αναγνωρίζει ότι στα φεστιβάλ εμπλέκονται πολλαπλά ενδιαφερόμενα μέρη με διακριτά συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων των διοργανωτών, των τοπικών επιχειρήσεων, των κατοίκων και των κυβερνητικών φορέων. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα εν λόγω ενδιαφερόμενα μέρη αλληλεπιδρούν, διαπραγματεύονται και συνεργάζονται είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση του ευρύτερου αντίκτυπου των φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη. Η προοπτική αυτή αναδεικνύει τη δυνατότητα των φεστιβάλ να λειτουργούν ως πλατφόρμες διαλόγου, συνεργασίας και ενδυνάμωσης της κοινότητας.

Η έννοια του βιωματικού μάρκετινγκ, όπως συζητείται από τον Hall (2014), παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις συναισθηματικές και μετασχηματιστικές εμπειρίες που προσφέρουν τα φεστιβάλ στους συμμετέχοντες. Αυτό το πλαίσιο υπογραμμίζει την αξία των φεστιβάλ στη δημιουργία αναμνήσεων, συναισθηματικών συνδέσεων και προσωπικής ανάπτυξης για τους συμμετέχοντες. Η εξέταση αυτών των βιωματικών διαστάσεων στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης εμπλουτίζει τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα φεστιβάλ μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση του πολιτιστικού ιστού, των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και της συνολικής ποιότητας ζωής στις περιοχές υποδοχής. Υπογραμμίζει επίσης τη δυνατότητα των φεστιβάλ να προσελκύουν

επαναλαμβανόμενους επισκέπτες, ενισχύοντας τη βιωσιμότητα του οικονομικού τους αντίκτυπου.

Με βάση τα προαναφερθέντα θεωρητικά πλαίσια, φωτίζεται περαιτέρω η έννοια του τουρισμού εκδηλώσεων ως μοχλός τοπικής ανάπτυξης. Ο χαρακτηρισμός του Getz (2007) για τον τουρισμό εκδηλώσεων τονίζει τη μετασχηματιστική του δυναμική, υποδηλώνοντας ότι τα φεστιβάλ δεν αποτελούν μεμονωμένα γεγονότα αλλά μάλλον αναπόσπαστα μέρη της τουριστικής στρατηγικής ενός προορισμού. Η προοπτική αυτή αναγνωρίζει τη συμβιωτική σχέση μεταξύ των φεστιβάλ και των περιοχών υποδοχής τους, όπου τα φεστιβάλ λειτουργούν ως καταλύτες για την οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη.

Επεκτείνοντας αυτό, η διερεύνηση του ρόλου των μουσικών φεστιβάλ στην αγροτική ανάπτυξη από τους Hede και Jago (2006) παρουσιάζει μια μοναδική οπτική μέσα από την οποία μπορούμε να κατανοήσουμε τη συμβολή των φεστιβάλ. Με την εξέταση περιπτώσιολογικών μελετών από την Αυστραλία και τη Νορβηγία, υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ μπορούν να ενισχύσουν τη βιωσιμότητα των αγροτικών περιοχών, προωθώντας τις οικονομικές δραστηριότητες και δημιουργώντας την αίσθηση του τόπου. Η οπτική αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάδειξη του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ μπορούν να αναζωογονήσουν τις τοπικές οικονομίες και να διαμορφώσουν τις ταυτότητες των κοινοτήτων σε περιοχές πέρα από τα αστικά κέντρα.

Επιπλέον, η ιδέα της "φεστιβαλικοποίησης" (Quinn, 2013) προσθέτει μια χωρική διάσταση στο θεωρητικό πλαίσιο. Η έννοια αυτή υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ μεταμορφώνουν τους αστικούς χώρους, συμβάλλοντας στη δημιουργία ζωντανών και δυναμικών δημόσιων χώρων. Στο πλαίσιο της τοπικής ανάπτυξης, η κατανόηση της φεστιβαλικοποίησης προσφέρει ιδέες για το πώς τα φεστιβάλ ενισχύουν τις αισθητικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ιδιότητες των περιοχών υποδοχής. Τα φεστιβάλ γίνονται εργαλεία για την αναδιαμόρφωση των αστικών περιβαλλόντων και την ενίσχυση της αίσθησης του τόπου που προσελκύει τόσο τους κατοίκους όσο και τους επισκέπτες.

Μέσα στο εξελισσόμενο τοπίο του τουρισμού εκδηλώσεων και φεστιβάλ, το θεωρητικό πλαίσιο που φωτίζει τη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης καθίσταται κρίσιμη άγκυρα για την κατανόηση των περίπλοκων δυναμικών που διαδραματίζονται. Αντλώντας από διάφορους εννοιολογικούς χώρους, το πλαίσιο αυτό περιηγείται στην πολύπλοκη αλληλεπίδραση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών παραγόντων που διαμορφώνουν τον αντίκτυπο των φεστιβάλ στις κοινότητες που τα φιλοξενούν.

Η έννοια της μόχλευσης των εκδηλώσεων του Chalip (2004) παρέχει μια συνολική προοπτική που ευθυγραμμίζεται με τους στρατηγικούς στόχους της τοπικής ανάπτυξης. Το πλαίσιο αυτό αναγνωρίζει ότι τα φεστιβάλ μπορούν να αξιοποιηθούν ως ισχυρά εργαλεία για την επίτευξη στόχων που εκτείνονται πέρα από την άμεση εμπειρία της εκδήλωσης. Αξιοποιώντας την προσοχή, τον ενθουσιασμό και την εισροή επισκεπτών που προσελκύουν τα φεστιβάλ, οι περιφέρειες μπορούν να ενισχύσουν την οικονομική ανάπτυξη, να ενισχύσουν την πολιτιστική ζωτικότητα και να ενδυναμώσουν τους δεσμούς της κοινότητας. Αυτή η οπτική υπογραμμίζει τη δυνατότητα των φεστιβάλ να χρησιμεύσουν ως καταλύτες για μόνιμες αλλαγές και ανάπτυξη, τοποθετώντας τα ως κάτι περισσότερο από απλά προσωρινά θεάματα.

Η στρατηγική αυτή προσέγγιση συμπληρώνεται από το πλαίσιο γεωγραφικής ανάλυσης που διατύπωσε ο Hall (1997). Η προοπτική αυτή τοποθετεί τα φεστιβάλ στο φυσικό και χωρικό πλαίσιο των περιοχών υποδοχής τους, αναγνωρίζοντας την αμοιβαία σχέση μεταξύ των φεστιβάλ και του περιβάλλοντός τους. Αυτό το πλαίσιο φωτίζει τον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ συμβάλλουν στη διαμόρφωση του τόπου, μετατρέποντας τα τοπία σε καθηλωτικές πολιτιστικές εμπειρίες. Αναγνωρίζει επίσης τη δυνατότητα των φεστιβάλ να τονώνουν οικονομικές δραστηριότητες, να αναδιαμορφώνουν τα αστικά περιβάλλοντα και να αφήνουν μόνιμες παρακαταθήκες που αντηχούν και μετά την ολοκλήρωση της εκδήλωσης.

Η θεωρία των ενδιαφερομένων μερών, όπως διατυπώθηκε από τους Getz, Andersson και Larson (2007) και McCabe (2009), προσφέρει μια οπτική δίνει έμφαση στη συνεργασία, τη δέσμευση και τη διαπραγμάτευση. Αυτό το πλαίσιο αναγνωρίζει τους διάφορους φορείς - από τους διοργανωτές έως τις τοπικές επιχειρήσεις, τα μέλη της κοινότητας και τις αρχές - που διαμορφώνουν συλλογικά τα αποτελέσματα των

φεστιβάλ. Με την κατανόηση των κινήτρων, των συμφερόντων και της δυναμικής ισχύος τους, οι ερευνητές μπορούν να αποκαλύψουν τον πολύπλοκο ιστό αλληλεπιδράσεων που καθορίζουν τον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ συμβάλλουν στην τοπική ανάπτυξη. Η προοπτική αυτή υπογραμμίζει την ανάγκη για διαδικασίες λήψης αποφάσεων χωρίς αποκλεισμούς που ευθυγραμμίζονται με τους ευρύτερους στόχους της κοινότητας.

Εν μέσω της δυναμικής αλληλεπίδρασης των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης, ένα ισχυρό θεωρητικό πλαίσιο είναι απαραίτητο για να φωτίσει τις πολύπλευρες συνδέσεις που διαμορφώνουν τον αντίκτυπό τους. Πέρα από τις θεμελιώδεις προοπτικές που συζητήθηκαν προηγουμένως, πρόσθετες εννοιολογικές οπτικές ρίχνουν φως στην πολυπλοκότητα αυτής της σχέσης, παρέχοντας μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση.

Η έννοια της "οικολογίας των φεστιβάλ", που εισήγαγαν οι Getz και Page (2016), δίνει έμφαση στο περίπλοκο δίκτυο σχέσεων που επηρεάζουν τα αποτελέσματα των φεστιβάλ. Αυτό το πλαίσιο αναγνωρίζει ότι τα φεστιβάλ δεν υπάρχουν μεμονωμένα, αλλά επηρεάζονται από ένα πλέγμα αλληλεπιδράσεων που περιλαμβάνει τους συμμετέχοντες, τους διοργανωτές, τις τοπικές επιχειρήσεις, τους κυβερνητικούς φορείς και τους κατοίκους. Η κατανόηση αυτής της οικολογικής προοπτικής, της προοπτικής οικοσυστήματος ενισχύει τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο οι εν λόγω ενδιαφερόμενοι φορείς συμβάλλουν συλλογικά στις οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές διαστάσεις της τοπικής ανάπτυξης.

Η έννοια του "φεστιβαλικού κεφαλαίου" που εισήγαγαν οι Richards και Rotariu (2015) εμβαθύνει στη συσσώρευση οφελών και κληρονομιών που προκύπτουν από τη φιλοξενία φεστιβάλ. Το πλαίσιο αυτό αναγνωρίζει ότι τα φεστιβάλ μπορούν να δημιουργήσουν όχι μόνο οικονομικά οφέλη αλλά και πολιτιστικό και κοινωνικό κεφάλαιο που εμπλουτίζουν τις περιοχές υποδοχής. Η ενσωμάτωση αυτής της προοπτικής ενισχύει τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο τα φεστιβάλ συμβάλλουν στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των κοινοτήτων ενισχύοντας την ελκυστικότητα, τη φήμη και τη συνολική ευημερία τους.

Η ενσωμάτωση αυτών των πρόσθετων θεωρητικών οπτικών εμπλουτίζει το συνολικό πλαίσιο για την κατανόηση της σχέσης μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής

ανάπτυξης. Καθώς συγκλίνουν οι διαφορετικές προοπτικές, το θεωρητικό τοπίο γίνεται ένα μωσαϊκό από αλληλένδετες έννοιες που περιλαμβάνουν τη στρατηγική μόχλευση, το γεωγραφικό πλαίσιο, τη συνεργασία των ενδιαφερομένων μερών, τις βιωματικές διαστάσεις, την οικολογία του φεστιβάλ, την τυπολογία και το κεφάλαιο του φεστιβάλ. Αυτό το ολοκληρωμένο πλαίσιο καθοδηγεί την έρευνα στην αποκάλυψη των μηχανισμών μέσω των οποίων τα μουσικά φεστιβάλ διαμορφώνουν την οικονομική ανάπτυξη, την πολιτιστική ταυτότητα, την κοινωνική συνοχή και την ολιστική ανάπτυξη των κοινοτήτων.

Εν κατακλείδι, αυτό το θεωρητικό πλαίσιο ενσωματώνει μια σειρά εννοιών για να προσφέρει μια πολυδιάστατη προοπτική για τη σύνθετη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης. Αξιοποιώντας διάφορες οπτικές και επεκτεινόμενο πέρα από τις θεμελιώδεις προοπτικές, το πλαίσιο αυτό αποσκοπεί στην παροχή μιας ολόπλευρης κατανόησης του τρόπου με τον οποίο τα φεστιβάλ λειτουργούν ως καταλύτες για μετασχηματιστικές αλλαγές στις περιοχές υποδοχής, συμβάλλοντας στην ενίσχυση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διαστάσεων της τοπικής ανάπτυξης.

Υποκεφάλαιο 2.3. Οικονομικές επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ στις τοπικές κοινότητες.

Τα μουσικά φεστιβάλ, έχουν από καιρό αναδειχθεί ως πλατφόρμες καλλιτεχνικής έκφρασης. Πέρα και μακριά από τη σκηνή (stage), ωστόσο, διαδραματίζουν βαθύτατο ρόλο στο οικονομικό τοπίο των τοπικών κοινοτήτων. Ποικίλες μελέτες έχουν προσεγγίσει το θέμα αυτό, υφαίνοντας μια πολύπλευρη εικόνα των οικονομικών επιπτώσεων και των πλεονεκτημάτων αυτών των εκδηλώσεων.

Στην εμπεριστατωμένη ανάλυση του Kruger (2018) σχετικά με τα φεστιβάλ Glastonbury και V, διατυπώθηκε η άποψη ότι τα εν λόγω φεστιβάλ παρουσιάζουν τόσο άμεσα όσο και έμμεσα οικονομικά πλεονεκτήματα. Αυτά περιλαμβάνουν όχι μόνο τα άμεσα έσοδα από τις πωλήσεις εισιτηρίων, αλλά και περιφερειακά έσοδα μέσω των τοπικών επιχειρήσεων, των μεταφορών και των υπηρεσιών διαμονής. Για παράδειγμα, οι τοπικοί πωλητές βιώνουν συχνά μια ώθηση στις πωλήσεις και οι εγκαταστάσεις διαμονής, από ξενοδοχεία μέχρι τοπικές επιχειρήσεις “bed and breakfast”, παρατηρούν αυξημένες κρατήσεις.

Διερευνώντας περαιτέρω το αυστραλιανό πλαίσιο, οι Gibson και Connell (2016) διαπίστωσαν ότι οι περιφερειακές περιοχές που φιλοξενούν μουσικά φεστιβάλ παρουσίασαν οικονομικές εξάρσεις που ξεπέρασαν τη διάρκεια της εκδήλωσης. Στην περίοδο μετά το φεστιβάλ οι τουρίστες συχνά παρέτειναν τη διαμονή τους, ρίχνοντας έτσι περισσότερα κεφάλαια σε τοπικές επιχειρήσεις, αξιοθέατα και άλλες μορφές ψυχαγωγίας. Η μελέτη τους ανέδειξε επίσης μια ενδιαφέρουσα τάση: την προώθηση των τοπικών τεχνιτών και προϊόντων, που οδήγησε σε συνεχείς επιχειρηματικές δραστηριότητες ακόμη και μετά τη λήξη του φεστιβάλ.

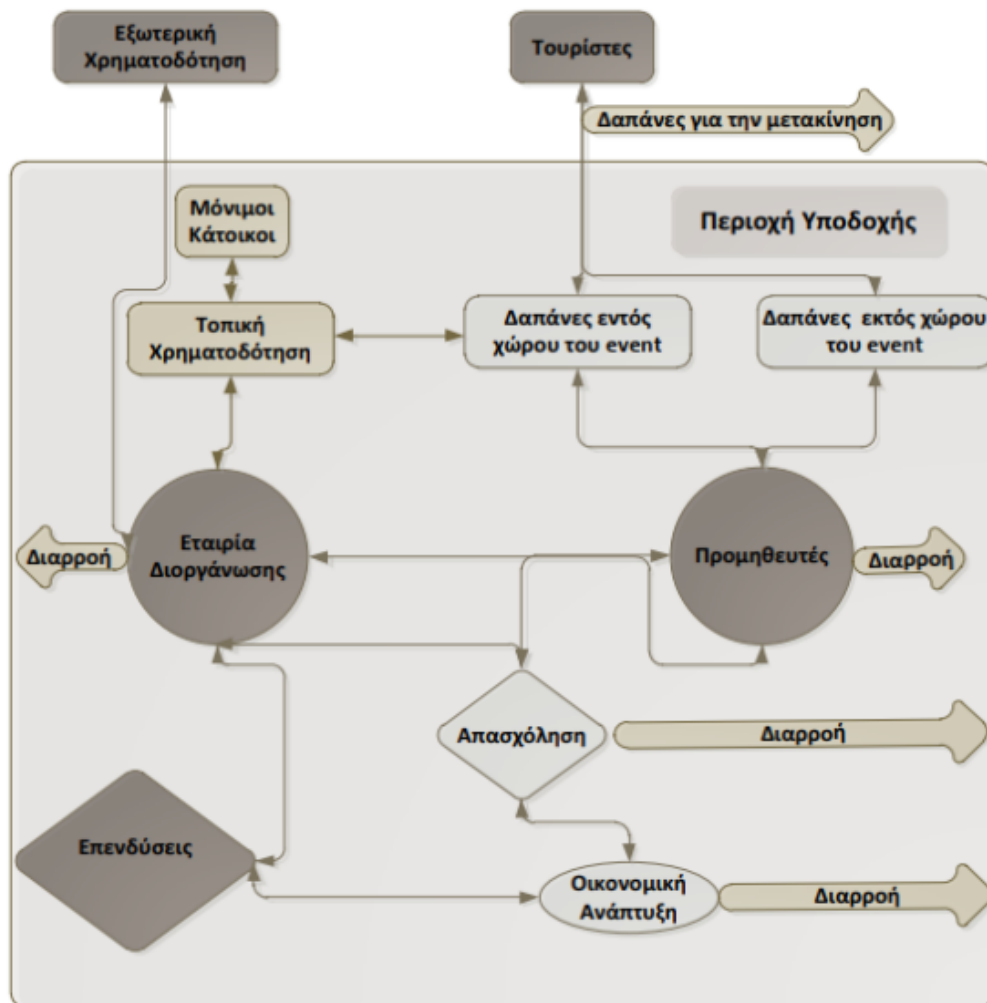
Ωστόσο, κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις. Η διερεύνηση των Juan και McDonald (2020) σχετικά με τα φεστιβάλ στις αποικιακές πόλεις αποκάλυψε μια διαφοροποιημένη αφήγηση. Ενώ υπήρξε αναμφισβήτητη οικονομική ανάταση κατά τη διάρκεια αυτών των εκδηλώσεων, η επισκίαση των τοπικών παραδόσεων από την κυρίαρχη φεστιβαλική κουλτούρα δημιούργησε ανησυχίες σχετικά με τη μακροπρόθεσμη οικονομική βιωσιμότητα και την πολιτιστική διαγραφή.

Στον τομέα του πολιτιστικού τουρισμού, ο Getz (2019) έφερε στο φως τη διασύνδεση των φεστιβάλ και του τουρισμού. Οι τοπικές κοινότητες επωφελήθηκαν πάρα πολύ από την παγκόσμια αναγνώριση, με ορισμένες περιοχές να γίνονται συνώνυμες με τις ετήσιες μουσικές εκδηλώσεις τους. Αυτή η επωνυμία, όπως παρατήρησαν οι Matwick και Matwick (2018) στη μελέτη τους για το Austin, μπορεί να οδηγήσει σε πόλεις που ονομάζονται "πρωτεύουσες της ζωντανής μουσικής" - ένα επίθετο που ενθαρρύνει τον τουρισμό όλο το χρόνο και όχι μόνο την εισροή συγκεκριμένων εκδηλώσεων.

Ωστόσο, δεν πρόκειται μόνο για τον εισερχόμενο τουρισμό. Οι Frías και Rodríguez (2019) εστίασαν στα ροκ φεστιβάλ ως μια ειδική για το είδος μορφή τουρισμού εκδηλώσεων. Τα ευρήματά τους υπογράμμισαν την οικονομική ώθηση που παρέχουν τέτοιου είδους εξειδικευμένες εκδηλώσεις, ιδίως όταν συνδυάζονται με εξειδικευμένα πακέτα, όπως εκδρομές ή εμπορεύματα με θέμα τη ροκ.

Κάνοντας μια παγκόσμια σύγκριση, οι Cohen και Smith (2020) διαπίστωσαν ότι ο τουρισμός με βάση τη μουσική, ιδίως τα φεστιβάλ, λειτούργησαν ως σημαντικοί οικονομικοί πυλώνες για τις περιφέρειες, υπερτερώντας συχνά των παραδοσιακών καναλιών τουρισμού. Αυτή η οικονομική απροσδόκητη εξέλιξη, ωστόσο, συνοδεύεται από προκλήσεις. Όπως σημειώνουν οι Lee και Lee (2021) στην εξέταση της μουσικής σκηνής της Νότιας Κορέας, η εξισορρόπηση των οικονομικών οφελών με την ευημερία των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά την τιμολόγηση των εισιτηρίων και τις εγκαταστάσεις, παραμένει υψίστης σημασίας.

Εν κατακλείδι, η συμφωνία των οικονομικών επιπτώσεων που προκαλούν τα μουσικά φεστιβάλ στις τοπικές κοινότητες είναι αναμφισβήτητη. Ενώ φέρνουν οικονομική ευημερία, η πολιτιστική ακεραιότητα, η βιωσιμότητα και η ευημερία των καταναλωτών πρέπει να εναρμονιστούν για να εξασφαλιστεί ένα διαρκές, θετικό αποτύπωμα.

Γράφημα 1: Πολλαπλασιαστές εισοδήματος και events (Getz, 1991:303, όπως αποτυπώνει Σκούλτσος, 2014)

Υποκεφάλαιο 2.4. Κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ

Τα μουσικά φεστιβάλ, ζωντανά και εκλεκτικά, ήταν πάντα κάτι περισσότερο από απλές συγκεντρώσεις για να εκτιμηθεί η μουσική. Συνδέονται βαθιά με τον κοινωνικό ιστό και τις πολιτιστικές αποχρώσεις των κοινωνιών, επηρεάζοντας και επηρεαζόμενα από αυτές με τη σειρά τους. Αντλώντας πληροφορίες από σημαντικές μελέτες, η σχέση μεταξύ μουσικών φεστιβάλ, κοινωνίας και πολιτισμού αναδεικνύεται περίπλοκη και πολύπλευρη.

Ο Getz (2008) διευκρινίζει την ιδέα του τουρισμού εκδηλώσεων, τονίζοντας πώς τα μουσικά φεστιβάλ έχουν εξελιχθεί από απλές συγκεντρώσεις σε σημαντικά κοινωνικο-πολιτιστικά γεγονότα. Τα φεστιβάλ αυτά, εκτός από την προσέλκυση τουριστών, λειτουργούν ως πλατφόρμες όπου συνενώνονται κοινές εμπειρίες, συναισθήματα και αναμνήσεις, προωθώντας τη δημιουργία κοινοτήτων και την κοινωνική συνοχή. Ενσαρκώνουν ένα αμάλγαμα ήχων, θεαμάτων και συναισθημάτων που αντηχούν στα κοινωνικά στρώματα, αφήνοντας ανεξίτηλα σημάδια στη συλλογική συνείδηση.

Κάνοντας μια βαθιά βουτιά στη συμβιωτική σχέση μεταξύ μουσικής και τουρισμού, οι Gibson και Connell (2005) παρουσιάζουν ένα ενδιαφέρον παράδειγμα. Υποστηρίζουν ότι τα μουσικά φεστιβάλ δεν είναι απλώς μεμονωμένα γεγονότα- είναι συνυφασμένα με την ταυτότητα του τόπου. Οι τοπικές παραδόσεις, πρακτικές και λαογραφικές παραδόσεις συχνά βρίσκουν έκφραση μέσω αυτών των φεστιβάλ, οδηγώντας σε μια πολιτιστική ανταλλαγή όπου τόσο ο εκτελεστής όσο και το κοινό μαθαίνουν και εντρυφούν ο ένας από τον άλλον. Αυτή η δυναμική αλληλεπίδραση είναι που τονίζει την πολιτιστική ζωντάνια μιας περιοχής και προωθεί τη μοναδική κληρονομιά της.

Η διερεύνηση των αστικών φεστιβάλ από τον Waitt (2008) φέρνει στο φως τις διπλές αφηγήσεις της ελπίδας και της αδυναμίας. Ενώ οι εκδηλώσεις αυτές ενισχύουν το πολιτιστικό ήθος μιας πόλης και δημιουργούν κοινωνική συντροφικότητα, μερικές φορές περιθωριοποιούν ακούσια ορισμένες φωνές. Ο δυνατός και εορταστικός χαρακτήρας ορισμένων φεστιβάλ μπορεί να επισκιάσει τις πιο υποτονικές, αλλά εξίσου

σημαντικές, πολιτιστικές αφηγήσεις, καθιστώντας αναγκαία μια πιο περιεκτική προσέγγιση στη διοργάνωση και τη συμμετοχή σε φεστιβάλ.

Αντανακλώντας ένα παρόμοιο συναίσθημα, οι Connell και Gibson (2003) εμβαθύνουν στον τρόπο με τον οποίο η δημοφιλής μουσική διαμορφώνει την ταυτότητα και τον τόπο. Τα μουσικά φεστιβάλ, σε αυτό το πλαίσιο, χρησιμεύουν ως καθρέφτες και διαμορφωτές των κοινωνικών αξιών και των πολιτισμικών κλίσεων. Τα τραγούδια, οι στίχοι, οι παραστάσεις - όλα αντανακλούν σύγχρονα ζητήματα, κοινωνικές προκλήσεις και πολιτισμικές αλλαγές, παρέχοντας μια πλατφόρμα για διάλογο, διάλογο, ακόμη και διαφωνία.

Τέλος, ο Quinn (2005) υπογραμμίζει τον κομβικό ρόλο των καλλιτεχνικών φεστιβάλ σε αστικά περιβάλλοντα. Πέρα από τις οικονομικές επιπτώσεις, τα φεστιβάλ αυτά διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση της αστικής ταυτότητας, επηρεάζουν τις πολιτιστικές πολιτικές και προωθούν την εμπλοκή της κοινότητας. Λειτουργούν ως χωνευτήρια όπου αναμειγνύονται διαφορετικοί πολιτισμοί, παραδόσεις και ιδεολογίες, οδηγώντας σε πλούσια υφάσματα κοινών εμπειριών και συλλογικών αναμνήσεων.

Τα μουσικά φεστιβάλ δεν είναι απλά γεγονότα αλλά ισχυρά κοινωνικο-πολιτιστικά φαινόμενα. Διαμορφώνουν και διαμορφώνονται από τις κοινωνίες στις οποίες λαμβάνουν χώρα, επηρεάζοντας τις ταυτότητες, ενισχύοντας τους δεσμούς της κοινότητας και αντανακλώντας το διαρκώς εξελισσόμενο πολιτιστικό τοπίο. Ο αντίκτυπός τους είναι βαθύς και αντηχεί πολύ καιρό μετά το πέρας της κάθε τελευταίας νότας.

Υποκεφάλαιο 2.5. Ρόλοι και εμπλοκή των ενδιαφερομένων στο σχεδιασμό του φεστιβάλ

Η προετοιμασία ενός επιτυχημένου φεστιβάλ μοιάζει με μια καλοσχεδιασμένη συμφωνία, με κάθε ενδιαφερόμενο να παίζει καθοριστικό ρόλο σε αυτή την περίπλοκη παράσταση. Η σημασία της εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών στο σχεδιασμό του φεστιβάλ είναι πολύπλευρη, διασφαλίζοντας όχι μόνο την ομαλή εκτέλεση αλλά και τη βιωσιμότητα και την κοινωνικο-πολιτισμική απήχηση της εκδήλωσης.

Αντλώντας στοιχεία από την ολοκληρωμένη ανάλυση των Getz & Page (2016), είναι προφανές ότι οι εκδηλώσεις, ιδίως τα φεστιβάλ, έχουν εξελιχθεί από μεμονωμένα γεγονότα σε σημαντικά κοινωνικά συμβάντα που απαιτούν σχολαστικό σχεδιασμό. Με την εκρηκτική αναγνώριση του τουρισμού εκδηλώσεων, τα διακυβεύματα έχουν αυξηθεί. Οι ενδιαφερόμενοι πλέον δεν είναι απλώς εκτελεστές αλλά συνεργάτες, ο καθένας από τους οποίους φέρνει μια μοναδική προοπτική, ενισχύοντας τον συνολικό πλούτο της εμπειρίας του φεστιβάλ.

Οι Presenza & Iocca (2012) παρέχουν μια βαθιά κατάδυση στη δυναμική της εμπλοκής των ενδιαφερομένων μερών, τονίζοντας την αναγκαιότητα μιας συμβιωτικής σχέσης μεταξύ των διοργανωτών φεστιβάλ και των διαφόρων ενδιαφερομένων μερών. Είτε πρόκειται για τοπικούς τεχνίτες, περιφερειακές αρχές ή παγκόσμιους χορηγούς, κάθε ενδιαφερόμενος κατέχει ένα κομμάτι του παζλ. Οι γνώσεις και η εμπειρογνωμοσύνη τους, όταν αναγνωρίζονται και ενσωματώνονται, οδηγούν σε εκδηλώσεις που δεν είναι απλώς διασκεδαστικές, αλλά και ηθικά ορθές και πολιτιστικά εμπλουτισμένες.

Επεξηγώντας τους μηχανισμούς της διαχείρισης φεστιβάλ, οι Allen et al. (2011) υπογραμμίζουν την ουσία της στρατηγικής συνεργασίας. Η επιτυχία ενός φεστιβάλ εξαρτάται από διάφορα στοιχεία, από τις υλικοτεχνικές διευθετήσεις έως την πολιτιστική ενσωμάτωση. Με την ενεργό συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, οι διοργανωτές φεστιβάλ μπορούν να αξιοποιήσουν την ποικιλόμορφη τεχνογνωσία, εξασφαλίζοντας μια ολιστική εκδήλωση που θα ανταποκρίνεται τόσο στο τοπικό ήθος όσο και στα παγκόσμια πρότυπα.

Προσθέτοντας στο διάλογο για τη βιωσιμότητα, ο Jones (2014) παρουσιάζει την έννοια της βιώσιμης διαχείρισης εκδηλώσεων. Στον σημερινό κόσμο, όπου οι οικολογικές ανησυχίες είναι υψίστης σημασίας, οι ενδιαφερόμενοι φορείς διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση της περιβαλλοντικής ευθύνης των φεστιβάλ. Η δέσμευσή τους μεταφράζεται σε πιο πράσινες πρακτικές, από τη διαχείριση των αποβλήτων έως την κατανάλωση ενέργειας, διασφαλίζοντας ότι τα φεστιβάλ αφήνουν ένα πολιτιστικό αποτύπωμα χωρίς περιβαλλοντικό βαθούλωμα.

Τέλος, ο Chalip (2006) επιχειρεί να εισέλθει στη σφαίρα της κοινωνικής μόχλευσης, τονίζοντας τον τρόπο με τον οποίο τα φεστιβάλ μπορούν να αξιοποιηθούν ως εργαλεία για θετικό κοινωνικό αντίκτυπο. Η εμπλοκή των ενδιαφερόμενων μερών υπερβαίνει τα όρια της απλής εκτέλεσης. Με τη συμμετοχή τοπικών κοινοτήτων, κυβερνήσεων και ΜΚΟ, τα φεστιβάλ μπορούν να προωθήσουν την κοινωνική αλλαγή, να αντιμετωπίσουν περιφερειακά ζητήματα και να ενισχύσουν την κοινοτική αρμονία.

Ο ρόλος και η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών στο σχεδιασμό των φεστιβάλ είναι απαραίτητοι. Όχι μόνο εξορθολογίζουν τη διαδικασία σχεδιασμού, αλλά και αναδεικνύουν το φεστιβάλ σε πλατφόρμα κοινωνικής αλλαγής, πολιτιστικού εορτασμού και περιβαλλοντικής συνείδησης. Η ενεργός συμμετοχή τους διασφαλίζει ότι η μελωδία του φεστιβάλ παραμένει, αφήνοντας θετικό αντίκτυπο για πολύ καιρό μετά τη λήξη της εκδήλωσης.

Υποκεφάλαιο 2.6. Φεστιβαλικός τουρισμός στις αγροτικές περιοχές

Ο φεστιβαλικός τουρισμός, ένα διαρκώς εξελισσόμενο τμήμα του παγκόσμιου ταξιδιωτικού τομέα, έχει συγκεντρώσει αυξημένη προσοχή τις τελευταίες δεκαετίες. Στα αγροτικά τοπία, τα φεστιβάλ έχουν αναδειχθεί ως μετασχηματιστικοί παράγοντες, που δίνουν ζωή στην εξοχή, αναζωογονούν τις τοπικές οικονομίες και προβάλλουν τους τοπικούς πολιτισμούς και τις παραδόσεις. Ο αντίκτυπός τους σε αυτά τα ήσυχα κατά τα άλλα περιβάλλοντα είναι τόσο βαθύς όσο και πολύπλευρος.

Αντλώντας από το θεμελιώδες έργο του Getz (2005), ο φεστιβαλικός τουρισμός μπορεί να θεωρηθεί ως δίκωπο μαχαίρι. Ενώ μπορούν να αποτελέσουν καταλύτες για την οικονομική ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών, δεν έχει τονιστεί αρκετά η σημασία της προσεκτικής διαχείρισης των εκδηλώσεων για την εξασφάλιση βιώσιμων αποτελεσμάτων γι' αυτά τα εύθραυστα περιβάλλοντα. Οι τεχνικές διαχείρισης που χρησιμοποιούνται παίζουν καθοριστικό ρόλο στο αν το φεστιβάλ θα αφήσει μια εμπλουτιστική κληρονομιά ή μια διαδρομή προκλήσεων.

Ο Quinn (2009) αναλύει περαιτέρω τη συμβιωτική σχέση μεταξύ φεστιβάλ, εκδηλώσεων και τουρισμού, ιδίως σε αγροτικά περιβάλλοντα. Ενώ τα αστικά φεστιβάλ μπορεί να

απολαμβάνουν την αίγλη και τη λάμψη, τα αγροτικά φεστιβάλ αποτυπώνουν την αυθεντικότητα. Συχνά αναδεικνύονται ως πλατφόρμες όπου λαμβάνουν χώρα γνήσιες πολιτιστικές ανταλλαγές, προσελκύοντας τουρίστες που αναζητούν μια αυθεντική, καθηλωτική εμπειρία.

Οι Sharpley & Stone (2010) υπογραμμίζουν την αποχρωματισμένη τουριστική εμπειρία στα αγροτικά φεστιβάλ. Εδώ, η γοητεία δεν έγκειται μόνο στις εορταστικές εκδηλώσεις αλλά και στην οικειότητα του περιβάλλοντος, στα ανέγγιχτα τοπία και στη γνήσια ζεστασιά των τοπικών κοινοτήτων. Αυτά τα φεστιβάλ συχνά μετατρέπουν τους παθητικούς παρατηρητές σε ενεργούς συμμετέχοντες, δημιουργώντας αναμνήσεις που μένουν.

Οι Long & Robinson (2004) ρίχνουν φως στις διπλές πτυχές του μάρκετινγκ και της διαχείρισης, ιδίως σε ένα αγροτικό πλαίσιο. Ενώ οι στρατηγικές μάρκετινγκ προσελκύουν τους τουρίστες, είναι τα ισχυρά πλαίσια διαχείρισης που διασφαλίζουν ότι οι εμπειρίες τους ανταποκρίνονται στις υποσχέσεις. Επιπλέον, ο τοπικός χαρακτήρας του φεστιβάλ γίνεται το μοναδικό σημείο πώλησής του, που το διαφοροποιεί από τα αντίστοιχα αστικά φεστιβάλ.

Εμβαθύνοντας στα κίνητρα των φεστιβάλ, οι Lee et al. (2004) υποστηρίζουν ότι οι λόγοι για την παρακολούθηση αγροτικών φεστιβάλ μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με την εθνικότητα και τα επίπεδα ικανοποίησης. Ενώ ορισμένοι τουρίστες μπορεί να έλκονται από περιέργεια, άλλοι μπορεί να επιδιώκουν την πολιτιστική εμβάθυνση ή μια απλή απόδραση από την αστική μονοτονία.

Οι Gursoy, Kim, & Uysal (2004) παίρνουν την οπτική γωνία ενός διοργανωτή, διευκρινίζοντας πώς οι αντιλαμβανόμενες επιπτώσεις τέτοιων φεστιβάλ μπορεί να ποικίλουν. Για τις αγροτικές περιοχές, η ισορροπία έγκειται συχνά στη μεγιστοποίηση των οικονομικών οφελών με παράλληλη διατήρηση του κοινωνικοπολιτιστικού ιστού, διασφαλίζοντας ότι η ουσία της κοινότητας δεν επισκιάζεται από εμπορικές σκοπιμότητες και στοχεύσεις.

Η διερεύνηση του Derrett (2003) προσθέτει μια φιλοσοφική διάσταση, αναλογιζόμενος πώς τα φεστιβάλ συμπυκνώνουν την "αίσθηση του τόπου" μιας κοινότητας. Στις

αγροτικές περιοχές, τα φεστιβάλ συχνά γίνονται ζωντανές μαρτυρίες των τοπικών παραδόσεων, των παραδόσεων και της κοινοτικής αρμονίας, σφυρηλατώντας ισχυρότερους κοινοτικούς δεσμούς.

Ο Moscardo (2007), απηχώντας ένα παρόμοιο συναίσθημα, διερευνά το ρόλο που διαδραματίζουν τα φεστιβάλ στην περιφερειακή ανάπτυξη. Πέρα από την απλή ψυχαγωγία, λειτουργούν ως κοινωνικοοικονομικοί καταλύτες, κινητοποιώντας τις τοπικές επιχειρήσεις, προωθώντας τη χειροτεχνία και ενισχύοντας τη φωνή των τοπικών κοινοτήτων.

Συμπερασματικά, ο φεστιβαλικός τουρισμός στις αγροτικές περιοχές δεν αφορά μόνο το γεγονός- είναι ένας περίπλοκος χορός μεταξύ παράδοσης και νεωτερικότητας, οικονομίας και οικολογίας, τοπικού ήθους και παγκόσμιας απήχησης. Πρόκειται για μια λεπτή ισορροπία που, όταν επιτυγχάνεται, δημιουργεί ιστορίες διαχρονικών εορτασμών με φόντο τον ειδυλλιακό τοπίο της υπαίθρου.

Μεθοδολογία

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία της Έρευνας

Υποκεφάλαιο 3.1: Ο Σχεδιασμός και η Προσέγγιση της Έρευνας

Σε μια επιστημονική έρευνα, σύμφωνα με τον Κουρλιούρο (1989: 10), η μέθοδος προσέγγισης ενός φαινομένου θέτει μια σειρά από σημαντικά ερωτήματα σχετικά με:

- Τι πρέπει να γίνει γνωστό, σε ποιες πλευρές δηλαδή του φαινομένου πρέπει να επικεντρωθεί η γνωστική προσπάθεια;
- Γιατί πρέπει να γίνει γνωστό, ποια θα είναι δηλαδή η κοινωνική χρησιμότητα της παραγόμενης γνώσης;
- Πώς πρέπει να γίνει γνωστό, δηλαδή μέσα από ποιο θεωρητικό πλαίσιο θα πρέπει να διατυπωθούν τα ερευνητικά ερωτήματα ή οι υποθέσεις;
- Ποια είναι τα πλέον κατάλληλα μέσα –τεχνικές και εργαλεία– για την υλοποίηση της γνωστικής διαδικασίας;

Η μέθοδος, κατά συνέπεια, συνιστά μια γενεσιουργό συνθήκη, καθότι δημιουργεί τις αρχικές προϋποθέσεις για τη συλλογή και οργάνωση των δεδομένων του υπό διερεύνηση φαινομένου. Στη διαδικασία αυτή υπάρχει μια ποικιλία θεωρητικών προσανατολισμών, μεθόδων και προσεγγίσεων των υπό διερεύνηση κοινωνικών φαινομένων. Η επιλογή κάποιας μεθόδου και η απόρριψη κάποιων άλλων μεθόδων ωθεί σε έναν συγκεκριμένο τρόπο θέασης του κόσμου, στην υιοθέτηση συγκεκριμένων ερευνητικών ερωτημάτων και υποθέσεων, στη χρησιμοποίηση συγκεκριμένων τεχνικών και εργαλείων ανάλυσης και ερμηνείας των δεδομένων και, κατ' επέκταση, στην εξαγωγή συμπερασμάτων με συγκεκριμένο προσανατολισμό.

Ο ερευνητικός σχεδιασμός και η προσέγγιση που χρησιμοποιούνται στην παρούσα έρευνα είναι δομημένα έτσι ώστε να παρέχουν μια ολοκληρωμένη κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα μουσικά φεστιβάλ επηρεάζουν την τοπική ανάπτυξη σε όλα, τόσο κυρίως στην οικονομική διάσταση, αλλά όσο και στις αδιάρρηκτα συνδεδεμένες μαζί της κοινωνική και πολιτιστική διάσταση. Αυτή η εκτεταμένη ενότητα αναλύει τα διάφορα στοιχεία του ερευνητικού σχεδιασμού, τονίζοντας το σκεπτικό και τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για το καθένα.

Ποσοτική έρευνα

Η συνιστώσα της ποσοτικής έρευνας επικεντρώνεται στην ποσοτικοποίηση του οικονομικού αντίκτυπου των μουσικών φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη. Η προσέγγιση αυτή είναι απαραίτητη για τη δημιουργία εμπειρικών δεδομένων που μπορούν να ενημερώσουν τις πολιτικές και τις στρατηγικές που σχετίζονται με τη φιλοξενία-υποδοχή φεστιβάλ.

Η έρευνα σχεδιάζεται και αναπτύσσεται εργαλειακά με βάση καθιερωμένα μοντέλα αξιολόγησης των οικονομικών επιπτώσεων, όπως το μοντέλο εισροών-εκροών. Περιλαμβάνει προσεκτικά σχεδιασμένες ερωτήσεις για την καταγραφή διαφόρων πτυχών των δαπανών που σχετίζονται με το φεστιβάλ, συμπεριλαμβανομένων των άμεσων δαπανών για εισιτήρια, διαμονή, τρόφιμα και εμπορεύματα.

Για τη λήψη του δείγματος χρησιμοποιείται μια μέθοδος στρωματοποιημένης τυχαίας δειγματοληψίας για να διασφαλιστεί ότι η έρευνα καταγράφει διαφορετικές προοπτικές. Οι συμμετέχοντες διοργανωτές κατηγοριοποιούνται σε διαφορετικά στρώματα με βάση παράγοντες όπως η περιοχή διοργάνωσης του φεστιβάλ, η ιστορικότητά του, ο τύπος της διοργανώτριας εταιρείας (ιδιωτική, αστική μη κερδοσκοπική - σύλλογος - ίδρυμα, πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια αυτοδιοίκηση, μεικτό σχήμα), η είσοδος έναντι αντιτίμου ή όχι, καθώς και λήφθηκε υπόψη και το είδος της μουσικής που φιλοξενεί.

Για να εξασφαλιστεί ένα ευρύ και αντιπροσωπευτικό δείγμα, η έρευνα απέστειλε προσκλήσεις σε πρώτο χρόνο στις διοργανώτριες εταιρείες και φορείς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενώ στη συνέχεια έγινε και προσπάθεια αξιοποίησης των άμεσων μηνυμάτων που προσφέρουν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Κατόπιν ανταπόκρισης του εκάστοτε διοργανωτή προγραμματίστηκε τηλεδιάσκεψη για την από κοινού συζήτηση, συμπλήρωση και επαλήθευση του ερωτηματολογίου με τη διαδικασία του διαμοιρασμού οθόνης. Με αυτό τον τρόπο επιδιώχθηκε από την έρευνα η διασφάλιση της διαφάνειας και η σωστή συνεπυγμένη αποτύπωση των λεγομένων του συνεντευξιζόμενου κατά τη διάρκεια της συνέντευξης. Σε τρεις περιπτώσεις για λόγους ανωτέρας βίας και φυσικά με την ενημέρωση από πριν και τη συγκατάθεση του συνεντευξιζόμενου διοργανωτή η συνέντευξη πραγματοποιήθηκε μέσω τηλεφώνου και η επαλήθευση έγινε με κατ'επανάληψη ανάγνωση της κάθε φορά τελικής γραπτής

αποτύπωσης των προφορικών απαντήσεων του συνεντευξιαζόμενου από τον συνεντευξιαστή - ερευνητή.

Τα ποσοτικά δεδομένα που συλλέγονται μέσω της έρευνας αναλύονται με τη χρήση στατιστικού λογισμικού. Υπολογίζονται περιγραφικά στατιστικά στοιχεία, όπως οι μέσοι όροι και οι συχνότητες, για να συνοψιστούν οι δαπάνες που σχετίζονται με το φεστιβάλ και οι αντιλήψεις για τον οικονομικό αντίκτυπο. Η ανάλυση παλινδρόμησης χρησιμοποιείται για τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών και τον εντοπισμό των παραγόντων που συμβάλλουν σημαντικά στον οικονομικό αντίκτυπο.

Ποιοτική έρευνα

Η ποιοτική έρευνα συμπληρώνει τα ποσοτικά δεδομένα παρέχοντας μια αποχρωματισμένη κατανόηση των κοινωνικο-οικονομικών και πολιτιστικών διαστάσεων της σχέσης φεστιβάλ-τοπικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια της διεξαγωγής των ημιδομημένων συνεντεύξεων, σημαντικός αριθμός ερωτήσεων (περισσότερες από τις μισές) που απευθύνονται στους διοργανωτές αφορούν ποιοτικά δεδομένα τα οποία εκμαιεύονται από τις πλούσιες αφηγήσεις που προκαλεί σκόπιμα με τις ερωτήσεις του ο συνεντευξιαστής ερευνητής. Οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να μοιραστούν τις προοπτικές, τις εμπειρίες και τις ιδέες τους σχετικά με τον αντίκτυπο του φεστιβάλ στην τοπική κοινότητα.

Η επιλογή των συνεντευξιαζόμενων καθοδηγείται από το ρόλο τους στο σχεδιασμό του φεστιβάλ και μόνο.

Για τον εντοπισμό επαναλαμβανόμενων θεμάτων, μοτίβων και αφηγήσεων στα ποιοτικά δεδομένα εφαρμόζεται η θεματική ανάλυση. Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει τη διερεύνηση βασικών θεμάτων που σχετίζονται με την πολιτική, πολιτιστική και κοινωνική σημασία, τα κίνητρα των ενδιαφερομένων, τη δέσμευση της κοινότητας και τις προκλήσεις και ευκαιρίες που συνδέονται με τη φιλοξενία του φεστιβάλ.

Για τη διασταύρωση των ευρημάτων χρησιμοποιείται η τεχνική της μεθοδολογικής τριγωνοποίησης που αξιοποιεί το συνδυασμό των ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων.

Η ενσωμάτωση και των δύο τύπων δεδομένων διασφαλίζει την ολιστική κατανόηση της σχέσης φεστιβάλ-τοπικής ανάπτυξης, εμπλουτίζοντας την ανάλυση με ποικίλες προοπτικές.

Ηθική και Δεοντολογία Έρευνας

Οι δεοντολογικοί προβληματισμοί είναι υψίστης σημασίας καθ' όλη τη διάρκεια της ερευνητικής διαδικασίας. Η συγκατάθεση μετά από ενημέρωση λαμβάνεται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα και τους ερωτώμενους, διασφαλίζοντας ότι γνωρίζουν τον σκοπό της μελέτης και τα δικαιώματά τους. Η ανωνυμία και η εμπιστευτικότητα των δεδομένων διατηρούνται αυστηρά για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των ερωτηθέντων, αλλά και των διοργανώσεών τους. Επιπλέον, τηρούνται οι δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές για τη διεξαγωγή ερευνών με τη συμμετοχή ανθρώπινων υποκειμένων. Η έρευνα διεξάγεται με σεβασμό στην επιστημονική αλήθεια, στην ακαδημαϊκή ελευθερία, στη ζωή, στην αξία του ανθρώπου και του φυσικού περιβάλλοντος, στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, στην πνευματική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα. Κατά την ερευνητική διαδικασία δεν έγινε διάκριση πολιτών κατά την εθνότητα, τη φυλή, την εθνική καταγωγή, τη γλώσσα, το φύλο τη θρησκεία, την ιδιωτική ζωή, τη σωματική ικανότητα, τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Οι ερευνητές δεσμεύονται από τις γενικά αναγνωρισμένες αρχές προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της προστασίας της δημόσιας υγείας, της προστασίας του παιδιού και των ευαίσθητων ομάδων, καθώς και της προστασίας του ευρύτερου κοινού.

Υποκεφάλαιο 3.2: Μέθοδοι συλλογής δεδομένων: Συνεντεύξεις με διοργανωτές φεστιβάλ.

Η επιλογή της μεθόδου συλλογής δεδομένων ήταν μια δύσκολη απόφαση, αλλά ταυτόχρονα καίρια όπως σε κάθε ερευνητική προσπάθεια. Για την παρούσα διπλωματική, η οποία διερευνά την περίπλοκη σχέση μεταξύ των μουσικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης, οι συνεντεύξεις με τους διοργανωτές φεστιβάλ αναδεικνύονται ως μια μη καθοδηγούμενης απάντησης και διορατική μέθοδος.

Οι συνεντεύξεις με τους διοργανωτές φεστιβάλ προσέφεραν μια μοναδική οπτική γωνία από τον ίδιο τον πυρήνα των μουσικών φεστιβάλ. Τα άτομα αυτά βρίσκονται την κάθε στιγμή στην πρώτη γραμμή του σχεδιασμού και της εκτέλεσης των διοργανώσεών τους, διαθέτοντας βαθιά γνώση, εμπειρία και αντίληψη της ροής των εξελίξεων στις ιδιαιτερότητες αυτών των εκδηλώσεων. Η συνεργασία με τους υπεύθυνους διοργάνωσης των φεστιβάλ επέτρεψε την πολύπλευρη διερεύνηση του ερευνητικού θέματος, καλύπτοντας οικονομικές, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις, παρότι δεν ήταν στο επίκεντρο της έρευνας.

Οι συνεντεύξεις προσέφεραν αρκετά πλεονεκτήματα στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας:

Οι συνεντεύξεις παρείχαν λεπτομερή και πλούσια συμφραζόμενα δεδομένα. Οι διοργανωτές προσέφεραν διαφοροποιημένες γνώσεις σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τον σχεδιασμό του φεστιβάλ, τον οικονομικό αντίκτυπο στις τοπικές κοινότητες, τις πολιτιστικές διαστάσεις και τις πρακτικές βιωσιμότητας.

Κατά τη διάρκεια ο συνεντευξιαστής/ερευνητής μπόρεσε σε κάποιες περιπτώσεις να υποβάλλει ερωτήσεις παρακολούθησης και να ζητήσει διευκρινίσεις, εξασφαλίζοντας βαθύτερη κατανόηση πολύπλοκων θεμάτων. Αυτός ο διαδραστικός χαρακτήρας των συνεντεύξεων επέτρεψε να εμβαθύνουμε σε θέματα καθώς αυτά ξεδιπλώνονταν μέσα στη συνέντευξη. .

Οι διοργανωτές του φεστιβάλ αντιπροσωπεύουν μια κρίσιμη ομάδα ενδιαφερομένων και οι προοπτικές τους συμπληρώνουν εκείνες των συμμετεχόντων, των κατοίκων και των τοπικών αρχών. Επίσης διαθέτουν πρακτική γνώση και εμπειρία, καθιστώντας τις γνώσεις τους ιδιαίτερα πολύτιμες τόσο για επιστημονικές όσο και για πρακτικές εφαρμογές.

Προκλήσεις και προβληματισμοί

Παρά τα πλεονεκτήματά τους, οι συνεντεύξεις με τους διοργανωτές φεστιβάλ συνοδεύτηκαν από προκλήσεις:

Η πρόσβαση στους διοργανωτές φεστιβάλ ήταν περισσότερο δύσκολη από όσο αναμενόταν, ιδίως για τα μεγάλα ή υψηλού προφίλ φεστιβάλ. Δυσκολίες επίσης προέκυψαν λόγω της περιόδου που επιλέχθηκε και διενεργήθηκε η έρευνα, αφού τα φεστιβάλ βρίσκονται κοντά στις ημερομηνίες διεξαγωγής τους και ο φόρτος εργασίας και η πίεση είναι στα μέγιστα.

Η εδραίωση εμπιστοσύνης και σχέσης με τους πιθανούς συνεντευξιαζόμενους ήταν ζωτικής σημασίας πριν από την έρευνα αλλά ξεπεράστηκε εύκολα και δεν αποτέλεσε εμπόδιο.

Πάντα και κάθε ερωτώμενοι μπορεί να έχουν συμφέροντα ή προκαταλήψεις σχετικά με τα φεστιβάλ τους. Η επαγρυπνηση για την κριτική ερμηνεία των απαντήσεων και να λαμβάνουν υπόψη τις πιθανές πηγές μεροληψίας.

Τέλος οι συνεντεύξεις εμπεριέχουν εγγενώς υποκειμενικότητα, καθώς οι απαντήσεις επηρεάζονται από προσωπικές εμπειρίες και προοπτικές. Για να μετριαστεί αυτό, θα εφαρμοστούν αυστηρές τεχνικές ανάλυσης, όπως η θεματική ανάλυση, για τον εντοπισμό επαναλαμβανόμενων θεμάτων και μοτίβων.

*Υποκεφάλαιο 3.3: Στρατηγική της δειγματοληψίας και επιλογή των
συμμετεχόντων που διεξήχθησαν οι συνεντεύξεις.*

Η στρατηγική δειγματοληψίας και η διαδικασία επιλογής των συμμετεχόντων αποτελούν κομβικά στοιχεία οποιασδήποτε ερευνητικής προσπάθειας, και καθορίζουν την αντιπροσωπευτικότητα και τη γενίκευση των ευρημάτων.

Δεδομένης της ποικιλόμορφης και πολύπλευρης φύσης του ερευνητικού θέματός μας, η στρατηγική σκόπιμης ή μη πιθανολογικής δειγματοληψίας θεωρούμε ότι είναι η καταλληλότερη επιλογή για εμάς. Η στρατηγική αυτή επιτρέπει τη σκόπιμη επιλογή συμμετεχόντων που διαθέτουν ειδικές γνώσεις και γνώσεις σχετικές με τους στόχους της έρευνας.

Αξιοποιώντας τις τεχνικές της σκόπιμης ή κατά κρίση δειγματοληψίας και ακολούθως της μέγιστης διακύμανσης και της δειγματοληψίας χιονοστιβάδας πετυχαίνουμε να αναπτύξουμε μια λεπτομερή κατανόηση ως προς το διερευνώμενο θέμα μας, εξασφαλίζουμε “χρήσιμες” πληροφορίες σε σχέση με τους στόχους της έρευνας, αναπτύσσουμε πολλές προοπτικές επ’ αυτού και εντοπίζουμε σχετικούς και πολύτιμους προς την έρευνα μας ανθρώπους ή περιοχές για μελέτη. Συγκεκριμένα:

Η σκόπιμη δειγματοληψία ως τεχνική περιλαμβάνει την επιλογή των συμμετεχόντων με βάση την εξειδίκευση, την εμπειρία και τη συνάφεια με το θέμα της έρευνας. Στην παρούσα διπλωματική, γίνεται σκόπιμη δειγματοληψία των διοργανωτών φεστιβάλ ή άμεσα υπεύθυνων της τοπικής κοινότητας για τη διοργάνωσή τους.

Η δειγματοληψία μέγιστης διακύμανσης ως τεχνική μας εξασφαλίζει ένα ευρύ φάσμα προοπτικών αφού περιλαμβάνει την επιλογή συμμετεχόντων που ποικίλλουν ως προς το μέγεθος του φεστιβάλ, το είδος, την τοποθεσία (συμπεριλαμβανομένων των νησιωτικών περιοχών) και τους ρόλους στο οικοσύστημα του φεστιβάλ. Έτσι επιτυγχάνεται να καταγραφεί η ετερογένεια των εμπειριών και των επιπτώσεων των φεστιβάλ.

Η δειγματοληψία χιονοστιβάδας ως τεχνική περιλαμβάνει αρχικούς συμμετέχοντες που μας παραπέμπουν ή μας συστήνουν σε άλλους που πληρούν τα κριτήρια ένταξης. Για παράδειγμα κάποιος/α υπεύθυνος/η διοργάνωσης του φεστιβάλ που παίρνουμε αρχικά συνέντευξη μας παραπέμπει σε υπεύθυνους των τοπικών αρχών ή μέλη της κοινότητας που μπορούν να παράσχουν πολύτιμες πληροφορίες ή ακόμα και μας συστήνει σε έτερο διοργανωτή άλλου φεστιβάλ.

Κριτήρια επιλογής συμμετεχόντων

Αρχικά τέθηκαν ποσοτικά κριτήρια σε σχέση με την ιστορικότητα σε συνολικά έτη διοργάνωσης του φεστιβάλ - περισσότερα ή ίσα με πέντε (5)- και των αριθμό των διαδοχικών ημερών διεξαγωγής του -περισσότερες από μία (1)-.

Στη συνέχεια επιλέχθηκαν τα φεστιβάλ που θα είναι εν δυνάμει συμμετέχοντες μέσω των διοργανωτών τους στην έρευνα. Ως διοργανωτή αντιλαμβανόμαστε την οντότητα εκείνη που φέρει θέση ευθύνης, στην προετοιμασία, το σχεδιασμό, τη διοργάνωση και την εκτέλεση του γεγονότος-φεστιβάλ. Διατηρεί τη γενική εποπτεία και τη γενική διαχείριση του φεστιβάλ

Προκλήσεις και προβληματισμοί

Η προσέγγιση των διοργανωτών/υπεύθυνων διοργάνωσης φεστιβάλ, ιδίως για μεγαλύτερα ή πιο αποκλειστικά φεστιβάλ, δημιούργησε προκλήσεις. Η οικοδόμηση σχέσεων, η επίδειξη της αξίας της έρευνας και η περίοδος διεξαγωγής της έρευνας στάθηκαν καθοριστικοί παράγοντες σε πολλές περιπτώσεις.

Παρά τις σκόπιμες προσπάθειες δειγματοληψίας, ενδέχεται να υπάρχει πιθανότητα εγγενούς μεροληψία δειγματοληψίας την οποία θα αναγνωρίσουμε και θα αντιμετωπίσουμε εφόσον χρειάζεται κατά την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων.

Τέλος θα αξιολογηθεί ο κορεσμός των δεδομένων για να καθοριστεί το πότε έχουν συλλεχθεί αρκετά δεδομένα ώστε να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη κατανόηση του ερευνητικού θέματος. Η αρχική μας θεώρηση έχει θέσει ένα κατώτατο όριο συνεντεύξεων τις δεκαπέντε (15). Το συγκεκριμένο όριο προέκυψε συνυπολογίζοντας το

είδος και το μέγεθος του πλήθους που απευθύνεται η έρευνα, λαμβάνοντας υπόψη και τα κριτήρια που θέσαμε πιο πάνω.

Συγκεκριμένα, βασιστήκαμε σε βάση δεδομένων που συλλέχθηκε 2015 και επικαιροποιήθηκε το 2020 στα πλαίσια της πτυχιακής εργασίας προπτυχιακών σπουδών του Γκολφινόπουλου Ιωάννη “Τουρισμός και Δημιουργική Οικονομία. Συνέργεια για τη Χωρική Ανάπτυξη: το παράδειγμα των Μουσικών Φεστιβάλ” στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκόπειου Πανεπιστημίου. Στη λίστα εμφανίζονται 170 συνολικά μουσικά φεστιβάλ στην ελληνική επικράτεια. Από τη λίστα διαγράφηκαν όσα δεν είναι ενεργά πια και εφαρμόστηκαν οι παράμετροι που θέσαμε στα ως άνω κριτήρια. Έτσι καταλήξαμε σε μια καθαρή για την έρευνά μας βάση δεδομένων 100 ενεργών μουσικών φεστιβάλ που πληρούν τα κριτήρια ιστορικότητας (≥ 5 έτη) και διαδοχικών ημερών διεξαγωγής (> 1 μέρα). Συνεπώς ένα κατώτατο όριο 15 συνεντεύξεων αποτελεί ως **δείγμα σε ποσοστό ένα 15% των μουσικών φεστιβάλ** -ενεργών και καταγεγραμμένων από εμάς- που διεξάγονται τη στιγμή που γράφεται η παρούσα διπλωματική στην ελληνική επικράτεια.

Υποκεφάλαιο 3.4: Τεχνικές ανάλυσης δεδομένων

Δεδομένης της ποιοτικής φύσης των δεδομένων που συλλέχθηκαν μέσω των συνεντεύξεων με τους υπεύθυνους διοργάνωσης των φεστιβάλ, επιλέχθηκε η θεματική ανάλυση ως μια κατάλληλη και ευρέως αναγνωρισμένη προσέγγιση. Με τη θεματική ανάλυση μας επιτρέπεται ο συστηματικός εντοπισμός, η ανάλυση και η καταγραφή μοτίβων (θεμάτων) εντός των δεδομένων. Αυτό ευθυγραμμίζεται με τον στόχο της έρευνας να διερευνήσει τις ποικίλες και διαφοροποιημένες επιπτώσεις των μουσικών φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένων κύρια των οικονομικών.

Η θεματική ανάλυση έχει τα εξής βασικά βήματα:

Πρώτο βήμα είναι η στενή εξοικείωση με τα δεδομένα μας. Τα κείμενα και οι σημειώσεις από τις συνεντεύξεις και άλλες πηγές ποιοτικών δεδομένων (βλ. βάση

δεδομένων Γκολφινόπουλος, (2020), πτυχιακή εργασία) επανεξετάστηκαν προσεκτικά αρκετές φορές και αποκτήθηκε μια ολοκληρωμένη εικόνα και έγινε πλήρως κατανοητό το περιεχόμενό τους.

Υστερα τα δεδομένα μας κατατιμήθηκαν σε μικρότερες, μονάδες ουσίας (κώδικες) με βάση επαναλαμβανόμενες ιδέες, έννοιες ή φράσεις που έχουν καταγραφεί. Αυτοί οι “κώδικες” δημιουργήθηκαν επαγωγικά, επιτρέποντας την ανάδυση θεμάτων με φυσικό τρόπο από τα δεδομένα.

Οι κώδικες με τη σειρά τους οργανώθηκαν σε ευρύτερα θέματα. Αυτά τα θέματα μας αποτυπώνουν τις γενικότερες έννοιες, τα μοτίβα και τις αφηγήσεις που υπάρχουν στα δεδομένα μας. Τα θέματα προσδιορίζονται τόσο επαγωγικά, από το ειδικό στο γενικό, με βάση τους προκαθορισμένους στόχους της έρευνάς μας, όσο και παραγωγικά, από το γενικό στο ειδικό, επιτρέποντας την ανακάλυψη απροσδόκητων ενοράσεων.

Μετά τα θέματα βελτιώθηκαν μέσω μιας επαναληπτικής διαδικασίας επανεξέτασης και αναθεώρησης. Αξιολογήθηκε η συνοχή και η συνέπειά τους, και διασφαλίστηκε ότι αντιπροσωπεύουν με ακρίβεια τα δεδομένα.

Τέλος πραγματοποιήθηκε η ερμηνεία των θεμάτων στο πλαίσιο των ερευνητικών στόχων και της ευρύτερης βιβλιογραφίας. Διερευνήθηκαν ενδελεχώς οι σχέσεις μεταξύ των θεμάτων και οι επιπτώσεις τους στα κεντρικά ερωτήματα της διπλωματικής.

Πλεονεκτήματα που παρουσιάζει ο θεματικός τρόπος ανάλυσης είναι η ευελιξία, αφού φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα πηγών δεδομένων και είναι κατάλληλη για τη διερεύνηση σύνθετων πολυδιάστατων δεδομένων όπως τα δεδομένα οικονομικών επιπτώσεων των φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη. Είναι ο πλούτος, αφού η θεματική ανάλυση επιτρέπει την διερεύνηση πληθώρας ποιοτικών δεδομένων αποτυπώνοντας το βάθος και τις αποχρώσεις της οπτικής των συμμετεχόντων και είναι και η πρακτικότητα, αφού χρησιμοποιείται ευρέως στην ποιοτική έρευνα πράγμα που την καθιστά προσιτή και κατανοητή τόσο για τους ερευνητές όσο και για τους αναγνώστες.

Μειονεκτήματα σαφώς και υπάρχουν αφού η υποκειμενικότητα όσον αφορά την ερμηνεία της θεματικής ανάλυσης, καθώς και το χρονοβόρο που απαιτεί η διαδικασία

αναλογικά και με τον όγκο των δεδομένων, χρήζουν από κάθε ερευνητή διαφάνεια, αυστηρότητα κατά τη διαδικασία και αρκετό από το χρόνο του.

Μελέτες Περιπτώσεων

Κεφάλαιο 4: Μελέτες Περιπτώσεων Μουσικών Φεστιβάλ και Επιπτώσεων τους στην Τοπική Ανάπτυξη

*Υποκεφάλαιο 4.1: *Μελέτη Περίπτωσης: Guelaguetza Festival, Oaxaca, Mexico*

Το φεστιβάλ *Guelaguetza* στην Οαχάκα του Μεξικού, που συχνά προβάλλεται ως ένας ζωντανός εορτασμός του πολιτισμού και της παράδοσης των ιθαγενών, είναι ένα πολύπλευρο γεγονός που αντιμετωπίζει πολύπλοκες προκλήσεις. Αυτή η μελέτη περίπτωσης εμβαθύνει στις περίπλοκες δυναμικές του φεστιβάλ, αντλώντας από την έρευνα και τις ιδέες που παρουσιάζονται στο ακαδημαϊκό άρθρο της *Michelle Whitford* (2009) με τίτλο "*Oaxaca's Indigenous Guelaguetza Festival: Not All That Glistens is Gold*". Η ανάλυση αυτή διερευνά τις ιστορικές ρίζες του φεστιβάλ, την κοινωνικο-πολιτισμική σημασία, τις οικονομικές επιπτώσεις και τις πολιτικές περιπλοκές του.

Ιστορικές ρίζες και κοινωνικο-πολιτισμική σημασία

Οι ρίζες της *Guelaguetza* είναι βαθιά ριζωμένες στην πολιτιστική κληρονομιά των αυτόχθονων κοινοτήτων της Οαχάκα. Για αιώνες, χρησίμευε ως κοινοτική συγκέντρωση, γιορτάζοντας την ποικιλομορφία των παραδόσεων και των γλωσσών μεταξύ των αυτόχθονων ομάδων. Το φεστιβάλ ενσαρκώνει την ουσία της κοινοτικής αλληλεγγύης, όπου διαφορετικές κοινότητες μοιράζονται τα μοναδικά τους έθιμα μέσω του χορού, της μουσικής και της τέχνης. Αντιπροσωπεύει μια βαθιά σύνδεση μεταξύ των κατοίκων της Οαχάκα και των προγονικών τους ριζών.

Οικονομικές επιπτώσεις

Μια από τις πιο εντυπωσιακές πτυχές της *Guelaguetza* είναι ο σημαντικός οικονομικός της αντίκτυπος. Όπως δείχνει η έρευνα της *Whitford*, το φεστιβάλ παράγει σημαντικά έσοδα, με εκατομμύρια πέσος να εισρέουν στην περιοχή κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης. Οι τοπικές επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των εστιατορίων, των ξενοδοχείων και των τεχνιτών, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από αυτή την εισροή

τουριστών. Επιπλέον, υπάρχουν πολλές ευκαιρίες απασχόλησης, από ταξιθέτες μέχρι πωλητές, συμβάλλοντας περαιτέρω στην τοπική οικονομία. Για πολλούς, αυτή η οικονομική ώθηση αποτελεί σανίδα σωτηρίας σε μια περιοχή όπου οι ευκαιρίες απασχόλησης είναι περιορισμένες.

Ωστόσο, αυτή η οικονομική ευημερία συνοδεύεται από μια επιφύλαξη. Η εμπορευματοποίηση του φεστιβάλ εγείρει ανησυχίες σχετικά με την αυθεντικότητα. Η πώληση ακριβών εισιτηρίων και η χορηγία εταιρικών κολοσσών, όπως η Coca-Cola, έχουν οδηγήσει ορισμένους να αμφισβητήσουν κατά πόσον η Guelaguetza έχει μετατραπεί σε ένα θέαμα με γνώμονα το κέρδος. Επιπλέον, οι οικονομικές ανισότητες στην Οαχάκα είναι έντονα εμφανείς αν αναλογιστεί κανείς ότι το κόστος ενός premium εισιτηρίου της Guelaguetza είναι 400 πέσος τη στιγμή που το βασικό ημερομίσθιο είναι 46 πέσος, (κάτι περισσότερο δηλαδή από το 1/3 του βασικού μηνιαίου μισθού) αναδεικνύοντας τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες του φεστιβάλ.

Πολιτικές περιπλοκές και χειραγώγηση

Το πολιτικό τοπίο της Οαχάκα διαπλέκεται με την Guelaguetza, προσθέτοντας επίπεδα πολυπλοκότητας. Το φεστιβάλ γίνεται “ευκαιρία” τόσο για πολιτική έκφραση όσο και για εκμετάλλευση. Η σύγκρουση μεταξύ της κυβέρνησης και των διαδηλωτών, όπως φάνηκε στις ακυρώσεις του 2006 και του 2007, υπογραμμίζει την ευπάθεια του φεστιβάλ στις πολιτικές αναταραχές. Από τη μία πλευρά, ο κόσμος έχει χρησιμοποιήσει την Guelaguetza ως μέσο για να εκφράσει τη δυσαρέσκειά του προς την κυβέρνηση. Από την άλλη πλευρά, η κυβέρνηση προσπάθησε να διατηρήσει τον έλεγχο και μερικές φορές χειραγώγησε τα νούμερα των συμμετεχόντων για πολιτικούς σκοπούς.

Μεταξύ παράδοσης και εμπορευματοποίησης

Η Guelaguetza βρίσκεται σε ένα σταυροδρόμι, διχασμένη μεταξύ της διατήρησης της πολιτιστικής της αυθεντικότητας και της υιοθέτησης της εμπορευματοποίησης. Η Guelaguetza που χρηματοδοτείται από το κράτος στοχεύει στην προσέλκυση τουριστών και στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ παράλληλα παρέχει μια σκηνή στις αυτόχθονες κοινότητες για να μοιραστούν τους πολιτισμούς τους. Ωστόσο, οι επικριτές

υποστηρίζουν ότι αυτή η προσέγγιση αποδυναμώνει την ουσία του φεστιβάλ και το μετατρέπει σε τουριστικό εμπόρευμα.

Ένας εναλλακτικός δρόμος υποστηρίζει την επιστροφή της *Guelaguetza* στην κοινότητα, δίνοντας έμφαση στην πολιτιστική αυθεντικότητα και την τοπική ιδιοκτησία. Ενώ αυτό μπορεί να διαφυλάξει την παράδοση, θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την οικονομική βιωσιμότητα και την παγκόσμια εμβέλεια του φεστιβάλ.

Συμπερασματικά,

το Φεστιβάλ *Guelaguetza* της Οαχάκα είναι μια πλούσια σύνθεση πολιτισμού, οικονομίας και πολιτικής. Οι ιστορικές του ρίζες και η κοινωνικοπολιτιστική του σημασία αναδεικνύουν τη σημασία του ως φεστιβάλ κοινοτικής γιορτής. Ωστόσο, οι οικονομικές επιπτώσεις του φεστιβάλ, ενώ είναι ζωτικής σημασίας για την περιοχή, εγείρουν ερωτήματα σχετικά με την αυθεντικότητα και τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες.

Επιπλέον, η εμπλοκή της *Guelaguetza* με την πολιτική υπογραμμίζει την ευθραυστότητά της μπροστά σε πολιτικές αναταραχές. Η εξεύρεση μιας ισορροπίας μεταξύ παράδοσης και εμπορευματοποίησης είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ. Τελικά, η *Guelaguetza* είναι ένας μικρόκοσμος της πολυπλοκότητας που προκύπτει όταν η παράδοση συναντά τον σύγχρονο κόσμο, αναδεικνύοντας τόσο τη λαμπρότητα όσο και τις προκλήσεις της διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς σε μια παγκοσμιοποιημένη εποχή.

**Whitford, (2009), Oaxaca's Indigenous Guelaguetza Festival: not all that glistens is gold)*

Από τη ¹δημοσίευση των Ferrucci, Forlani και Splendiani το 2022.

Το Umbria Jazz Festival, ένα από τα κορυφαία πολιτιστικά γεγονότα της Ιταλίας, δεν είναι μόνο μια γιορτή της μουσικής αλλά και ένας σημαντικός μοχλός οικονομικής δραστηριότητας. Σε αυτή τη συνολική ανάλυση, εμβαθύνουν στον οικονομικό αντίκτυπο του φεστιβάλ, διερευνώντας τις επιπτώσεις του στις τοπικές επιχειρήσεις, τον τουρισμό, τα πολιτιστικά ιδρύματα και την αστική κινητικότητα.

Το Φεστιβάλ Τζαζ της Ούμπρια, που βρίσκεται στη γραφική πόλη της Περούτζια, αποτελεί επί δεκαετίες κορυφαίο γεγονός στο πολιτιστικό ημερολόγιο της Ιταλίας. Αυτό το φημισμένο μουσικό φεστιβάλ όχι μόνο έχει προσελκύσει λάτρεις της τζαζ από όλο τον κόσμο, αλλά έχει επίσης αφήσει ανεξίτηλο σημάδι στην τοπική οικονομία. Η μελέτη τους έχει ως στόχο να αναλύσει τον οικονομικό αντίκτυπο αυτού του εμβληματικού γεγονότος, ρίχνοντας φως στις επιπτώσεις του στον εμπορικό, τουριστικό και πολιτιστικό τομέα της Περούτζια.

Για την ολοκληρωμένη αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου του Umbria Jazz Festival, χρησιμοποιήθηκε μια στιβαρή μεθοδολογία. Η μελέτη χωρίστηκε σε τρεις φάσεις που εκτείνονται από τον Ιανουάριο έως τον Οκτώβριο του 2018 και του 2019.

Φάση 1 - Δημιουργία μοντέλου (Ιανουάριος-Μάιος 2018)

Η έρευνα ξεκίνησε με την κατασκευή ενός μοντέλου για την αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου, ενσωματώνοντας μεταβλητές όπως ο κύκλος εργασιών των λιανοπωλητών, τα ποσοστά πληρότητας των δωματίων, οι επισκέπτες του μουσείου και ο αριθμός των επιβατών της υπηρεσίας ελαφρού σιδηροδρόμου Minimetro.

Φάση 2 - Δοκιμή 1 (Ιούνιος-Οκτώβριος 2018)

¹ Ferrucci, L., Forlani, F., Splendiani, S., (2022) *The economic-impact evaluation of cultural events: the case of the Umbria Jazz Festival*, *Anatolia*, 33:1, 31-47,

Η φάση δημιουργίας μοντέλου "ταχείας απόκρισης" δοκίμασε το πλαίσιο, εξασφαλίζοντας τη δυνατότητά του να εφαρμοστεί στο Umbria Jazz Festival.

Φάση 3 - Δοκιμή 2 (Ιούνιος-Οκτώβριος 2019)

Η συλλογή δεδομένων κατά τη διάρκεια της έκδοσης του φεστιβάλ του 2019 παρείχε κρίσιμες πληροφορίες. Τα δεδομένα αυτά παρουσιάστηκαν στους διοργανωτές του φεστιβάλ και στους τοπικούς ενδιαφερόμενους φορείς τον Οκτώβριο του 2019.

Ο αντίκτυπος του Umbria Jazz Festival αναλύθηκε σε διάφορες διαστάσεις, καθεμία από τις οποίες αποκαλύπτει μια μοναδική πτυχή της οικονομικής επιρροής του.

Εμπορικός αντίκτυπος

Οι έμποροι λιανικής πώλησης στην Περούτζια παρουσίασαν σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών τους κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ. Το 2019, σχεδόν το 79,1% των εμπόρων λιανικής ανέφεραν σημαντική αύξηση των πωλήσεων, με το 48,5% από αυτούς να σημειώνουν αύξηση τουλάχιστον 20% και πολλοί να ξεπερνούν το 40%. Μόνο ένα μικρό ποσοστό, 5,1%, είδε μείωση του τζίρου, κυρίως λόγω της κυκλοφοριακής συμφόρησης που δυσχεραίνει την πρόσβαση των πελατών στο ιστορικό κέντρο.

Ο σημαντικότερος αντίκτυπος παρατηρήθηκε στα καταστήματα παράδοσης τροφίμων και ποτών, ακολουθούμενα από τα καταστήματα ένδυσης, δερμάτινων ειδών, υποδημάτων και άλλα. Για να συνοψιστούν αυτά τα δεδομένα, δημιουργήθηκε ο Δείκτης Επιπτώσεων στο Λιανικό Εμπόριο (REII), υπολογίζοντας κατά μέσο όρο τις μεταβολές που ανέφεραν οι 175 καταστηματάρχες που ερωτήθηκαν, με αποτέλεσμα ο REII να είναι 0,18.

Τουριστικός αντίκτυπος

Τα καταλύματα επωφελήθηκαν επίσης από το Umbria Jazz Festival, καθώς το 86,7% αυτών σημείωσε αύξηση της πληρότητας των δωματίων κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ τόσο το 2018 όσο και το 2019. Ειδικότερα, το 67% των ξενοδοχείων τριών αστέρων σημείωσε αύξηση μεγαλύτερη από 40%.

Ο δείκτης τουριστικού αντίκτυπου (TOII), που υπολογίζεται ως ο μέσος όρος των αυξήσεων της πληρότητας των δωματίων, ήταν $TOII = 0,30$ το 2019.

Πολιτιστικός αντίκτυπος

Το φεστιβάλ είχε σημαντικό πολιτιστικό αντίκτυπο στην Περούτζια, ιδίως στα μουσεία της. Η Εθνική Πινακοθήκη της Umbria, το Etruscan Well και το Palazzo Sorbello σημείωσαν σημαντική αύξηση των επισκεπτών κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ. Τον Ιούλιο του 2019, τα ιδρύματα αυτά κατέγραψαν συνολικά 11.107 επισκέπτες κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, που αντιστοιχούν στο 44,7% του συνόλου του μήνα. Ο δείκτης πολιτιστικού αντίκτυπου (CUII), που μετρά τη διακύμανση των επισκεπτών των μουσείων κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, ήταν $CUII = 0,98$.

Επιπτώσεις στις μεταφορές

Το Minimetro, μια βασική υπηρεσία αστικής κινητικότητας που οδηγεί στο κέντρο της Περούτζια, παρουσίασε αύξηση των επιβατών κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ. Τον Ιούλιο του 2019, υπήρχαν 148.500 επιβάτες κατά τη διάρκεια του φεστιβάλ, που αντιστοιχούν στο 53,82% του συνόλου του μήνα. Ο δείκτης επιπτώσεων στις μεταφορές (TRII), ο οποίος αξιολογεί τη διακύμανση του αριθμού των επιβατών του Minimetro, ήταν $TRII = 1,43$.

Δείκτες ορατότητας

Εκτός από τον άμεσο οικονομικό αντίκτυπο, η προβολή και η φήμη του φεστιβάλ αξιολογήθηκαν μέσω διαφόρων δεικτών. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έπαιζαν καθοριστικό ρόλο στη μέτρηση αυτού του έμμεσου αντίκτυπου. Ενώ το 2019 υπήρξαν λιγότερες εντυπώσεις στα μέσα ενημέρωσης σε σύγκριση με το 2018, άλλοι δείκτες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης παρέμειναν σημαντικοί. Τα ποσοστά εμπλοκής στο Facebook και το Instagram (ERF και ERI) ήταν 0,13% και 0,92%, αντίστοιχα, υποδεικνύοντας σημαντική διαδικτυακή παρουσία. Ο δείκτης παρακολούθησης κοινωνικών δικτύων (SNFI) υπογράμμισε ότι η Umbria Jazz ξεπέρασε άλλες τοπικές εκδηλώσεις όσον αφορά την παρακολούθηση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, διαθέτοντας $SNFI 1,52$.

Δείκτες οικονομικής ισορροπίας

Αξιολογώντας την οικονομική φερεγγυότητα του διοργανωτή Umbria Jazz, αποκαλύφθηκε ότι το φεστιβάλ διατήρησε υγιή οικονομική αυτονομία 53,55% το 2019, παρόμοια με το 54,18% που καταγράφηκε το 2018. Η δημόσια χρηματοδότηση συνεισέφερε το 46,45% των εσόδων του φεστιβάλ το 2019, υπογραμμίζοντας τη σημασία της διατήρησης της ισορροπίας μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής χρηματοδότησης.

Συζήτηση

Ο οικονομικός αντίκτυπος του Umbria Jazz Festival είναι πολύπλευρος και εκτεταμένος. Δεν αποφέρει μόνο σημαντικά έσοδα στις τοπικές επιχειρήσεις, αλλά ενισχύει επίσης τον τουρισμό, εμπλουτίζει την πολιτιστική σκηνή και βελτιώνει την αστική κινητικότητα.

Εμπορική τόνωση

Η ικανότητα του φεστιβάλ να ενισχύει τον τζίρο του λιανικού εμπορίου είναι αξιοσημείωτη. Ωστόσο, είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν οι ανησυχίες του 5,1% των εμπόρων λιανικής που παρουσίασαν μείωση των πωλήσεων λόγω κυκλοφοριακής συμφόρησης. Θα πρέπει να διερευνηθούν στρατηγικές μετριασμού, όπως η βελτίωση της διαχείρισης της κυκλοφορίας κατά τη διάρκεια της εκδήλωσης.

Τουριστική ελκυστικότητα

Η αύξηση των ποσοστών πληρότητας των δωματίων αναδεικνύει την τουριστική ελκυστικότητα του φεστιβάλ. Αυτό παρέχει μια ευκαιρία για την Περούτζια να αναπτύξει περαιτέρω την τουριστική υποδομή και τις προσφορές της, καλύπτοντας τα ποικίλα ενδιαφέροντα των συμμετεχόντων στο φεστιβάλ.

Πολιτιστικός εμπλουτισμός

Ο αντίκτυπος του φεστιβάλ στα πολιτιστικά ιδρύματα είναι σημαντικός. Αυτό δείχνει ότι η σύνδεση του φεστιβάλ με τον τοπικό πολιτισμό αποτελεί ζωτική πτυχή της ελκυστικότητάς του. Η ενίσχυση αυτής της σύνδεσης μπορεί να συμβάλει στη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα.

Βιώσιμη κινητικότητα

Η αύξηση των επιβατών του “Minimetro” (σ.σ. βλ. κάτι σε μέσο σταθερής τροχιάς αποτελούμενο από ένα βαγόνι) υπογραμμίζει τη σημασία της βιώσιμης αστικής κινητικότητας κατά τη διάρκεια μεγάλων εκδηλώσεων. Οι συνεχείς επενδύσεις σε υποδομές δημόσιων μεταφορών είναι ζωτικής σημασίας για τη διαχείριση της αυξημένης ζήτησης.

Ορατότητα και φήμη

Η ισχυρή διαδικτυακή παρουσία του φεστιβάλ αναδεικνύει την παγκόσμια εμβέλειά του. Η διατήρηση και ενίσχυση αυτής της προβολής μπορεί να προσελκύσει ευρύτερο κοινό και δυνητικούς χορηγούς.

Οικονομική ισορροπία

Το ισορροπημένο μοντέλο χρηματοδότησης του φεστιβάλ, με σημαντικό μέρος της ιδιωτικής χρηματοδότησης, διασφαλίζει την οικονομική αυτονομία του. Η επίτευξη της σωστής ισορροπίας μεταξύ δημόσιας και ιδιωτικής υποστήριξης είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητά του.

Συμπέρασμα

Το Umbria Jazz Festival δεν είναι απλώς μια γιορτή της μουσικής, αλλά μια δυναμική δύναμη που κινεί την οικονομική δραστηριότητα στην Περούτζια. Η παραπάνω ανάλυση αποκαλύπτει τον σημαντικό αντίκτυπό του στο εμπόριο, τον τουρισμό, τον πολιτισμό και την αστική κινητικότητα. Για να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη επιτυχία του φεστιβάλ, είναι επιτακτική ανάγκη να αντιμετωπιστούν προκλήσεις όπως η κυκλοφοριακή συμφόρηση και να συνεχιστεί η προώθηση των πολιτιστικών του συνδέσεων. Επιπλέον, η διατήρηση ενός ισορροπημένου οικονομικού μοντέλου θα εγγυηθεί τη συνεχή συμβολή του στην τοπική και παγκόσμια κοινότητα για τα επόμενα χρόνια. Το Umbria Jazz Festival αποτελεί απόδειξη της αρμονικής σύγκλισης της τέχνης, του πολιτισμού και του εμπορίου, δημιουργώντας μια συμφωνία ευημερίας για την Περούτζια και τους κατοίκους της.

*Υποκεφάλαιο 4.3: ***Παρουσίαση του Φινλανδικού Εργαλείου Αξιολόγησης
Εκδηλώσεων / Finnish Event Evaluation Tool (FEET)*

Στη δημοσίευσή τους οι ²Katja Pasanen, Heidi Taskinen & Jenni Mikkonen (2009) παρουσιάζουν έναν τρόπο να παραχθούν συγκρίσιμες πληροφορίες σχετικά με τις διάφορες επιπτώσεις των εκδηλώσεων στη Φινλανδία για να αποκτήσει συνέχεια η έρευνα για τις εκδηλώσεις. Το Φινλανδικό Εργαλείο Αξιολόγησης Εκδηλώσεων (FEET) δημιουργήθηκε πιλοτικά το 2007.

Οι εκδηλώσεις, από τα πολιτιστικά φεστιβάλ έως τα αθλητικά τουρνουά, έχουν αναγνωριστεί ως καταλύτες για την περιφερειακή ανάπτυξη και τον τουρισμό. Η αξιολόγηση των επιπτώσεών τους είναι ζωτικής σημασίας για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων. Η παρουσίαση αυτή διερευνά το Φινλανδικό Εργαλείο Αξιολόγησης Εκδηλώσεων (FEET), μια ολοκληρωμένη μέθοδο που αναπτύχθηκε για την αξιολόγηση των κοινωνικο-πολιτιστικών και οικονομικών επιπτώσεων των εκδηλώσεων στη Φινλανδία. Θα εμβαθύνουμε στην ανάπτυξή του, τη μεθοδολογία, τις προκλήσεις που αντιμετώπισε κατά τη διάρκεια της πιλοτικής του μελέτης και την πορεία προς τη βελτίωση αυτού του καινοτόμου εργαλείου.

Το FEET γεννήθηκε από την ανάγκη να εκτιμηθούν συνολικά οι ποικίλες επιπτώσεις των εκδηλώσεων στη Φινλανδία. Στα μέσα της δεκαετίας του 2000, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στην ανατολική Φινλανδία αναγνώρισαν το δυναμικό των εκδηλώσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη και τον τουρισμό. Για να αντιμετωπιστεί αυτό, δημιουργήθηκε η Ατζέντα της Ανατολικής Φινλανδίας, με βασικό άξονα τον τουρισμό εκδηλώσεων. Ένα έργο της ΕΕ με τίτλο "ESS vaikuttaa" (East Side Story - Impacts of Events in Eastern Finland) ξεκίνησε το 2007 για την ανάπτυξη και δοκιμή του FEET.

Το FEET αποτελείται από τρεις κύριες συνιστώσες: 1) έρευνα των προφίλ των πελατών, 2) αξιολόγηση των οικονομικών επιπτώσεων και 3) εκτίμηση των κοινωνικο-πολιτιστικών επιπτώσεων. Οι συνιστώσες αυτές έχουν σχεδιαστεί για να παρέχουν μια ολιστική άποψη των επιπτώσεων μιας εκδήλωσης. Κάθε συνιστώσα περιλαμβάνει ερωτηματολόγια για διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, όπως οι διοργανωτές εκδηλώσεων, οι κάτοικοι της περιοχής, οι επιχειρηματίες, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι συμμετέχοντες. Το εργαλείο αποσκοπεί στη συλλογή πληροφοριών από πολλαπλές οπτικές ταυτόχρονα.

Κατά τη διάρκεια της πιλοτικής μελέτης του FEET, προέκυψαν διάφορες προκλήσεις. Η συλλογή δεδομένων, ιδίως μέσω διαδικτυακών ερωτηματολογίων, αποδείχθηκε ένα από

² Pasanen, Taskinen & Mikkonen, (2009), *Impacts of Cultural Events in Eastern Finland – Development of a Finnish Event Evaluation Tool*, *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, Volume 9

τα σημαντικότερα εμπόδια. Τα ποσοστά ανταπόκρισης ήταν χαμηλότερα από τα αναμενόμενα, ιδίως από τους επιχειρηματίες και τους κατοίκους της περιοχής. Η ανάλυση των κοινωνικο-πολιτισμικών επιπτώσεων, οι οποίες δεν έχουν ακριβή ποσοτικοποίηση, αποτέλεσε μια άλλη πρόκληση. Επιπλέον, ο καθορισμός των δαπανών των συμμετεχόντων σε εκδηλώσεις σε μικρούς αγροτικούς δήμους, όπου οι υπηρεσίες είναι περιορισμένες, αποδείχθηκε περίπλοκος. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις, αν και κρίσιμες, έλαβαν περιορισμένη προσοχή στην πιλοτική μελέτη. Συνολικά, η πολυπλοκότητα του εργαλείου και ο απαιτητικός χαρακτήρας της εργασίας δημιούργησαν ανησυχίες.

Το FEET αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την ολοκληρωμένη αξιολόγηση των επιπτώσεων των εκδηλώσεων. Ενσωματώνει με καινοτόμο τρόπο τις προοπτικές πολλαπλών ενδιαφερομένων μερών. Ωστόσο, η πιλοτική μελέτη αποκάλυψε την ανάγκη περαιτέρω ανάπτυξης. Τα στοιχεία του FEET πρέπει να βελτιωθούν και οι μέθοδοι συλλογής και ανάλυσης δεδομένων πρέπει να γίνουν πιο αποτελεσματικές. Η ισορροπία μεταξύ απλούστευσης και πληρότητας είναι απαραίτητη. Η δυνατότητα εφαρμογής του εργαλείου σε διαφορετικούς τύπους συμβάντων απαιτεί επίσης εξέταση, ενδεχομένως μέσω κριτηρίων κατηγοριοποίησης. Με αυτές τις βελτιώσεις, το FEET μπορεί να χρησιμεύσει ως πολύτιμη βάση για την αξιολόγηση των εκδηλώσεων σε ολόκληρη τη Φινλανδία, προσφέροντας μια ολιστική κατανόηση των επιπτώσεών τους και βοηθώντας στη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων για την περιφερειακή ανάπτυξη με γνώμονα τα γεγονότα.

³Μια αντίστοιχη προσπάθεια έχει γίνει και από τους Katie Schlenker, Carmel Foley και Don Getz το 2010 στην Αυστραλία, με το “ENCORE: Festival and Event Evaluation Kit”. Ενώ την ίδια χρονιά (2010) καταγράφεται και η δημοσίευση των Tomljenović και Marušić για ένα αντίστοιχο ⁴εγχείρημα στην Κροατία που εμπνέεται από το Αυστραλιανό.

³ Schlenker, K., Foley, C., & Getz, D. (2010). *Encore festival and event evaluation kit review and redevelopment*.

⁴ Tomljenović, R., & Marušić, Z., (2010). *Guide to Croatian cultural and sports events evaluation*.

Αποτελέσματα

Κεφάλαιο 5: Αποτελέσματα και Αναλύσεις της Έρευνας

Υποκεφάλαιο 5.1. Πλαίσιο πραγματοποίησης της έρευνας

Συνολικά κλήθηκαν -περισσότερες από μία φορές- τριάντα πέντε (35) μουσικά φεστιβάλ εκ των 100 που πληρούσαν το κριτήριο ιστορικότητας σε έτη και το κριτήριο διαδοχικών ημερών διεξαγωγής, καθώς και οι αντίστοιχοι υπεύθυνοι διοργάνωσής τους. Πραγματοποιήθηκαν δεκαεπτά (17) ημιδομημένες συνεντεύξεις. Εκ των οποίων μία (1) δια ζώσης, δεκατρείς (13) μέσω τηλεδιάσκεψης και τρεις (3) μέσω τηλεφώνου.

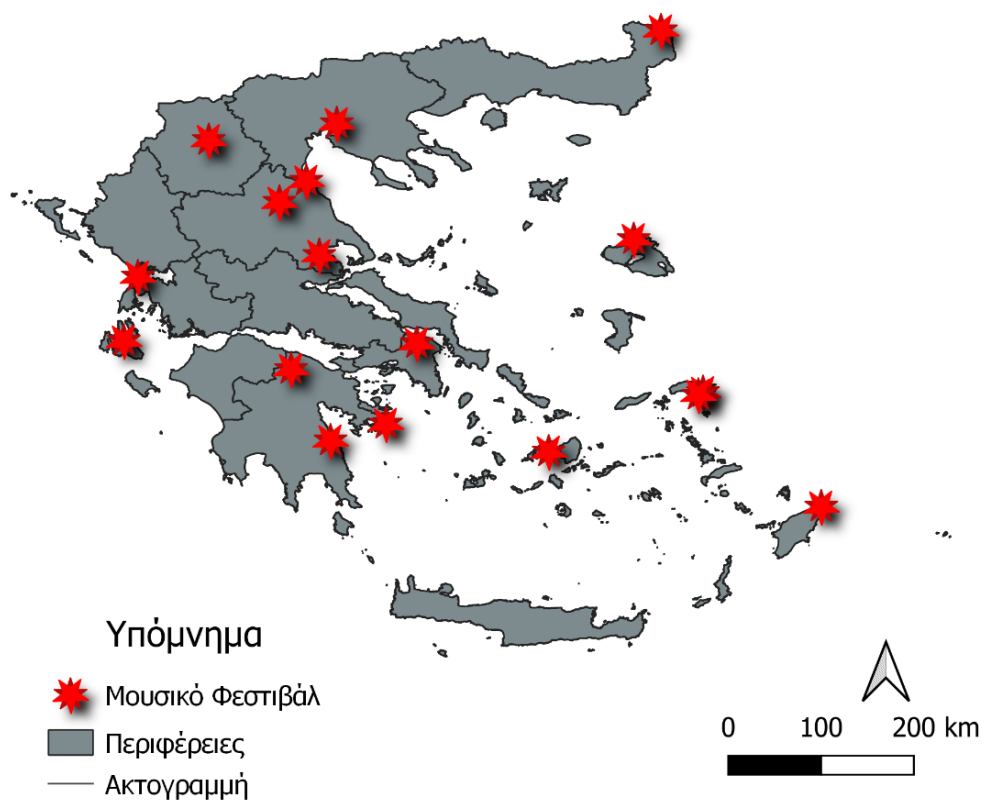
Κατά τη διαδικασία οι απαντήσεις των ερωτήσεων ελέγχθηκαν από τους ερωτώμενους και μετά ακολούθησε η οριστική υποβολή των ερωτηματολογίων. Τα ερωτηματολόγια διαμορφώθηκαν σε περιβάλλον google form και η διασφάλιση της διαδικασίας έγινε με διαμοιρασμό της οθόνης και απευθείας έλεγχο των απαντήσεων στην περίπτωση των τηλεδιασκέψεων και της δια ζώσης συνέντευξης. Στην περίπτωση των τηλεφωνικών συνεντεύξεων ο συνεντευξιαστής επανέλαβε μετά το τέλος της απάντησης τα όσα είχε αποτυπώσει ως απάντηση και ο συνεντευξιαζόμενος προέβει σε προφορική επαλήθευση ή και διόρθωση.

Υποκεφάλαιο 5.2. Γεωγραφική κατανομή δείγματος της έρευνας

Τα συνολικά 17 φεστιβάλ που έλαβαν μέρος στην έρευνα διαμέσου του υπεύθυνου διοργάνωσής τους, καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα της ελληνικής επικράτειας και συνολικά τις δέκα (10) από τις (13) Περιφέρειες της χώρας.

Οι περιφέρειες που δεν εκπροσωπήθηκαν είναι η Περιφέρεια Κρήτης και η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας για τις οποίες έλαβαν προσκλήσεις φεστιβάλ της περιοχής και δεν ανταποκρίθηκαν, καθώς και η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την οποία δεν έχουμε καταγεγραμμένο μουσικό φεστιβάλ προς έρευνα εκτός του Lepanto Folk Festival που είναι ανενεργό από την περίοδο της πανδημίας και μετά, καθώς και του Διεθνούς Φεστιβάλ Πάτρας που δεν στάλθηκε πρόσκληση.

Γεωγραφική κατανομή των Μουσικών Φεστιβάλ με τα οποία πραγματοποιήσαμε συνεντεύξεις στα πλαίσια της έρευνάς μας.

Εικόνα 1: Χάρτης Γεωγραφικής Κατανομής των Μουσικών Φεστιβάλ που έλαβαν μέρος στην έρευνα, Δημιουργία χάρτη: Γκολφινόπουλος, (2023)

Υποκεφάλαιο 5.3. Ποσοτική Ανάλυση

5.3.1. Ιστορία του φεστιβάλ στην περιοχή υποδοχής

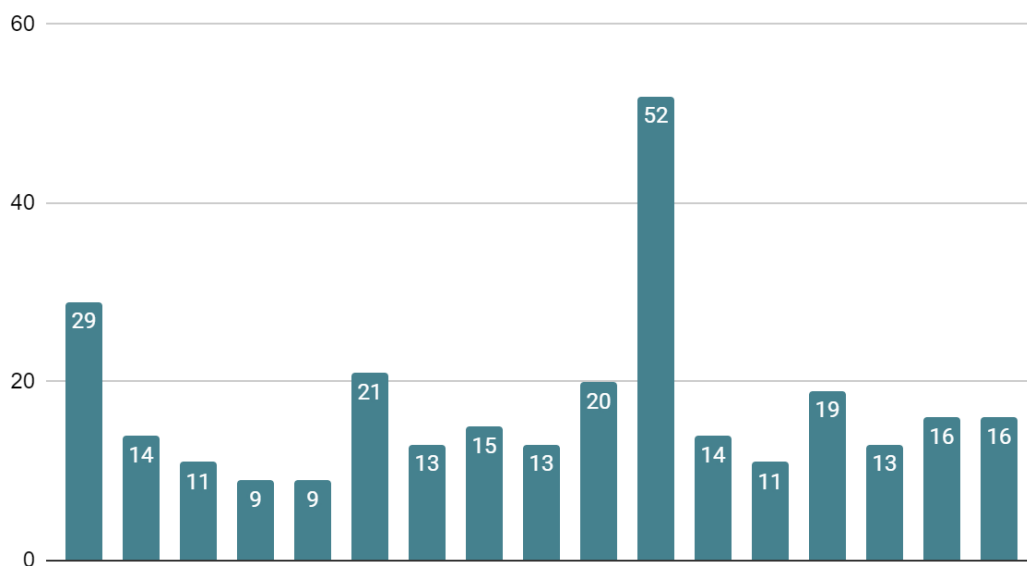
Ακολουθώντας τα κριτήρια ιστορικότητας σε έτη που θέσαμε νωρίτερα στην έρευνά μας, τα φεστιβάλ που προκαλέσαμε να λάβουν μέρος έχουν μια διαδρομή μεγαλύτερη των πέντε (5) ετών διεξαγωγής.

Συγκεκριμένα και μετά από επεξεργασία των δεδομένων που συλλέχτηκαν στην ερώτηση “Πόσο καιρό (σε έτη) διοργανώνεται το φεστιβάλ στον ίδιο δήμο/περιφέρεια;” υπολογίσαμε τις παρακάτω τιμές στατιστικής ανάλυσης:

Στατιστικός Δείκτης	Έτη
Μέση τιμή	17,35
Διάμεσος	14
Τυπική Απόκλιση	10,21
Min	9
Max	52
Εύρος	43

Πίνακας 1: Μέτρα θέσης -κεντρικής τάσης ιστορικότητας των φεστιβάλ που ερευνήθηκαν

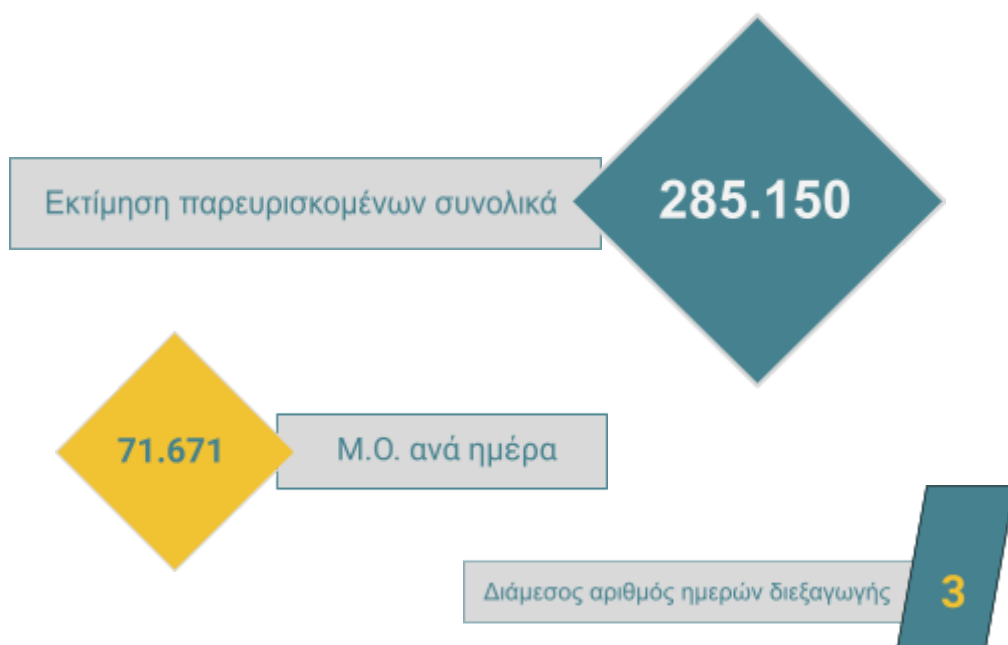
Ιστορικότητα σε έτη του φεστιβάλ, στην ίδια περιοχή υποδοχής

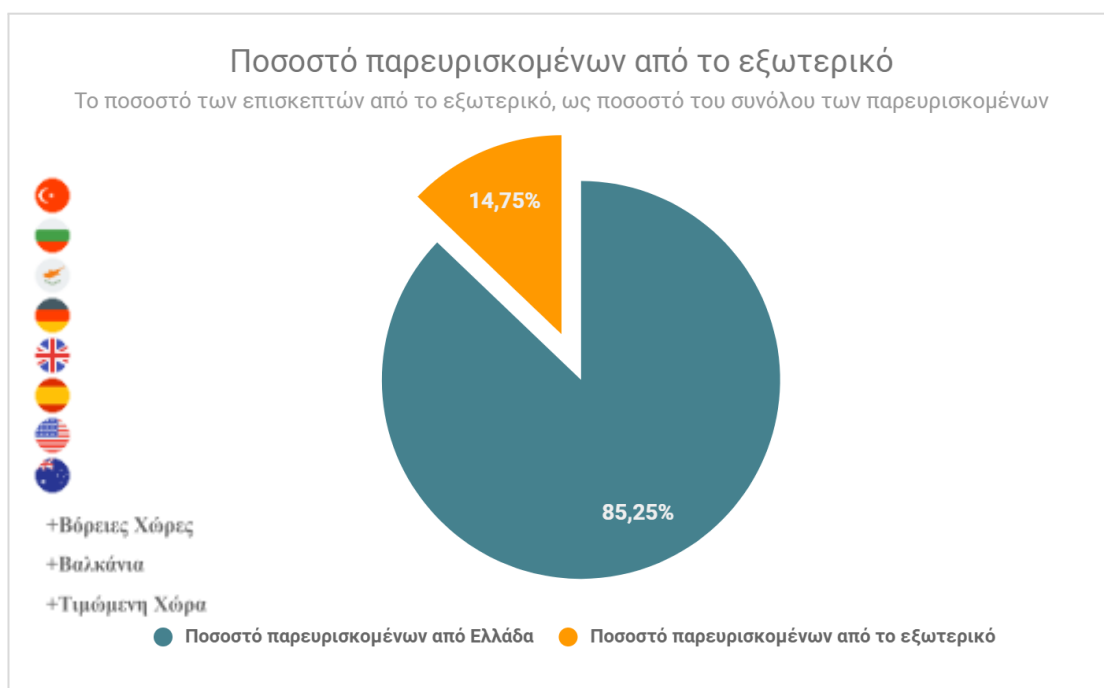
Διάγραμμα 1 : Ιστορικότητα σε έτη των φεστιβάλ στην ίδια περιοχή υποδοχής

5.3.2. Εκτιμώμενος Αριθμός Παρευρισκομένων, Εκτιμώμενος Αριθμός Επισκεπτών του Εξωτερικού και Αριθμός Ημερών Διεξαγωγής Φεστιβάλ

Εξετάζοντας τις απαντήσεις στο ερώτημα σχετικά με τους επισκέπτες του κάθε φεστιβάλ, καθώς και τον αριθμό ημερών διεξαγωγής τους, εξάγουμε τα παρακάτω συνολικά αποτελέσματα:

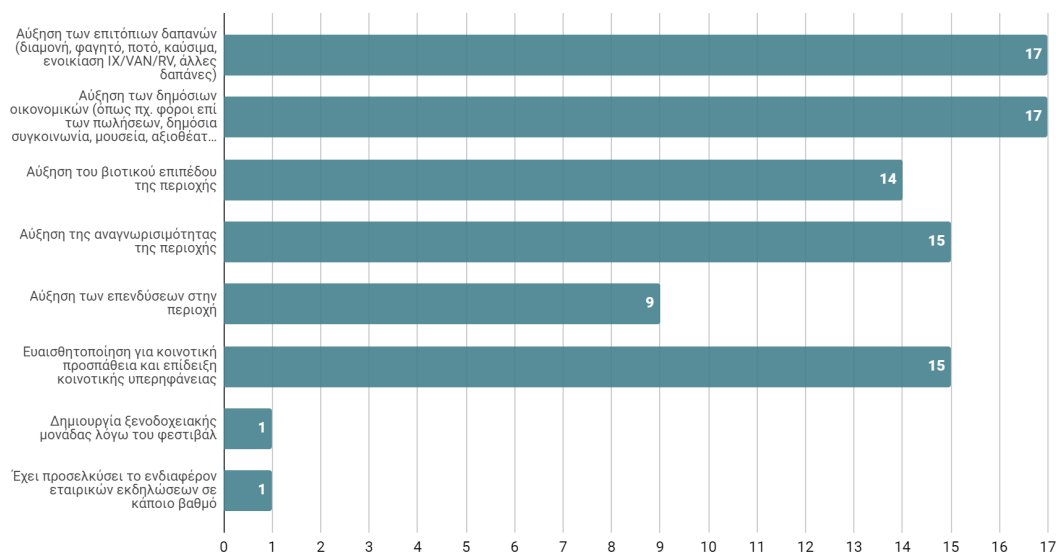
Εικόνα 2: Εκτίμηση Παρευρισκομένων σε σύνολο, ανά ημέρα και διάμεσος αριθμός ημερών διεξαγωγής

Διάγραμμα 2 : Ποσοστό παρευρισκομένων από το εξωτερικό, και σημαίες των χωρών προέλευσης που καταγράφηκαν κατά τις συνεντεύξεις.

5.3.3. Συμβολή του Φεστιβάλ στα οικονομικά οφέλη του τόπου υποδοχής και των τοπικών επιχειρήσεων.

Τι είδους οικονομικά οφέλη αναμένονται για τον τόπο και τις τοπικές επιχειρήσεις στην περιοχή υποδοχής λόγω του φεστιβάλ;

Διάγραμμα 3 : Τα οικονομικά οφέλη που αναμένουν ο τόπος και οι τοπικές επιχειρήσεις λόγω του φεστιβάλ

5.3.4. Συμβολή του Φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη με άλλο τρόπο και ποιον.

- ➔ Συμβάλλει ιδιαίτερα στον τομέα του **τουρισμού**, ως εναλλακτικός τουρισμός
- ➔ **Προβολή** και αξιοποίηση του Φεστιβάλ ως τουριστικό δρώμενο
- ➔ Συσχετισμός με επιτεύγματα και συμφωνίες για εξαγωγές και συνομιλίες με τρίτες χώρες
- ➔ Ανταλλαγές εκθεμάτων μουσείων
- ➔ Παγκόσμιες πρεμιέρες ταινιών
- ➔ Ενίσχυση σχέσεων με την 4η γενιά αποδημούντων, επαφή με την ομογένεια

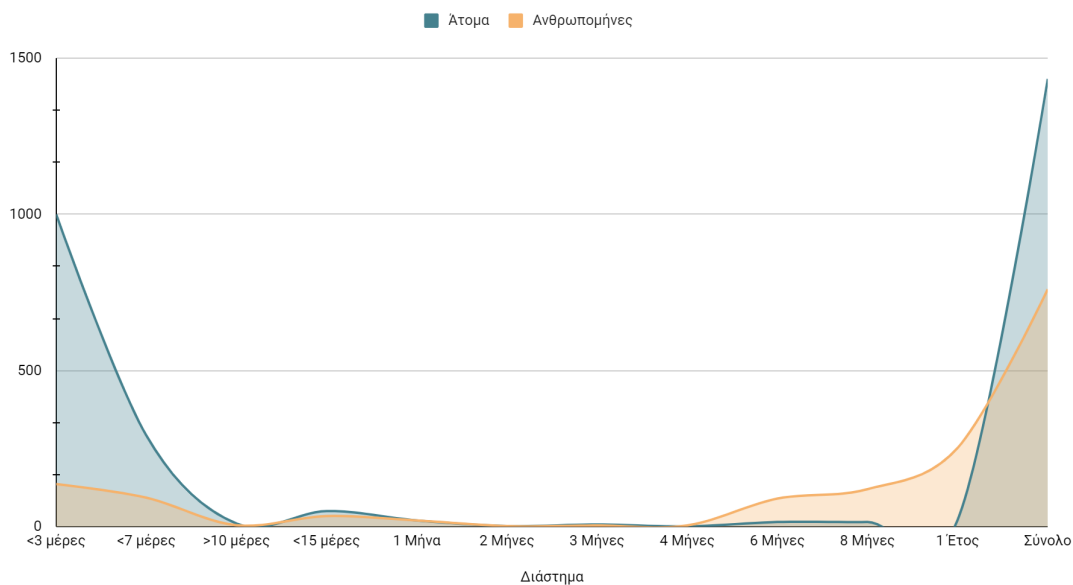
- Ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς του τόπου
- Ενισχύει την τοπική ταυτότητα τη στιγμή που δέχεται πιέσεις από τον τουρισμό
- Σεβασμός και προστασία του περιβάλλοντος, διαφύλαξη της ιστορίας και της κληρονομιάς του τόπου
- Δημιουργία βίντεο που έχουν προβληθεί σε φεστιβάλ της Ελλάδας και του Εξωτερικού και προωθούν και στηρίζουν την πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά και ταυτότητα του τόπου
- Δημοσιογράφοι και opinion leaders και άλλες προσωπικότητες από την Ελλάδα ή το εξωτερικό που έμμεσα επηρεάζουν άτομα και διαφημίζουν τις λιγότερο γνωστές πλευρές του με αποτέλεσμα νέοι επισκέπτες να φτάνουν στο νησί (word of mouth)
- Ανάπτυξη σχέσεων με τις Πρεσβείες άλλων χωρών λόγω φεστιβάλ, που εν δυνάμει μπορούν να αξιοποιηθούν από τις τοπικές αρχές
- Λόγω του φεστιβάλ και της επισκεψιμότητάς του, διατηρείται πίεση προς τους αυτοδιοικητικές αρχές για να γίνονται συντηρήσεις των υποδομών της περιοχής.
- Στον πολιτισμό. Σε παιδιά και μεγάλους, σε κόσμο στην περιφέρεια που δεν έχει την ευκαιρία να έχει επαφή με τετοια φεστιβάλ, υποδομές και καλλιτέχνες.
- Απορρέοντα από το φεστιβάλ συμβάντα όπως : π.χ. οργάνωση γάμου στο νησί λόγω φεστιβάλ, αγορά ακίνητης περιουσίας, μετεγκατάσταση, νέες συνεργασίες που ζητούνται από εξωτερικό πχ ωδείο στη περιοχή
- Επιμόρφωση, εκπαίδευση, γνώση ιστορίας, αίσθηση του ανήκειν στο συγκεκριμένο κομμάτι της ιστορίας
- Η επέκταση του χωριού οφείλεται στο φεστιβάλ
- Βελτίωση της κοινωνικής συνοχής
- Στον πολιτισμό. Πολιτισμική Συμβολή.
- Κινητοποίηση Τοπικών Συλλόγων και ενεργοποίησή τους
- Αφιέρωμα σε τηλεοπτικό κανάλι πανελλαδικής εμβέλειας

5.3.5. Συμβολή του Φεστιβάλ στη δημιουργία θέσεων εργασίας

<i>Διάστημα</i>	<i>Άτομα</i>	<i>Ανθρωπομήνες</i> (1 ανθρωπομήνας = 22 μέρες)
<3 μέρες	1000	136,36
<7 μέρες	292	92,91
>10 μέρες	10	4,55
<15 μέρες	50	34,09
1 Μήνα	20	20,00
2 Μήνες	2	2,00
3 Μήνες	7	4,00
4 Μήνες	1	4,00
6 Μήνες	15	90,00
8 Μήνες	15	120,00
1 Έτος	21	252,00
Σύνολο	1433	759,91

Πίνακας 2 : Θέσεις εργασίας και ενδεικτικός υπολογισμός ανθρωπομηνών εργασίας

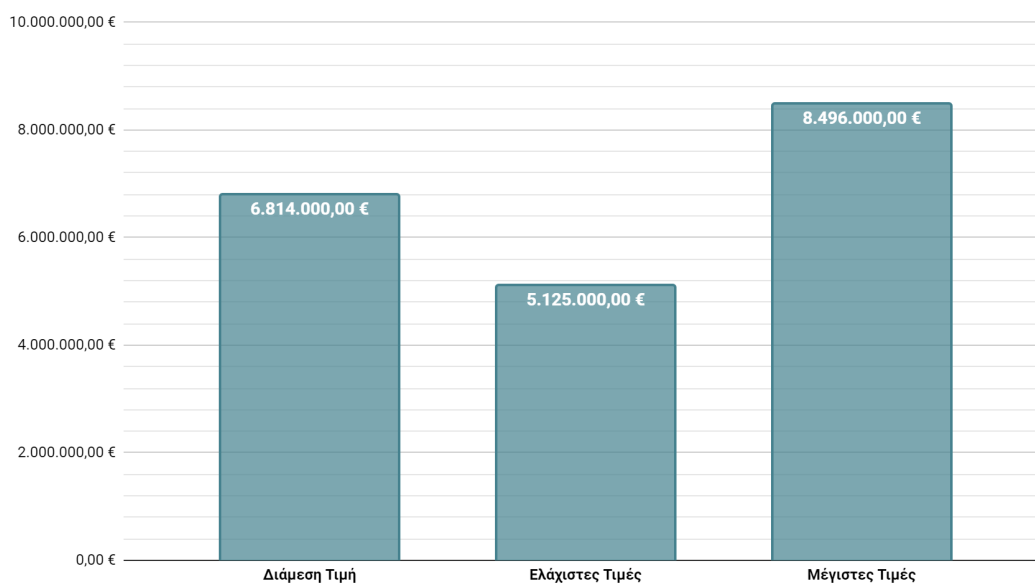
Θέσεις εργασίας σε άτομα και ανθρωπομήνες απασχόλησης

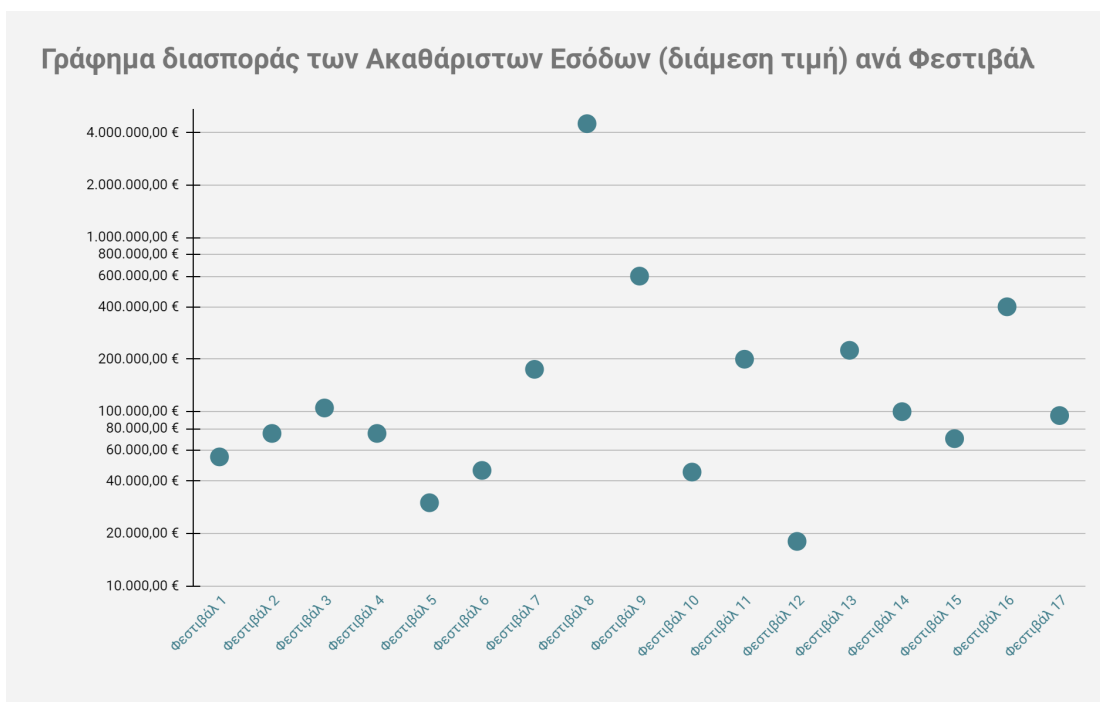
Διάγραμμα 4 : Εξέλιξη απασχόλησης σε άτομα και ανθρωπομήνες, κατά το διάστημα ενός έτους

5.3.6. Σύνολο Ακαθάριστων Εσόδων

Σύνολο Ακαθάριστων Εσόδων (Gross) των 17 φεστιβάλ που έλαβαν μέρος στην έρευνα

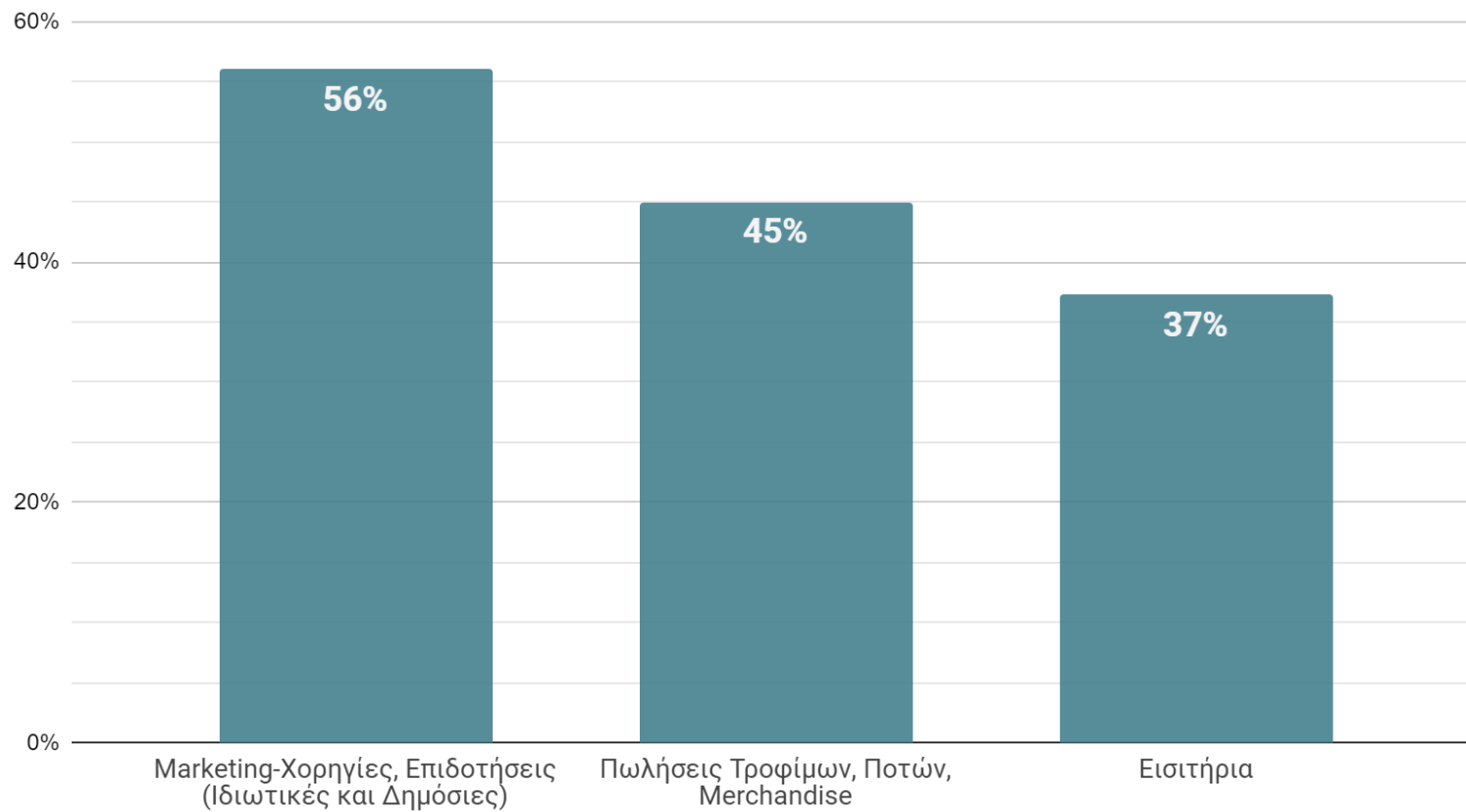
Διάγραμμα 5 : Αθροιστικές τιμές (διάμεση, ελάχιστη και μέγιστη) ακαθάριστων εσόδων (gross) των φεστιβάλ που ερευνήθηκαν

Διάγραμμα 6 : Γράφημα διασποράς Ακαθάριστων Εσόδων στη διάμεση τιμή του εύρους τιμών που αποτυπώθηκε στις συνεντεύξεις με τους υπεύθυνους διοργάνωσης, ανά Φεστιβάλ.

5.3.7. Ποσοστιαία κατανομή εσόδων με βάση την προέλευσή τους

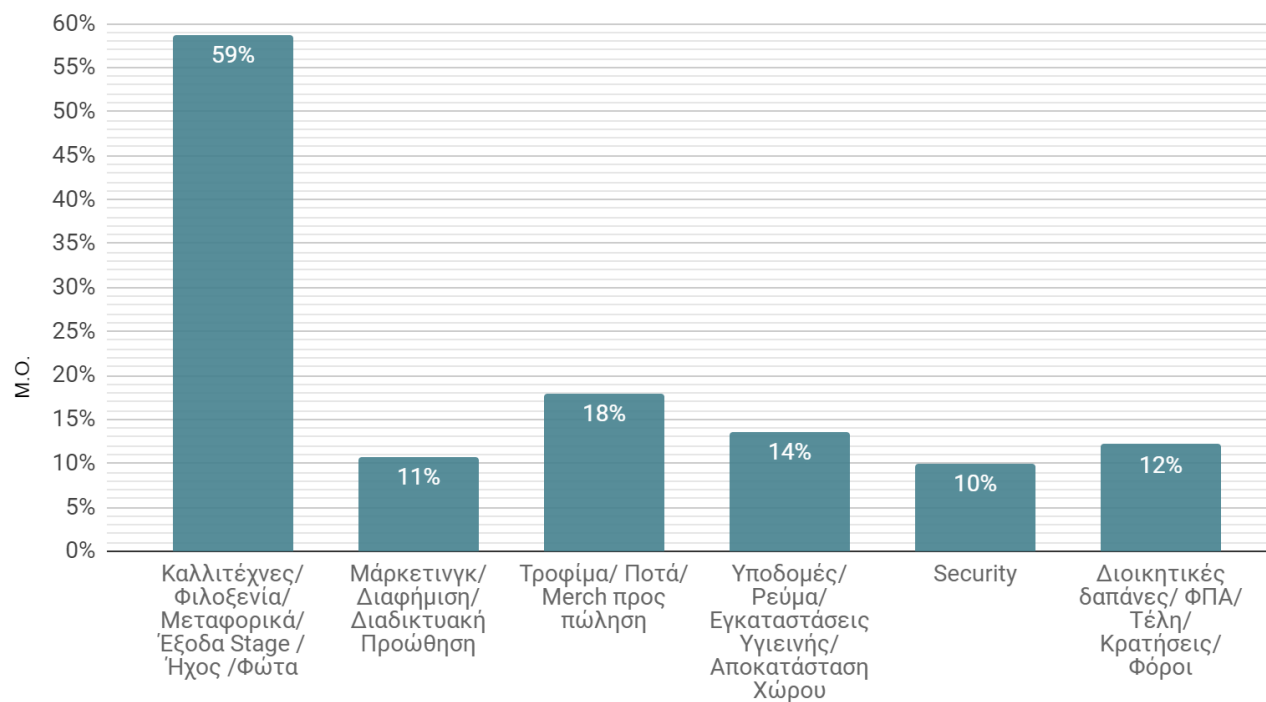
Ποσοστιαία κατανομή εσόδων κατά μέσο όρο στο σύνολο των Φεστιβάλ

Διάγραμμα 7 : Ποσοστιαία Κατανομή Εσόδων, μέσος όρος στο σύνολο των Φεστιβάλ

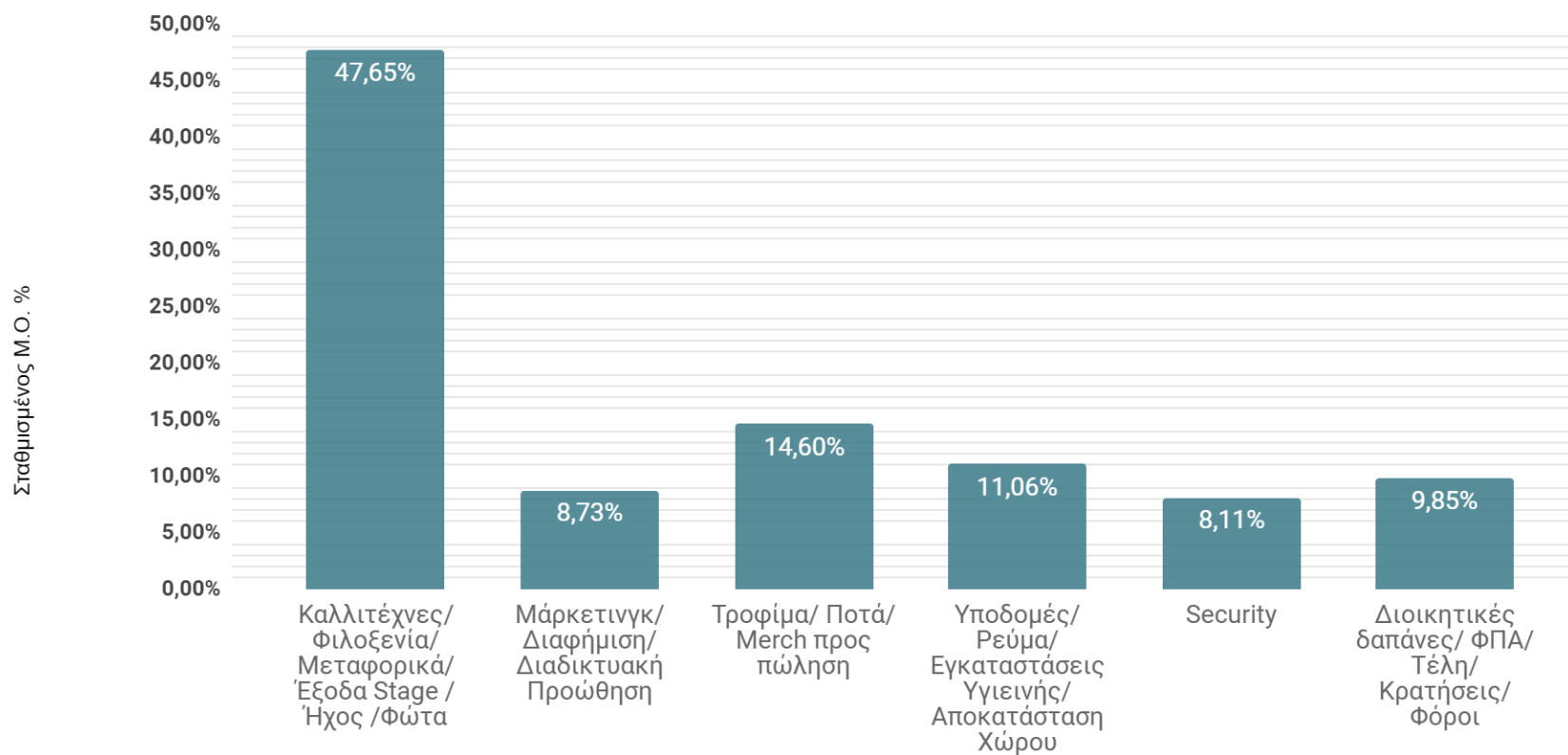
5.3.8. Ποσοστιαία κατανομή δαπανών

Ποσοστιαία Κατανομή Δαπανών ως μέσος όρος στο σύνολο των Φεστιβάλ

Διάγραμμα 8 : Ποσοστιαία Κατανομή Δαπανών ως μέσος όρος στο σύνολο των Φεστιβάλ

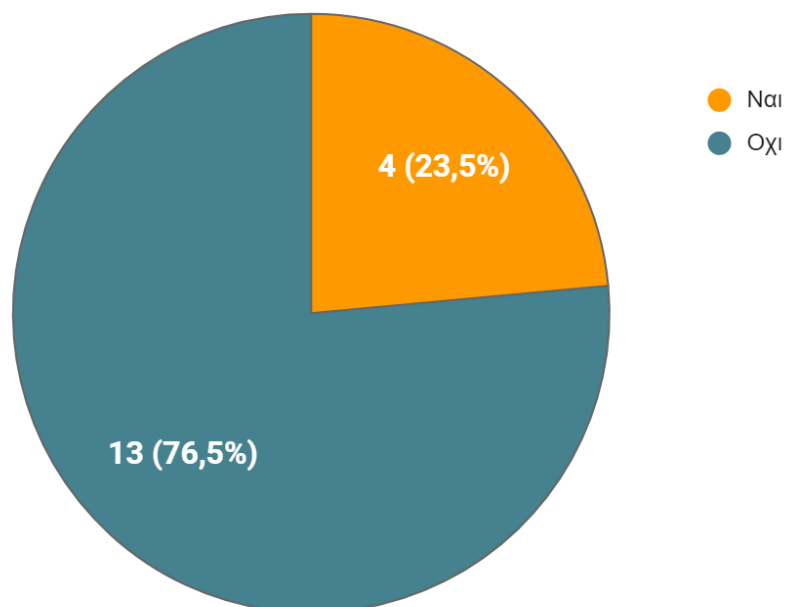
Σταθμισμένη τοις εκατό Ποσοστιαία Κατανομή Δαπανών ως μέσος όρος στο σύνολο των Φεστιβάλ

Διάγραμμα 9 : Σταθμισμένη τοις εκατό ποσοστιαία κατανομή δαπανών στο σύνολο των Φεστιβάλ

5.3.9. Αρνητικό αντίκτυπο στην περιοχή λόγω της διεξαγωγής του φεστιβάλ

Αρνητικό αντίκτυπο στην περιοχή λόγω της διεξαγωγής του φεστιβάλ

Διάγραμμα 10 : Ποσοστό αρνητικού αντικτύπου φεστιβάλ στην περιοχή υποδοχής

- ➔ Μείωση κατανάλωσης τις μέρες του φεστιβάλ. Γκρινιάζει η πόλη και τα τοπικά μαγαζιά
- ➔ Ζητήματα όχλησης. Σε περιορισμένο βαθμό, γκρινιάζει κάποιος κόσμος.
- ➔ Υπερκορεσμός. Ξεπερνάμε τη φέρουσα ικανότητα επισκεψιμότητας του Δήμου.
- ➔ Υπερσυντηρητικοί άνθρωποι νιώθουν ότι απειλούνται από τον κόσμο του φεστιβάλ και το κάμπινγκ. Δεν κατανοούν το ακροατήριο ως εν δυνάμει πελάτες.
- ➔ Αρχική άρνηση θεωρώντας ότι θα κρατήσει τον κόσμο μακριά από τη δραστηριότητά του στην πόλη. Αποδείχθηκε το αντίστροφο.
- ➔ Βελτίωση στην αποκατάσταση των χώρων σε επίπεδο καθαριότητας την επιδιώκουμε. Αρνητικό αντίκτυπο όχι,
- ➔ Όχι. Ελάχιστες φωνές ιδεολογικής διαφωνίας που δεν θεωρώ ότι δημιουργούν αντίκτυπο.

5.3.10. Κυρίαρχα κίνητρα διοργάνωσης του φεστιβάλ

Κατά τη διάρκεια της διεξαγωγής των δεκαεπτά (17) συνεντεύξεων, λάβαμε συνολικά 62 απαντήσεις στο ερώτημα “Γιατί διοργανώνετε το φεστιβάλ; Ποια είναι τα τρία (3) κυρίαρχα κίνητρά σας;”. Στη συνέχεια ο πυρήνας της κάθε απάντησης απομονώθηκε και τα δεδομένα κατηγοριοποιήθηκαν σε δεκατέσσερις (14) ευρύτερες ομάδες απαντήσεων με κοινό περιεχόμενο, όπως φαίνεται στο παρακάτω διάγραμμα:

Διάγραμμα 11 : Τα κίνητρα για την διοργάνωση του φεστιβάλ

Όλες οι απαντήσεις για κάθε κατηγορία:

1. Αγάπη/Προβολή/Ανάπτυξη Περιοχής:

- Προβολή της περιοχής
- Αγάπη προς τον τόπο
- Αγάπη στον τόπο (η ιδρυτική ομάδα μένει στο εξωτερικό) το κύριο κίνητρο
- Εξωστρέφεια, ανάδειξη πόλης
- Επιθυμία για ανάδειξη της περιοχής
- Τόνωση τουριστικής αγοράς σε λίγο νεκρή περίοδο

- Να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη και προβολή του νησιού προσκαλώντας αξιόλογους καλλιτέχνες, προσωπικότητες της μουσικής και δημοσιογράφους από όλο τον κόσμο
- Ανάδειξη του νησιού
- Να προσελκύσουμε κι άλλο κόσμο να δει το νομό μας
- Να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής, αφού ο πολιτισμός δεν είναι μόνο ψυχαγωγία αλλά και ανάπτυξη (θέσεις εργασίας, εισροή χρήματος)
- Έγνοια για την ενίσχυση της τοπικής κοινότητας
- Αγάπη για τον τόπο
- Ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας

2. Μουσική/Τέχνες/Πολιτισμός

- Καλλιτεχνικό/Πολιτισμικό (η φάση)
- Αγάπη για τέχνες και μουσική
- Υπηρετεί ένα μουσικό είδος διαχρονικό που εξαπλώνεται πανευρωπαϊκά
- Καλλιτεχνικοί λόγοι του μουσικού συνόλου του οποίου μέρος ήταν και είναι οι διοργανωτές
- Να αφήσουμε πολιτιστικό αποτύπωμα
- Να υποστηρίξουμε την καλλιτεχνική δημιουργία και τη σχέση παραδοσιακής και λόγιας μουσικής
- Τρέλα για τη μουσική και τον πολιτισμό
- Μουσική και τέχνες
- Αγάπη για τη μουσική
- Διαπιστώσαμε ότι για να έρθουν μεγάλοι καλλιτέχνες έπρεπε να δημιουργηθεί

3. Πολιτισμική Προσφορά στην Περιοχή

- Ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας
- Να δοθεί η δυνατότητα στους κατοίκους να παρακολουθήσουν εκδηλώσεις "υψηλής ποιότητας" που δεν έχουν αλλιώς τη δυνατότητα (πολιτισμικός λόγος)
- Παρακαταθήκη στο τόπο
- Να αφήσουμε πολιτιστικό αποτύπωμα
- Πολιτισμός για την πόλη
- Πολιτιστική αναβάθμιση της περιοχής

4. Ψυχαγωγία/Ψυχολογία
 - Διασκέδαση/Τρόπο ζωής
 - Να ανεβάσουμε την ψυχολογία μας και των κατοίκων
 - Δυνατότητα σε νέους ανερχόμενους μουσικούς να συμπράξουν σε μια ιδανική τοποθεσία
 - Γιατί μας αρέσει, έχουμε κέφι
 - Για να περνάει καλά ο κόσμος
5. Εθελοντισμός/Κινητοποίηση/Συλλογική Οργάνωση και Δράση/Κοινωνική Προσφορά
 - Διάθεση για δημιουργία και προσφορά
 - Συλλογικότητα - ομαδική δράση
 - Ανάδειξη του εθελοντισμού
 - Ισχυρό κίνητρο και στοίχημα ότι μέσω του εθελοντισμού, με ελεύθερη είσοδο και με χαμηλές τιμές μπορεί να γίνει ένα φεστιβάλ
 - Κινητοποίηση του τόπου
6. Οικονομικά Κίνητρα
 - Οικονομική λόγοι. Λόγω κόβιντ ηλικιακές ομάδες σταμάτησαν να πηγαίνουν σε φεστιβάλ.
 - Στόχος της εταιρείας ΑΜΚΕ να αναπτυχθεί
 - Οικονομικό, το οποίο προέκυψε στην πορεία για λόγους βιωσιμότητάς του
 - Να συμβάλλουμε στην ανάπτυξη της οικονομίας της περιοχής, αφού ο πολιτισμός δεν είναι μόνο ψυχαγωγία αλλά και ανάπτυξη (θέσεις εργασίας, εισροή χρήματος)
7. Εκπαίδευση/Νέοι Ορίζοντες
 - Εκπαίδευση
 - Άνοιγμα οριζόντων με καλλιτέχνες και παραδείγματα απο το εξωτερικό
 - Για να μάθεις κι εσύ μέσα από τη διαδικασία και τις δράσεις του φεστιβάλ
 - Διαπίστωση άγνοιας για αυτό το κομμάτι της ιστορίας και πολιτιστικής/αρχιτεκτονικής κληρονομιάς του νησιού. Εργαλείο εκπαιδευσιο-ψυχαγωγίας (edutainment)
8. Υποκειμενικοί Λόγοι
 - Να έρθουν οι μπάντες που αγαπάμε/ ποιοτικές μπάντες

- Για να φέρεις ωραίες μουσικές
- Προσωπική αγάπη και έρωτας για αυτή την ιστορική εποχή
- Διαπιστώσαμε ότι για να έρθουν μεγάλοι καλλιτέχνες έπρεπε να δημιουργηθεί

9. Ιδεολογία

- Δικαίωμα στην κατασκήνωση και κοντά στη φύση
- Ιδεολογικό / Συμβάλλουμε στην ανάπτυξη μια καλύτερης κοινωνίας (πολιτισμικά και κοινωνικά)
- Είμαστε τρελοί ξεκάθαρα / Τρέλα

10. Κοινωνικοποίηση/Δικτύωση

- Δικτύωση, κοινωνική προοπτική, ποικιλία χαρακτήρων, συνεργατών, ανθρώπων
- Κοινωνικοποίηση της Νεολάιας

11. Φύση/Περιβάλλον

- Δικαίωμα στην κατασκήνωση και κοντά στη φύση
- Αγάπη για το περιβάλλον, το βουνό, τη φύση

12. Επαγγελματικές Ευκαιρίες

- Πρόσφορο έδαφος για τους νέους καλλιτέχνες και επαγγελματικά
- Προσαρμογή με τις τάσεις και τις συνθήκες που δημιουργούνται

13. Αποκέντρωση

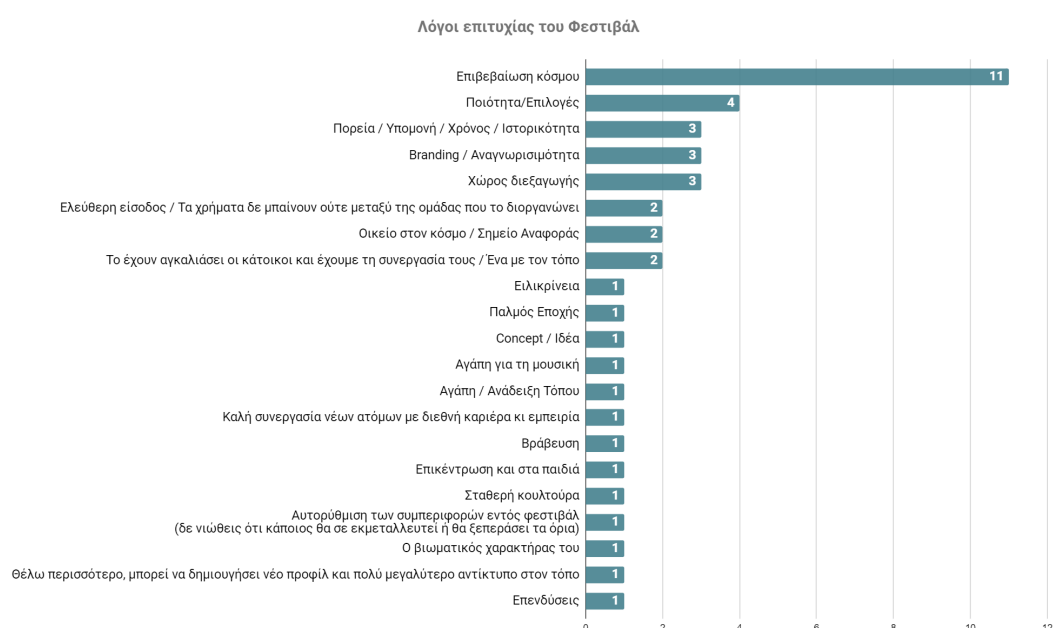
- Αποκέντρωση

14. Ιστορική Ευθύνη

- Ιστορικότερο φεστιβάλ

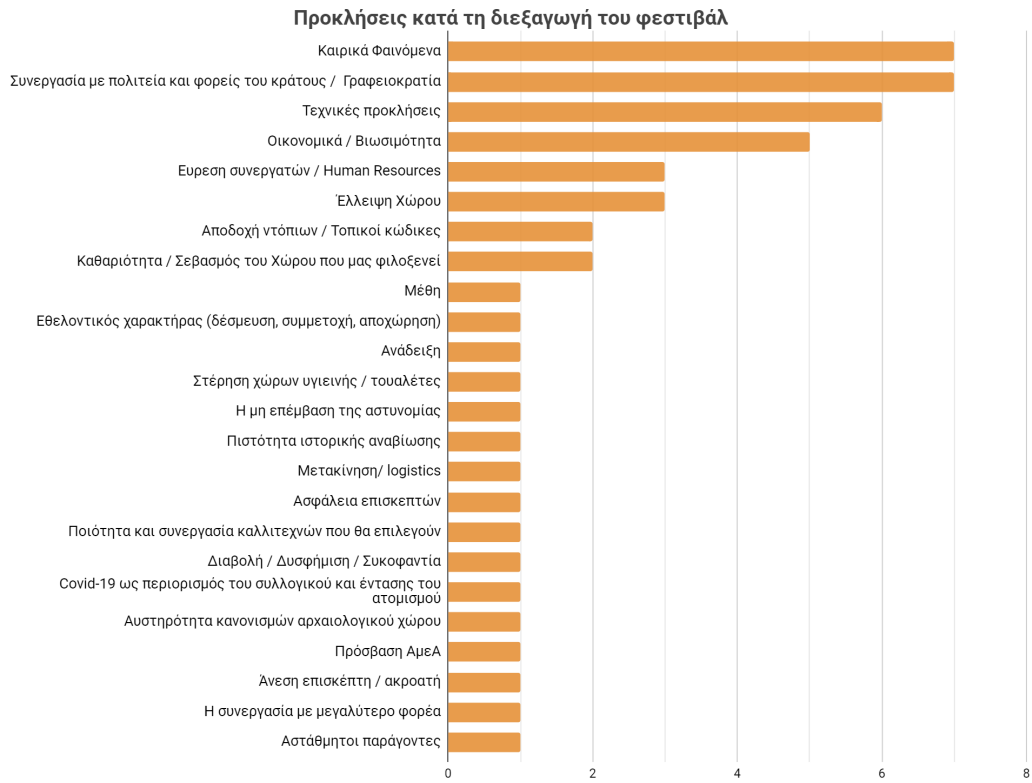
5.3.11. Είναι πετυχημένο το φεστιβάλ, κι αν ναι για ποιους λόγους;

Στους δεκαεπτά (17) ερωτηθέντες υπεύθυνους διοργάνωσης, λάβαμε σαράντα τρεις λόγους επιτυχίας των διοργανώσεών τους. Με τη διαδικασία της κωδικοποίησης ομαδοποιήσαμε σε κατηγορίες τις απαντήσεις. Ιδιαίτερα μεγάλος αριθμός από τις απαντήσεις αποτέλεσαν κατηγορία μόνες τους, όπως αποτυπώνεται και στο διάγραμμα που δημιουργήσαμε:

Διάγραμμα 12 : Λόγοι επιτυχίας του φεστιβάλ

5.3.12. Προκλήσεις που αντιμετωπίστηκαν κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ

Διάγραμμα 13 : Προκλήσεις κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ

5.3.13. Πώς ξεπεράστηκαν οι παραπάνω προκλήσεις

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	Καιρικά Φαινόμενα	Μέθη	Συνεργασία με πολιτεία και φορείς του κράτους / Γραφειοκρατία	Εύρεση συνεργατών / Human Resources	Αποδοχή ντόπιων / Τοπικοί κώδικες	Τεχνικές προκλήσεις
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	Ασφάλεια καιρικών φαινομένων	Γιατρός, εθελοντές διασώστες, στοκ φαρμάκων	Καλή Συνεννόηση	Έγκαιρη προετοιμασία για έγκαιρη εξασφάλιση, να είσαι πρώτος	Συνειδητοποίηση αντικτύπου φεστιβάλ. Οικονομικού, πολιτισμικού και μοαδικότητα εμπειρίας	Λύσεις αυξημένου κόστους
	Αντιανεμική κατασκευή, χαμήλωμα σκηνής		Τυπικότητα, χωρίς ενθουσιασμό	think fast die last και ευελιξία	Εμπλοκή της κοινότητας, αναγνώριση του κώδικά της	Επιμονή, τρέλα
	Πρόληψη / Plan B, Ειλικρίνεια, Έγκαιρες Ανακοινώσεις, Καλή διάθεση,		Εδραίωση σχέσεων, επιμονή και προσπάθεια για αυτονομία και αυτάρκεια			Άμεση επέμβαση τεχνικών
	Συλλογικότητα και αλληλεγγύη		Διπλωματία			think fast die last και ευελιξία
	Πάντα θα αποτελεί πρόκληση		Συνεργασία μεταξύ φορέων (Δήμος, Περιφέρεια,			
	Μικροπαρεμβάσεις (π.χ. σακιά άμμου		Ευελιξία - Διπλωματία			
	Κατασκευή νέας σκηνής καλύτερης και με παγκόσμια πρωτοτυπία δικτύου απορροής / Υδραυλικά έργα σε πλήρη σύμπνοια με το φυσικό περιβάλλον					

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	Οικονομικά / Βιωσιμότητα	Εθελοντικός χαρακτήρας (δέσμευση, συμμετοχή, αποχώρηση)	Ανάδειξη	Έλλειψη Χώρου	Στέρωση χώρων υγιεινής / Τουαλέτες	Η μη επέμβαση της αστυνομίας
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	Συνεχής αναζήτηση πόρων και χορηγιών	Εθελοντικός χαρακτήρας (ομαδικότητα, κοινή υπέρβαση, σύσφιξη σχέσεων, διαρκής συμμετοχή)	Συνεργασία με την κοινότητα	Προσπάθεια με δικό μας χώρο	Χημικές τουαλέτες	Συνεννόηση
	Φροντίδα για την υστεροφημία και όχι την κερδοφορία			Καλή οργάνωση	Βελτίωση υποδομών	
	Ρίσκο όσο το επιτρέπουν οι συνθήκες ηλικίας και ευθυνών					
	Καθιέρωση στήριξης Δήμου και Περιφέρειας					
	Συμμετοχή Τραπεζών και Ιδρυμάτων					
	Συνεχής στήριξη Περιφέρειας μ ένταξη στον Π/Υ της					
	Επιχορηγήσεις Υπουργείου Πολιτισμού					
	Υποστήριξη Εμπορικού Επιμελητηρίου					

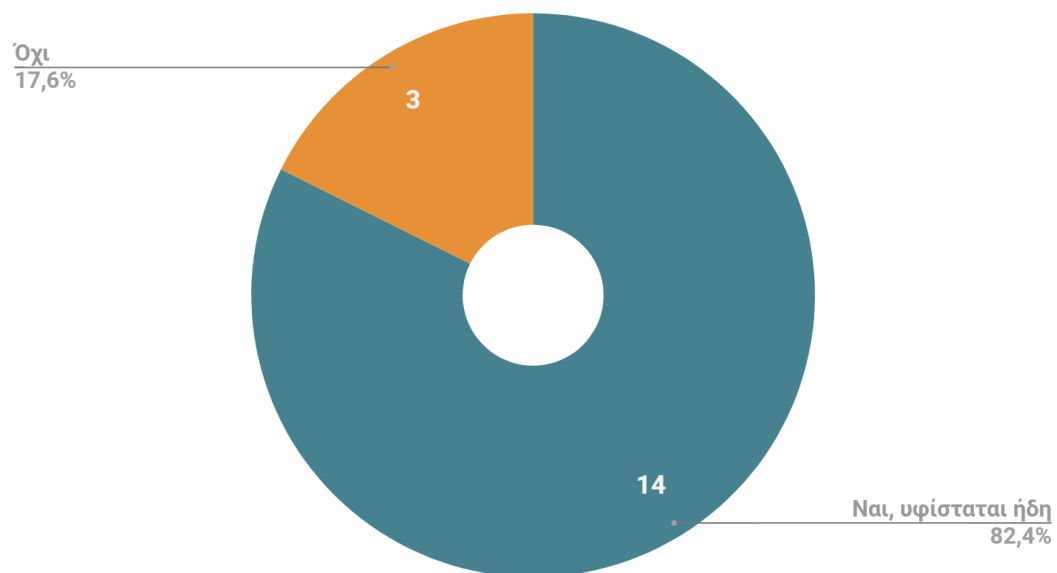
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	Πιστότητα ιστορικής αναβίωσης	Μετακίνηση/ logistics	Καθαριότητα / Σεβασμός του Χώρου που μας φιλοξενεί	Ασφάλεια επισκεπτών	Ποιότητα και συνεργασία καλλιτεχνών που θα επιλεγούν	Διαβολή/ Δυσφήμιση/ Συκοφαντία
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ		Καλή οργάνωση	Συνεργασία με Δήμο	Επιλογή καλών συνεργατών ύστερα από αξιολόγηση		Δαπάνη χρημάτων για καλλιτέχνες με μεγαλύτερης φήμης προς ενίσχυση του φεστιβάλ
			Ενημέρωση και εμπέδωση στο βάθος του χρόνου			

ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ	Covid-19 ως περιορισμός συλλογικού και έντασης ατομισμού	Αυστηρότητα κανονισμών αρχαιολογικού χώρου	Πρόσβαση ΑμεΑ	Άνεση επισκέπτη / ακροατή	Συνεργασία με μεγαλύτερο φορέα	Αστάθητοι παράγοντες
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ	Ένα φεστιβάλ γεννήθηκε με άλλους στόχους και σκοπούς		Βελτίωση Υποδομών	Βελτίωση Υποδομών	Περισσότερη εργασία, καλύτερη οργάνωση, ορισμός κεντρικού συντονιστή	

Πίνακας 3 : Αντιμετώπιση των προκλήσεις κατά τη διεξαγωγή του φεστιβάλ

5.3.14. Σχέδια συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς ή καλλιτέχνες

Σχέδια συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς ή καλλιτέχνες

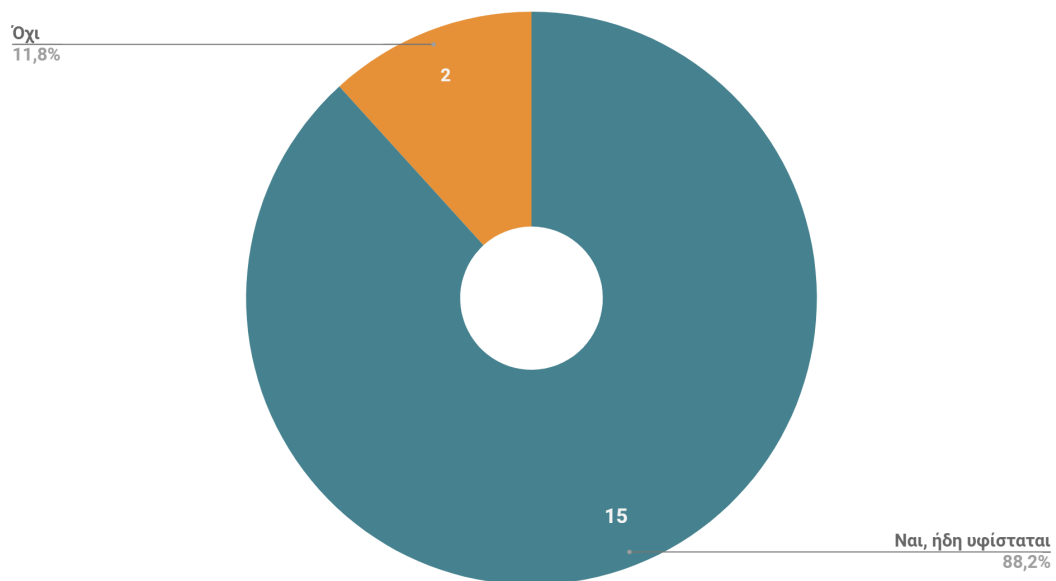
Διάγραμμα 14 : Ποσοστό συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς και καλλιτέχνες

Ενδεικτικές συνεργασίες που αναφέρθηκαν:	Γιατί όχι:
Τοπικοί Σύλλογοι	
-	
Open Call διαγωνισμού για ντόπιους καλλιτέχνες (παραστατικές τέχνες κυρίως)	
Ορειβατικός Σύλλογος, Ομάδες Skate, Μπάσκετ	
	Ευρύτερα ελληνικούς, όχι τοπικούς
Τοπικό Μουσικό Σχολείο, Δημοτική Φιλαρμονική, Τοπικοί Σύλλογοι, Φωτογραφική Εταιρεία, ντόπιοι μεμονωμένοι καλλιτέχνες	
	Αρκετά ιδιαίτερες παραγωγές
Σωματείο και ντόπιο Πνευματικό Ίδρυμα, Μορφωτικός και Εμπορικός Σύλλογος, Χορευτικό Συγκρότημα	
Τοπικός Πολιτιστικός Σύλλογος	
Τοπικές μπάντες τουλάχιστον μία κάθε χρόνο, Πολιτιστικοί Σύλλογοι	
Παρουσίαση δουλειάς τοπικών συλλόγων ύστερα από κάλεσμα και αξιολόγηση (ντόπιες χορωδίες και ορχήστρες, επιτυχημένοι καλλιτέχνες του εξωτερικού με καταγωγή από τον τόπο)	
Μουσικοί και καλλιτεχνικές ομάδες. Συνεργασία με άλλο Φεστιβάλ της ευρύτερης περιοχής. Ορειβατικός Σύλλογος, Σπηλαιολόγοι, Ερασιτέχνες Αστρονόμοι, ντόπιοι παραγωγοί	
Φορείς, Φωτογραφική Λέσχη, Καλλιτέχνες	
Προσπάθεια για τοπική μπάντα, Χορευτικοί Σύλλογοι, Λέσχη Φίλων του Βιβλίου, Ορειβατικός Σύλλογος, Σχολή Τυροκομίας	
Καλλιτέχνες του τόπου, Σύλλογος Γυναικών, τοπικό ΚΑΠΗ, μεμονωμένους ντόπιους μουσικούς, χορευτές και φωτογράφους	
Σύλλογοι Φωτογράφων, Προσκοπικά Συστήματα, Σύλλογος Εικαστικών, μεμονωμένοι καλλιτέχνες και φορείς εκπαίδευσης (σχολεία, κεκ και λοιπούς φορείς δια βίου προγραμμάτων μάθησης)	
	-

Πίνακας 4 : Ενδεικτικές συνεργασίας στον πολιτισμό ανά Φεστιβάλ

5.3.15. Σχέδια για τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας, Δήμου ή Περιφέρειας

Συνεργασίες με την τοπική κοινότητα το Δήμο, την Περιφέρεια και άλλους θεσμικούς φορείς

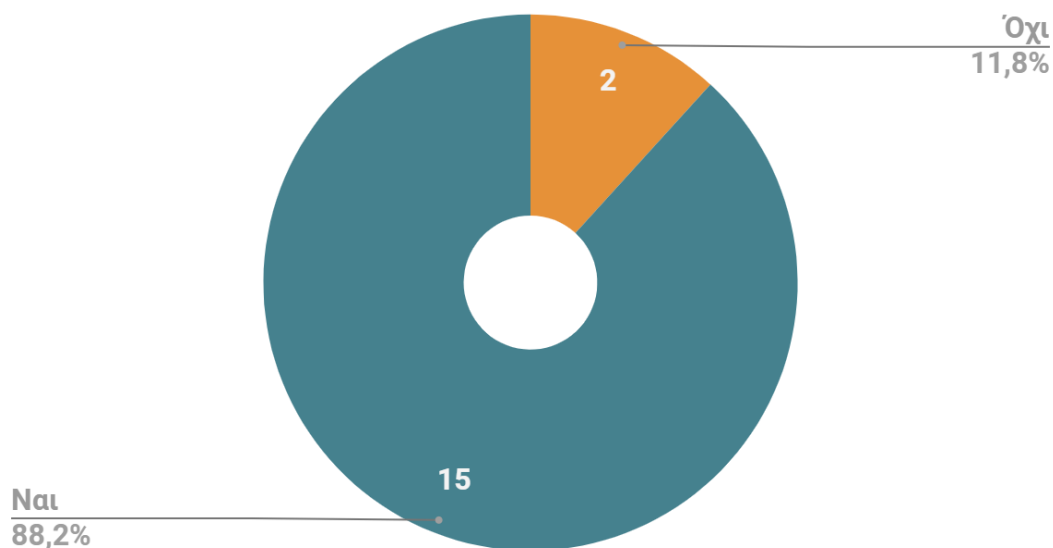
Διάγραμμα 15 : Ποσοστό συμμετοχής της τοπικής κοινότητας Δήμου ή Περιφέρειας

Ενδεικτικές συνεργασίες που αναφέρθηκαν				Γιατί όχι;
Τοπική Κοινότητα	Δήμος	Περιφέρεια	Άλλο	
Εθελοντική παρουσία της κοινότητας	Διαμόρφωση χώρου	Διαμόρφωση χώρου	-	-
-	-	-	-	Χάσιμο Χρόνου
-	Βοήθεια, ηλεκτροδότηση, καθαρισμός αγροτικών δρόμων, καθαρισμός χωριού, προβολή μέσω προγράμματος εκδηλώσεών του	Ήχο, φώτα	-	-
-	Καθαριότητα, Ρεύμα, Τουαλέτες	-	-	-
-	Μικρή οικονομική υποστήριξη. Ο Δήμος προβάλλει μια συνδιοργάνωση στην οποία δε συμμετέχει ουσιαστικά.	-	-	-
-	Μόνιμη Συμμετοχή. Οικονομική, σκηνή, καρέκλες, καθαριότητα	Μόνιμη Συμμετοχή. Οικονομική, σκηνή, καρέκλες, καθαριότητα	-	-
-	Μικρή σε υλικό επίπεδο, χώρου, καρεκλών, καθαριότητας.	-	-	-
Συμμετέχει ήδη	Συμμετέχει ήδη	Συμμετέχει ήδη	-	-
-	Συνάντηση παραχώρησης χώρου μαζί με την Αρχαιολογική Εφορία	Δανεισμό πιάνου	-	-
-	Συνεργασία, οικονομική στήριξη, παροχή χώρου, υποστήριξη	Συνεργασία, οικονομική στήριξη, παροχή χώρου, υποστήριξη	Πυροσβεστική, Εθελοντές Πυροσβέστες	-
-	Συνδιοργάνωση ως μέλους του Οργανισμού που διαχειρίζεται το φεστιβάλ (ανάληψη δαπανών)	Συνδιοργάνωση ως μέλους του Οργανισμού που διαχειρίζεται το φεστιβάλ (ανάληψη δαπανών)	Μητρόπολη	-
-	Μόνο παραχώρηση χώρου	-	-	-
Αυτοοργανωμένα Σωματεία	Κλειδιά του χώρου και σκαφύλες σκουπιδιών, μόνο.	-	-	-
Πολιτιστικός Σύλλογος του χωριού και οι άνθρωποί του	Υπό την αιγίδα. Παραχώρηση χώρου, υποδομές, ηλεκτρικό ρεύμα, καθαριότητα, συντηρήσεις, μικρές δαπάνες.	Υπό την αιγίδα. Παραχώρηση χώρου, υποδομές, ηλεκτρικό ρεύμα, καθαριότητα, συντηρήσεις, μικρές δαπάνες.	-	-
Παραχώρηση χώρων	Οικονομική υποστήριξη και εξοπλισμό	Οικονομική υποστήριξη και εξοπλισμό	Κοινοφελής Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης	-
Μεμνηνομένοι εθελοντές, τοπικοί χειροτέχνες	Μη σταθερή υποστήριξη	Σταθερή υποστήριξη	Επιμελητήριο	-
-	-	-	-	-

Πίνακας 5 : Ενδεικτικές τοπικές συνεργασίας ανά Φεστιβάλ

5.3.16. Εκδηλώσεις πέραν του κεντρικού προγράμματος που σχετίζονται πιθανόν με την ενδυνάμωση της κοινότητας

Πέραν του κεντρικού προγράμματος του φεστιβάλ, υπάρχουν παράλληλες εκδηλώσεις που σχετίζονται πιθανόν με την ενδυνάμωση της κοινότητας;

Διάγραμμα 16 : Ποσοστό εκδηλώσεων πέρα του κεντρικού προγράμματος που πιθανόν ενδυναμώνουν την κοινότητα

Στη συντριπτική πλειοψηφία τους ως φαίνεται παραπάνω, οι υπεύθυνοι διοργάνωσης των φεστιβάλ μας απάντησαν ότι πραγματοποιούν δράσεις στην περιοχή φιλοξενίας και υποδοχής του Φεστιβάλ σε ώρες και μέρες που δεν σχετίζονται με το κεντρικό πρόγραμμα του Φεστιβάλ και πιθανόν ενδυναμώνουν την κοινότητα. Δράσεις που αφορούν την εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από προγράμματα, σεμινάρια, εργαστήρια, ημερίδες, ξεναγήσεις, δράσεις που αφορούν την υλικοτεχνική και οικονομική υποστήριξη εκδηλώσεων της περιοχής καθ'όλο το χρόνο ή σε περιόδους ανάγκης, δράσεις ευκαιριών συμμετοχής και έρευνας μέσα από ευρωπαϊκά προγράμματα, προωθητικές ενέργειες που συμπεριλαμβάνουν τον τόπο στο εξωτερικό, δράσεις πολιτισμού και αθλητισμού (εκθέσεις, προβολές, μικρότερες εκδηλώσεις, αγώνας δρόμου), αλλά και προφεστιβαλικές εκδηλώσεις στην πορεία προς το κεντρικό φεστιβάλ. Παρακάτω παρατίθενται όλες οι δράσεις που αναφέρθηκαν στα πλαίσια των συνεντεύξεων από τους υπεύθυνους διοργάνωσης των φεστιβάλ:

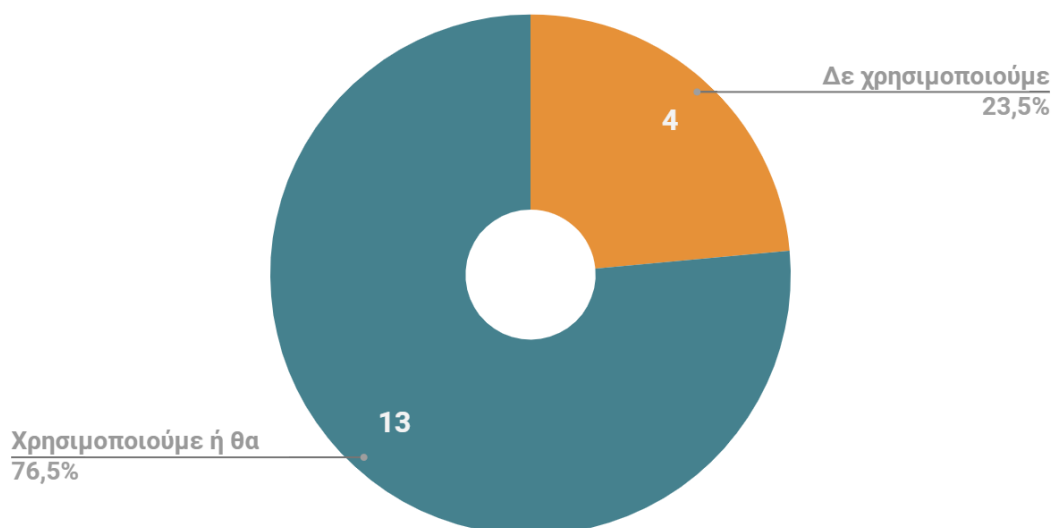
<i>Ενδεικτικές δράσεις που πραγματοποιούνται από τα φεστιβάλ και σχετίζονται με την ενδυνάμωση της κοινότητας</i>
<i>Αγώνας δρόμου (παραποτάμιος 10χλμ και 5 χλμ)</i>
<i>Μικρότερο φεστιβάλ στη φύση με χαλαρότερους ρυθμούς</i>
<i>Δράσεις καθ'όλο το έτος, τοπικά και ευρύτερα. Δράση στις φυλακές ανηλίκων και συναυλία</i>
<i>Εκδηλώσεις 2-3 στο εξωτερικό που γνωστοποιούν την ύπαρξη του φεστιβάλ.</i>
<i>Δύο εκπαιδευτικά προγράμματα στα σχολεία (ένας διακεκριμένος μουσικός από το εξωτερικό παρουσιάζει τον εαυτό του και το επάγγελμά του, ενθαρρύνοντας τους/τις μαθητές/τριες - Τρεις μουσικοί "υιοθετούνται" από τρία σχολεία και οι μαθητές αναλαμβάνουν το management τους)</i>
<i>Σεμινάρια πανεπιστημιακών</i>
<i>Υποστήριξη ενδιαφερομένων και εθελοντών μέσω του φεστιβάλ και του Erasmus να επισκεφθούν αντίστοιχες ευρωπαϊκές διοργανώσεις</i>
<i>Πρόγραμμα Leader για την εξέλιξη της παραδοσιακής μουσικής</i>
<i>Παράλληλα με το φεστιβάλ προβολή ταινιών, εκθέσεις ζωγραφικής, θεατρικές παραστάσεις για παιδιά, κυνήγι θησαυρού, Ημερίδες (απόθεμα βιόσφαιρας, ψηφιακός νομάς).</i>
<i>Μουσικά εργαστήρια που εμπλέκουν τους τοπικούς μουσικούς σπουδαστές του μουσικού σχολείου</i>
<i>Εκδηλώσεις Χριστούγεννα, Πρωτοχρονιά, καθαρά Δευτέρα, Γιορτή Λουλουδιών, από τον Πολιτιστικό Σύλλογο του Φεστιβάλ</i>
<i>Καθαρισμός του χωριού και συντήρηση χώρου από τον Πολιτιστικό Σύλλογο του φεστιβάλ</i>
<i>Αφιέρωματα/Εκτακτες εκδηλώσεις και το χειμώνα</i>
<i>Καλλιτεχνικός σύμβουλος του φεστιβάλ δουλεύει με μαθητές της περιοχής όλη τη χρονιά και παρουσιάζουν παράσταση στο φεστιβάλ</i>
<i>Τεχνογνωσία και υποστήριξη των εκδηλώσεων των τριγύρω Δήμων και Κοινοτήτων</i>
<i>Μικρότερη εκδήλωση μέσα στην πόλη</i>
<i>Προφεστιβαλικές εκδηλώσεις κατά καιρούς εντός τοπικών επιχειρήσεων</i>
<i>Υποστήριξη προωθητική και υλικοτεχνική κάθε εκδήλωσης του χωριού όλη τη χρονιά.</i>
<i>Το φεστιβάλ απλώνεται με δράσεις και εντός του χωριού</i>
<i>Εκπαιδευτικά εργαστήρια στα σχολεία (δημοτικό και γυμνάσιο), κάποιες χρονιές (5)</i>
<i>Ημερίδα για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου</i>
<i>Ομαδική φωτογραφική κατοίκων</i>
<i>Εργαστήριο κοινό μεταξύ μαθητών και ΚΑΠΗ για έκδοση εφημερίδας με συνεντεύξεις των ηλικιωμένων</i>
<i>Συνεντεύξεις προφορικής ιστορίας των κατοίκων</i>

<i>Προγράμματα εκπαίδευσης και σεμινάρια στην πολιτισμική κληρονομιά</i>
<i>Συμπόσια/Ημερίδες/Εσπερίδες, Εκθέσεις τέχνης</i>
<i>Ξεναγήσεις/Παρουσιάσεις</i>
<i>Συμμετοχή σε πρόγραμμα Erasmus</i>
<i>Εργαστήρια και σχολικά προγράμματα που απευθύνονται σε εκπαιδευτικούς</i>
<i>Υποστήριξη κατά περιόδους και γιγάντια χορηγία στο Δήμο εν μέσω κρίσης</i>

Πίνακας 6 : Ενδεικτικές δράσεις εκτός φεστιβάλ που πιθανόν ενδυναμώνουν την κοινότητα

5.3.17. Νέες τεχνολογίες. Ποιες οι σκέψεις και αν ήδη χρησιμοποιούνται από το φεστιβάλ.

Νέες τεχνολογίες. Ποιες οι σκέψεις ή ποια η ήδη αξιοποίησή τους από το φεστιβάλ;

Διάγραμμα 17 : Ποσοστό αξιοποίησης νέων τεχνολογιών

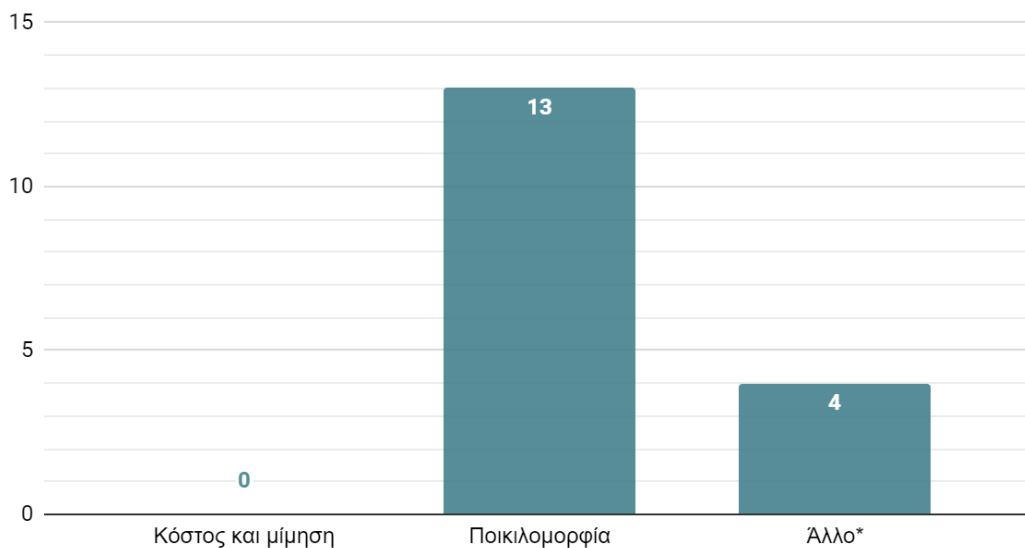
Ενδεικτικές χρήσεις νέων τεχνολογιών όπως αναφέρθηκαν από τους υπεύθυνους των φεστιβάλ	
Επικοινωνία/Προώθηση/Social Media	6
Συναλλαγές/POS	1
Οθόνες/Video Mapping	1
Live Streaming	2
Ηλεκτρονικά Εισιτήρια/Κρατήσεις	5
Ιστοσελίδα (του φεστιβάλ ή άμεσα σχετιζόμενη)	2
Mobile app	1
Φωτισμός/Ακουστική	1
Προβολή υποτίτλων live (στίχοι, κείμενα)	2
Ηλεκτρονικές περιστρεφόμενες πόρτες ασφάλειας (tourniquets) και ελέγχου με barcodes	1
Κάρτες του φεστιβάλ εκπτώσεων	1
QR code εντός φεστιβάλ	1

Γιατί δε χρησιμοποιούμε	
Δε χρησιμοποιούμε, συνειδητά λόγω ταυτότητας και βιωματικής προσέγγισης	2
Χωρίς τεκμηρίωση	2

Πίνακας 7 : Ενδεικτικές χρήσεις νέων τεχνολογιών στα φεστιβάλ

5.3.18. Τι επιλέγετε για τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ , επικέντρωση στο κόστος και τη μίμηση ή ποικιλομορφία;

Τι επιλέγετε για τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ , επικέντρωση στο κόστος και τη μίμηση ή ποικιλομορφία;

Διάγραμμα 18 : Επιλογές σε σχέση με τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ

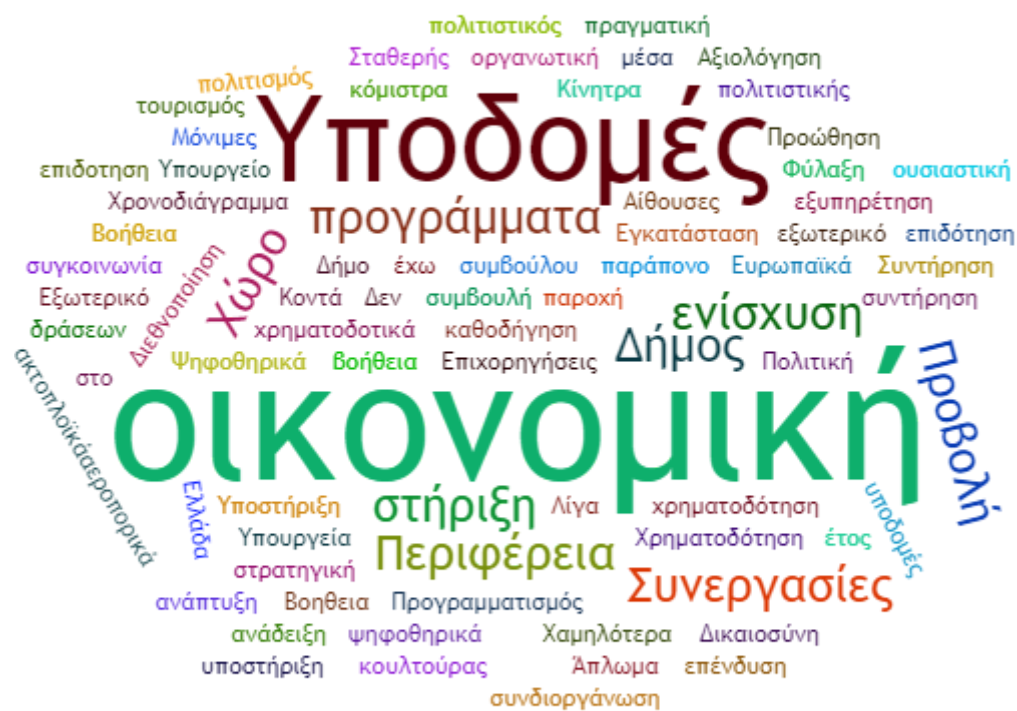
* Άλλο:	
1	Βιωσιμότητα μέσω χορηγιών Υπουργείου - Περιφέρειας - Δήμου
2	Μη απόκλιση από την ιστορική αναβίωση
3	Μίξη των δύο
4	Μίξη, το κόστος είναι καθοριστικό πλέον

Πίνακας 8 : Άλλες επιλογές σε σχέση με τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ

5.3.19. Συστάσεις σε επίπεδο πολιτικής για τη βελτίωση του οικονομικού αντικτύπου των μουσικών φεστιβάλ και ευρύτερα των πολιτιστικών φεστιβάλ στην περιοχή.

Διάγραμμα 19 : Συστάσεις των υπεύθυνων διοργανώσεων σε επίπεδο πολιτικής

Γράφημα 2: Οπτική αναπαράσταση δεδομένων απαντήσεων-συστάσεων σε σύννεφο λέξεων (word cloud). Όσο μεγαλύτερη και εντονότερη είναι μια λέξη τόσο περισσότερες φορές συναντάται μέσα στις απαντήσεις των υπευθύνων διοργάνωσης των φεστιβάλ.

Συζήτηση

Σε μια προσπάθεια να αναλύσουμε και να ερμηνεύσουμε τα παραπάνω αποτελέσματα της έρευνάς μας, καθώς και να αναδείξουμε μέσα από το παρόν κεφάλαιο τη σχέση που πιθανόν υπάρχει μεταξύ των διοργανώσεων μουσικών - πολιτιστικών φεστιβάλ και της τοπικής ανάπτυξης της περιοχής υποδοχής τους, θα κινηθούμε στους εξής άξονες:

- 1. Εκτίμηση αριθμού παρευρισκομένων*
- 2. Οικονομικά οφέλη και αντίκτυπος στην περιοχή*
- 3. Κοινωνικός και πολιτιστικός αντίκτυπος στην περιοχή*
- 4. Κίνητρα, προκλήσεις και επίλυσή τους - Οι νέες τεχνολογίες*
- 5. Συστάσεις για βελτίωση*

Αρχικά η περίοδος έναρξης της έρευνάς μας (τέλη άνοιξης, αρχές καλοκαιριού) δυσκόλεψε αρκετά τη συλλογή ενός ικανοποιητικού δείγματος σε αριθμό συνεντεύξεων από υπεύθυνους φεστιβάλ. Μια περίοδος κατά την οποία η πλειονότητα των φεστιβάλ βρίσκεται -όπως φάνηκε και από τις επικοινωνίες μας- σε πυρετώδεις διαδικασίες για το άνοιγμα των πορτών της διοργάνωσης του τρέχοντος έτους. Η πρόκληση αυτή ξεπεράστηκε με επέκταση της περιόδου συλλογής του δείγματός μας από τον Ιούνιο έως και τις αρχές Σεπτεμβρίου, θεωρώντας “παγωμένο” και μη αξιοποιήσιμο το διάστημα από τα μέσα Ιουλίου έως και τα τέλη Αυγούστου που η πλειοψηφία των φεστιβάλ που απευθυνθήκαμε είτε βρίσκονταν στην αιχμή του δόρατος είτε είχαν ολοκληρώσει τις διαδικασίες τους και οι υπεύθυνοι έλειπαν σε καλοκαιρινές διακοπές.

Μια ακόμη πρόκληση στάθηκε το γεγονός της οριοθέτησης και απόφασης του ποια διοργάνωση θεωρείται φεστιβάλ και δει μουσικό. Αρκεί ο διοργανωτής να αναφέρει στον τίτλο τη λέξη “φεστιβαλ” για να θεωρηθεί ως τέτοιο για την έρευνά μας; Με βάση τις διάφορες προσπάθειες ορισμών που έχουν δοθεί από τη βιβλιογραφία και την εμπειρία που αποτυπώνουν τα ίδια τα “φεστιβάλ” από τις διοργανώσεις τους στο παρελθόν, καταλήξαμε στα κριτήρια/παραμέτρους με τα οποία διαμορφώσαμε τη λίστα υποψηφίων για συνέντευξη και έρευνα που απευθυνθήκαμε.

Κρίσιμο στοιχείο ο περιορισμός του φεστιβάλ σε μουσικό φεστιβάλ. Για να μην πλατιάσει η έρευνά μας και χάσουμε τον έλεγχο του δείγματος, ως μουσικά φεστιβάλ

οριοθετήσαμε τα φεστιβάλ εκείνα που στον πυρήνα τους έχουν το μουσικό γεγονός, καθώς και κατ'εξάιρεση τρία φεστιβάλ με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά -όπως η μεγάλη ιστορικότητα και η ιδιαίτερα έντονη επικέντρωση πολιτισμικά στον τόπο υποδοχής- και τα οποία συμπεριλαμβάνουν τη μουσική στο πρόγραμμά τους, αλλά δεν καθορίζονται μόνο από αυτή.

Δεν συμπεριλήφθηκαν στην έρευνά μας μουσικά γεγονότα με την ένδειξη “πανηγύρι” παρότι έχουν τη μουσική στον πυρήνα τους και παρότι ο οικονομικός, κοινωνικός, πολιτιστικός και περιβαλλοντικός τους αντίκτυπος στην περιοχή διοργάνωσης να παρουσιάζει πιθανό ενδιαφέρον από ερευνητικής σκοπιάς. Τα πανηγύρια στην πλειονότητά τους διαρκούν μία ημέρα πράγμα που τα θέτει τυπικά εκτός σύμφωνα με τα κριτήρια που έχουμε θέση για το δείγμα της έρευνας. Τη ίδια στιγμή πολλά από αυτά ενδεχομένως παρουσιάζουν ασυνέπεια ως προς την τακτικότητα της διοργάνωσής τους και αναλογιζόμενοι και το πλήθος αυτών των διοργανώσεων στην ελληνική επικράτεια, συνδυαστικά κάνει αρκετά δύσκολη την καταγραφή τους. Πρόκειται για ένα θεσμό παραδοσιακό, άτυπο σε πολλές περιπτώσεις που παρόλα αυτά λόγω του πλήθους των διοργανώσεων, του πλήθους των ακροατών που συμμετέχει και της τοπικότητας που το χαρακτηρίζει, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για μελλοντική έρευνα.

Το δείγμα που συλλέχθηκε κρίνεται ικανοποιητικό εάν συλλογιστούμε ότι με βάση τα κριτήρια συνολικού αριθμού ετών διοργάνωσης και ημερών διεξαγωγής που θέσαμε για την έρευνά μας, καθώς και την πρόσφατη καταγραφή (Γκολφινόπουλος, 2020) και επικαιροποίηση του χάρτη των μουσικών φεστιβάλ στην Ελλάδα (ο αριθμός των ενεργών φεστιβάλ που ικανοποιούν τα κριτήρια της έρευνας υπολογίστηκε στα 100), το δείγμα μας αποτέλεσε ποσοστό 15-20% των ενεργών μουσικών φεστιβάλ που διεξήχθησαν την τρέχουσα χρονιά στην ελληνική επικράτεια.

Αποτυπώνονται δεκαεπτά (17) μουσικά φεστιβάλ με διάμεση ιστορία σε έτη τα δεκατέσσερα (14), με ελάχιστο ετών διεξαγωγής τα εννιά (9) έτη και μέγιστο τα πενήντα δύο (52).

Ο αριθμός των παρευρισκομένων, των ανθρώπων που επισκέφθηκαν δηλαδή τα φεστιβάλ είναι κατ'εκτίμηση των υπεύθυνων διοργάνωσης του κάθε φεστιβάλ. Τα

στοιχεία εισιτηρίων δεν αρκούν, αφού 1) αρκετά από τα φεστιβάλ έχουν δωρεάν είσοδο και κανέναν έλεγχο στο ποιος συμμετέχει και ποιος όχι στο φεστιβάλ, 2) τα στοιχεία προσκλήσεων και μονοήμερων/πολυήμερων εισιτηρίων δεν τηρούνται και παρακολουθούνται αυστηρά από όλες τις διοργανώσεις και 3) ενυπάρχει το ενδεχόμενο μη θέλησης κοινοποίησης των πραγματικών στοιχείων από τους υπεύθυνους διοργάνωσης για λόγους που πιθανόν σχετίζονται με τον αντίκτυπο επικοινωνίας, τα λογιστικά ή άλλους προσωπικούς λόγους. Συνολικά καταγράφουμε 285.150 επισκέπτες στα 17 φεστιβάλ μας. Εκ των οποίων εκτίμηση και πάλι είναι ότι το 82,75% προέρχεται από την Ελλάδα, ενώ ένα 14,75% από χώρες του εξωτερικού. Μεταξύ αυτών αναφέρθηκαν στις συνεντεύξεις οι Τουρκία, Βουλγαρία, Κύπρος, Μεγάλη Βρετανία, Γερμανία, Ισπανία, ΗΠΑ, Αυστραλία, Βόρειες Χώρες, Βαλκάνια, καθώς και η περίπτωση αρκετών επισκεπτών από “τιμωμενη χώρα”-θεσμό που εφαρμόζει ένα εκ των φεστιβάλ. Για τους επισκέπτες του εξωτερικού επίσης είναι κατ’εκτίμηση καθότι δεν διαθέτουν στοιχεία τα φεστιβάλ, εκτός εξαιρέσεων που μας ανέφεραν στοιχεία εισιτηρίων που η κράτηση έγινε από το εξωτερικό. Πράγμα το οποίο και πάλι δεν διασφαλίζει ότι το κάθε εισιτήριο αντιστοιχίζεται σε έναν επισκέπτη από το εξωτερικό (κάποιο άτομο μπορεί να αγόρασε και για φίλους του από Ελλάδα ή να βρέθηκε για λίγο στο εξωτερικό ή να πληρώνει με κάποιο τρόπο μέσω λογαριασμού του εξωτερικού), αλλά όπως και να έχει είναι μια ένδειξη, πέραν της εκτίμησης. Αυτό που ενδιαφέρει την έρευνά μας σε σχέση και με τον οικονομικό αντίκτυπο, είναι αφενός ο συνολικός αριθμός επισκεπτών σε σχέση και με τις δαπάνες που πραγματοποιούν και αφετέρου ο αριθμός των επισκεπτών που εισάγουν “συνάλλαγμα” ή δαπανούν χρήματα που έχουν αποκτηθεί ως ΑΕΠ εκτός Ελλάδας. Πρόκειται για σημεία ενδιαφέροντος για τα οποία δεν υπάρχουν σαφή καταγεγραμμένα στοιχεία γι’αυτό και θα αποδεχτούμε την κατ’εκτίμηση άποψη που μας κατέθεσαν στη συνέντευξή τους οι υπεύθυνοι των φεστιβάλ.

Τα οικονομικά οφέλη που αναμένονται για την περιοχή υποδοχής λόγω του φεστιβάλ είναι κοινός τόπος σε όλες τις συνεντεύξεις. Καταρχάς, παρατηρείται απόλυτη συμφωνία τόσο στην αύξηση των επιτόπιων δαπανών, περιλαμβανομένων της διαμονής, της διατροφής, των ενοικιάσεων αυτοκινήτων, και πολλών άλλων δαπανών, πράγμα που οδηγεί σε αυξημένα έσοδα για τοπικές επιχειρήσεις, όσο και στη συμβολή στην αύξηση των δημόσιων οικονομικών, όπως φόροι επί των πωλήσεων, δημόσια συγκοινωνία, μουσεία, αξιοθέατα κ.ά., επιτρέποντας και αναμένοντας έτσι

στην τοπική διοίκηση να επενδύσει περισσότερο σε υποδομές και υπηρεσίες για την κοινότητα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι τα φεστιβάλ κατά τους υπευθύνους, συχνά οδηγούν στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής -με όρους οικονομίας, αλλά και πολιτισμού-, δίνοντας τη δυνατότητα σε τοπικούς κατοίκους να απασχοληθούν ως εθελοντές, να συμπράξουν, να εργαστούν σε τοπικές επιχειρήσεις που εξυπηρετούν το φεστιβάλ, να επωφεληθούν από την αύξηση της κυκλοφορίας επισκεπτών, αλλά και να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που τους προσφέρει το φεστιβάλ από την σκοπιά της ακρόασης και της επαφής με καλλιτέχνες και τις δημιουργίες τους που σε άλλη περίπτωση δεν θα είχαν την ευκαιρία να βιώσουν.

Επιπλέον, το φεστιβάλ επιφέρει αδιαμφισβήτητη αύξηση της αναγνωρισιμότητας της περιοχής στις περισσότερες των περιπτώσεων και προσελκύει επενδύσεις στο βαθμό που αναλογεί. Επιχειρηματίες και επενδυτές βλέπουν την ευκαιρία σε κάποιες περιπτώσεις για να επενδύσουν σε τοπικές επιχειρήσεις και ακίνητα λόγω της αυξημένης δημοτικότητας της περιοχής. Σημαντική σε επίπεδο επενδύσεων είναι και η προσφορά των ίδιων των φεστιβάλ σε παρεμβάσεις-υποδομές που μένουν κληρονομιά στον τόπο ύστερα.

Συνολικά, τα αποτελέσματα αυτά, αλλά και οι αναφορές από μια πληθώρα άλλων τρόπων που λειτουργούν και συνεισφέρουν τα φεστιβάλ στις περιοχές υποδοχής τους (βλ. παράγραφο 5.3.4. π.χ. ενίσχυση σχέσεων με την 4η γενιά αποδημούντων ή ανάπτυξη σχέσεων με Πρεσβείες τρίτων χωρών και συσχετισμός με επιτεύγματα και συμφωνίες για εξαγωγές) αναδεικνύουν τη σημασία των μουσικών φεστιβάλ ως κινητήρια δύναμη για την τοπική οικονομία και την ανάπτυξη των περιοχών υποδοχής. Οι εκδηλώσεις/διοργανώσεις αυτές δεν αποτελούν μόνο πηγή ψυχαγωγίας αλλά και σημαντικό οικονομικό πλεονέκτημα για τις τοπικές κοινότητες και τις επιχειρήσεις.

Σχετικά με την απασχόληση, υπήρξε σημαντική απασχόληση για πολύ μικρά χρονικά διαστήματα, λιγότερο από 3 μέρες, και αυτή η απασχόληση αντιστοιχεί σε σημαντικό αριθμό ανθρωπομηνών. Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι υπήρξαν πολλοί εργαζόμενοι με

προσωρινές συμβάσεις που εργάστηκαν για την προετοιμασία και τη διάρκεια του φεστιβάλ.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχει και μια σημαντική απασχόληση που διαρκεί περισσότερο από ένα μήνα, περιλαμβανομένων και των 8 μηνών και του ενός έτους. Αυτό μπορεί να εκφράζει την ύπαρξη μόνιμων θέσεων εργασίας σε φεστιβάλ ή θέσεων που σχετίζονται με την προετοιμασία και τη διοργάνωση του φεστιβάλ.

Μια διάμεση τιμή των 6.814.000,00 € είναι το ποσό που “κινήθηκε” από τα δεκαεπτά (17) συνολικά φεστιβάλ ως ακαθάριστα έσοδα (τζίρος) και πάντα σύμφωνα με τα στοιχεία ή εκτιμήσεις που μας παρείχαν. Αυτά τα στοιχεία αντιπροσωπεύουν τα συνολικά έσοδα πριν από την αφαίρεση των οποιωνδήποτε εξόδων ή φόρων, που προέκυψαν από το φεστιβάλ κατά το συγκεκριμένο έτος.

Από τα παραπάνω μεγέθη ακαθάριστων εσόδων τα έξι (6) φεστιβάλ δεν έχουν έσοδα από εισιτήρια (ελεύθερη είσοδος), τα επτά (7) δεν έχουν έσοδα από πωλήσεις ποτών, φαγητού ή αναμνηστικών και μόλις τα δύο (2) δεν λαμβάνουν κάποια επιχορήγηση από δημόσιο, από μη κερδοσκοπικό ή ιδιωτικό φορέα. Τα δε ποσοστά εσόδων ποικίλουν. Με ένα μέσο όρο 37% να προέρχεται από εισιτήρια, ένα 56% από επιχορηγήσεις (δημόσιες, ιδρυματικές ή ιδιωτικές/εμπορικές) και ένα 45% από πωλήσεις food & beverage και merchandise. Φυσικά τα παραπάνω ποσοστά δεν συνδυάζονται ούτε αποτυπώνουν μια σαφή εικόνα, παρά μόνο μια ενδεικτική κατά μέσο όρο βαρύτητα που λαμβάνει το κάθε έσοδο στο σύνολο των φεστιβάλ. Οι διακυμάνσεις είναι μεγάλες από φεστιβάλ σε φεστιβάλ και εδράζονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε διοργάνωσης (π.χ. ελεύθερη είσοδος, πιο δημοφιλείς καλλιτέχνες, υπό την αιγίδα ιδρύματος κ.).

Στην αντίπερα όχθη των δαπανών η κατάσταση είναι πιο ξεκάθαρη. Όλα τα φεστιβάλ δαπανούν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων τους (ποσοστά από 40%-70%) στον πυρήνα του περιεχομένου του φεστιβάλ κι αυτό είναι οι αμοιβές των καλλιτεχνών, τα έξοδα διαμονής τους, καθώς και υλικοτεχνικές υποδομές που απαιτούνται για να παρουσιάσουν τις δουλειές τους (performances). Ποσοστά της τάξεως του 10% και κάτω δαπανώνται για διαφήμιση/marketing, ασφάλεια (security) και διοικητικές δαπάνες (φόροι κλπ), ενώ στις κατηγορίες εξόδων στοκ για

τρόφιμα-ποτά-αναμνηστικά και ηλεκτρικό ρεύμα, τουαλέτες-υγιεινή, αποκατάσταση χώρου-υποδομές οι δαπάνες είναι πιο μοιρασμένες και κυμαίνονται από 10% έως 40% σε κάποιες λίγες περιπτώσεις.

Σημαντικό ότι τα στοιχεία εσόδων και δαπανών, σε συνέχεια των στοιχείων ακαθάριστων εσόδων, βασίζονται στη συντριπτική πλειοψηφία τους σε εκτιμήσεις που μας παρείχαν οι υπεύθυνοι των διοργανώσεων και όχι σε πραγματικά στοιχεία στις περισσότερες των περιπτώσεων, αφού είτε δεν τηρούνται αυστηρά, είτε δεν δόθηκαν με τρόπο απόλυτο και συγκεκριμένο. Για το επίπεδο εμβάθυνσης της παρούσας έρευνας θεωρούμε ότι καλυπτόμαστε από την ποσοστιαία εκτίμηση των υπευθύνων της διοργάνωσης -ακόμα και με ένα σφάλμα της τάξεως του 10%- αφού αναζητούμε να προσεγγίσουμε την τάση και όχι τους απόλυτους αριθμούς.

Σε λίγες περιπτώσεις αναφέρθηκε αρνητικός αντίκτυπος των φεστιβάλ στην περιοχή. Με σημαντικότερο να κρίνεται από εμάς η αναφορά για υπερκορεσμό και ξεπέρασμα της φέρουσας ικανότητας του τόπου υποδοχής, καθώς και οι αναφορές ακόμη και από μερίδα της κοινωνίας για όχληση κατά τις μέρες του φεστιβάλ. Παράλληλα υπάρχουν αναφορές για φόβο ως προς τον κόσμο που συρρέει στο φεστιβάλ, αλλά και μία ενδιαφέρουσα καταγραφή για αρνητικό οικονομικό αντίκτυπο στις τοπικές επιχειρήσεις τις ημέρες του φεστιβάλ. Τέλος, μία αναφορά για βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών ως προς την καθαριότητα και την αποκατάσταση του χώρου, δεν καταγράφεται ως αρνητική, αλλά ως ζήτημα που εφόσον εντοπίζεται, εν δυνάμει μπορεί πιθανόν να αποτελέσει αρνητικό αντίκτυπο η μη βελτίωσή του.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ερώτημα για τα κίνητρα διοργάνωσης του φεστιβάλ με τις απαντήσεις από τους υπεύθυνους διοργάνωσης να συνοψίζονται γύρω από τρεις μεγάλες θεματικές με κοινά χαρακτηριστικά. Το καλλιτεχνικό και πολιτισμικό κίνητρο, την αγάπη για τις τέχνες, τη μουσική και τον πολιτισμό, την προώθηση και την προβολή αυτού μέσα από τους κόλπους του φεστιβάλ. Το οικονομικό κίνητρο, την προώθηση της οικονομίας της περιοχής τη δημιουργία θέσεων εργασίας, της ευκαιρίας σε προμηθευτές και συνεργάτες, την προσέλκυση επισκέπτες και την αύξηση της εισροή χρημάτων στην περιοχή. Το κοινωνικό κίνητρο, την κοινωνικοποίηση της νεολαίας, τη δημιουργία κοινότητας που συνεργάζεται και μοιράζεται κοινά ενδιαφέροντα και αξίες.

Οι απαντήσεις που λάβαμε σχετικά με την επιτυχία ή όχι του φεστιβάλ είναι απόλυτα θετικές και αναδεικνύουν στα βασικά χαρακτηριστικά της επιτυχίας την υψηλή κοινωνική αποδοχή. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα καταγράφεται το “αγκάλιασμα” και η σύνδεση των συμμετεχόντων και κατοίκων της περιοχής με το φεστιβάλ και η θέση σημείου αναφοράς που λαμβάνει για αυτούς μέσα στην χρονιά τους. Κρίσιμες σε σχέση με την επιτυχία καταγράφονται επίσης οι επιλογές των, η ποιότητα της δουλειάς τους και η παρουσίαση (performance) των καλλιτεχνών, η ελεύθερη είσοδος που επιλέγουν αρκετά από τα φεστιβάλ, η αφοσίωση και ομοιομορφία του κοινού σε κοινές αξίες και ενδιαφέροντα, καθώς και η εμπειρία της συνεργασίας είτε μεταξύ καλλιτεχνών είτε μεταξύ συμμετεχόντων στη διοργάνωση το βίωμα που αυτή αντικατοπτρίζει στους επισκέπτες.

Οι προκλήσεις κατά τη διοργάνωση μιας ζωντανής εκδήλωσης είναι αναμενόμενο να είναι πολλές. Αυτό επιβεβαιώνουν και οι απαντήσεις των υπευθύνων των διοργανώσεων που πραγματοποιήσαμε συνέντευξη. Συγκεκριμένα αναφέρθηκαν ως συχνότερη πρόκληση καιρικές συνθήκες, το αστάθμητο αυτών και οι εκτεταμένες ζημιές που μπορούν να προκαλέσουν. Η οικονομική βιωσιμότητα ως διαρκής πρόκληση σχετιζόμενη τόσο με τις καιρικές συνθήκες αλλά και ως ένας συνεχής αγώνας δρόμου στην αναζήτηση πηγών χρηματοδότησης και περιορισμού του ρίσκου. Η έντονη δυσκολία συνεννόησης και συνεργασίας με τους κρατικούς φορείς κυρίαρχα αυτοδιοικητικούς. Σημαντικές ελλείψεις σε τεχνικούς πόρους και υποδομές καθώς και μια σειρά προκλήσεων που σχετίζονται με την ασφάλεια των επισκεπτών, την εύρεση ανθρωπίνων πόρων, τις παρεμβάσεις των αρχών, αλλά και του σεβασμού της τοπικής κοινότητας, της πολιτιστικής της ταυτότητας και του φυσικού περιβάλλοντος.

Όπως φάνηκε κι από τις απαντήσεις, καμία πρόκληση δεν είναι αξεπέραστη και μόνιμη. Σε όλες τις περιπτώσεις με καλή οργάνωση, συνεννόηση, πρόληψη, γρήγορα αντανakλαστικά, πολύ δουλειά, επιμονή και καλή διάθεση δημιουργούνται οι συνθήκες για να ξεπεραστούν όλες οι προκλήσεις. Είτε αυτό αφορά τη ασφάλιση καιρικών φαινομένων του φεστιβάλ και τη μελέτη και βελτίωση των υποδομών του, είτε αφορά τη συνεργασία, τη συνεννόηση και τη συλλογική προσπάθεια από τους ανθρώπους του, είτε την επιλογή της κατά το δυνατόν αυτονόμησης και αυτάρκειάς του σε κάποιες των περιπτώσεων.

Μέσα από τις απαντήσεις που αφορούν σε ενδεχόμενες συνεργασίες των φεστιβάλ με τοπικές συλλογικότητες και ανθρώπους του πολιτισμού, αναδείχθηκε με τρόπο συντριπτικό η ήδη στενή συνεργασία των φεστιβάλ με τους ανθρώπους και τις ομάδες πολιτισμού της περιοχής υποδοχής και ευρύτερα. Οι συνεργασίες αυτές ενθαρρύνουν το τοπικό πολιτιστικό στοιχείο, αφού το φεστιβάλ λειτουργεί ως πλατφόρμα παρουσίασης και ανάδειξης του έργου των τοπικών ομάδων και καλλιτεχνών. Την ίδια στιγμή ενσωματώνονται με αυτό τον τρόπο στο πρόγραμμα του φεστιβάλ και “αναπνέουν τον αέρα του”, δημιουργούν δεσμούς συνοχής. Με αυτό τον τρόπο ο πολιτισμικός πλούτος της περιοχής ενισχύεται και η πολιτιστική κληρονομιά και ταυτότητα αναβιώνει και προβάλλεται.

Η εμπλοκή του Δήμου και της Περιφέρειας επιβεβαιώνεται εξίσου στην πλειονότητα των απαντήσεων που λάβαμε. Με τρόπο που πολλές φορές δυσκολεύει, απογοητεύει ή κρίνεται ως μη επαρκής, παρόλα αυτά η αυτοδιοίκηση είναι παρούσα. Άλλες φορές σε επίπεδο παραχώρησης χώρων, προσφοράς υπηρεσιών και υποδομών και άλλες φορές μόνο σε επίπεδο οικονομικής ενίσχυσης μικρού μεγέθους που την καθιστά πρόκληση αντί για ευκαιρία. Το ζήτημα της ψηφοθηρίας και όχι της ουσιαστικής βοήθειας τέθηκε έντονα ως απάντηση σε προηγούμενη ερώτηση. Σίγουρα υπάρχει μια σταθερή συνεισφορά, αναγκαία καθότι φαίνεται και για τις δύο πλευρές, μουσικό φεστιβάλ και φορείς αυτοδιοίκησης, η οποία όμως χρήζει ανασύνταξης και επανανοηματοδότησης για το μέγιστο της οφείλειας προς όλες τις μεριές και κυρίως προς τον τελικό αποδέκτη που είναι η κοινωνία και οι άνθρωποι.

Οι παράλληλες δράσεις από το φεστιβάλ και εκτός κεντρικού προγράμματος διοργάνωσής του, είναι κάτι το οποίο επιλέγουν και εφαρμόζουν αρκετά φεστιβάλ από τα ερωτηθέντα. Η ενδυνάμωση της κοινότητας και η δημιουργία δεσμών με το φεστιβάλ, ακόμα και η μη συνειδητή σε κάποιες περιπτώσεις, είναι στοιχείο που καταγράφεται και επιβεβαιώνεται στην πλειονότητα των φεστιβάλ. Δράσεις ψυχαγωγίας και διασκέδασης, δράσεις που κινητοποιούν τη συμμετοχή των ντόπιων, εκπαιδευτικά προγράμματα, προβολές ταινιών, σεμινάρια και εκδηλώσεις, εκθέσεις και παραστάσεις, συνεργασίες με πανεπιστημιακά ιδρύματα και ιδρύματα του εξωτερικού, καθώς και συμμετοχές σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα ενισχύουν την κοινωνική συνοχή και την τοπική ανάπτυξη.

Συνολικά τα φεστιβάλ μας απάντησαν ότι χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες. Περιορίστηκαν βέβαια στην στρατηγική επικοινωνίας και προώθησης μέσω του διαδικτύου (κοινωνικά δίκτυα, ιστοσελίδες, βίντεο κλπ), στην ηλεκτρονική κράτηση/αγορά εισιτηρίων και τον έλεγχο εισόδου, καθώς και σε λίγες περιπτώσεις που ανέφεραν τη βελτιωμένη εμπειρία του επισκέπτη (qr codes, ενίσχυση συνδεσιμότητας wifi, video mapping). Η ζωντανή αναμετάδοση (live streaming) καταγράφεται ως προσπάθεια σε ελάχιστες περιπτώσεις, ενώ αναφέρθηκε και η στα μελλοντικά σχέδια προβολή υποτίτλων και μετάφρασης κειμένων και στίχων κατά τη διάρκεια της ζωντανής παράστασης για όλους τους επισκέπτες. Όλα πολύ ενδιαφέροντα αλλά και “βασικές τεχνολογίες” αν θα μπορούσαμε να τις περιγράψουμε έτσι, τη στιγμή που οι νέες τεχνολογίες που εφαρμόζονται ήδη σε φεστιβάλ του εξωτερικού, καλώς ή κακώς, περιλαμβάνουν τεχνολογίες VR (εικονικής πραγματικότητας) και AR (επαυξημένης πραγματικότητας), τεχνολογίες blockchain για τη διαχείριση των εισιτηρίων, την ασφάλεια και τη διαφάνεια της διαδικασίας, τεχνολογίες παρακολούθησης και εξοικονόμησης ενέργειας μέσω IoT (διαδίκτυο των πραγμάτων) για τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος, χρήση βιομετρικής αναγνώρισης για την ασφαλή και γρήγορη είσοδο στο φεστιβάλ, τεχνολογίες υπερήχων και ήχου 3D δίνοντας άλλη διάσταση στην ακρόαση, καθώς και συνεργατικών εφαρμογών και παιχνιδιών για τη διάδραση με τους επισκέπτες. Φυσικά καταγράφηκαν και οι περιπτώσεις που επιλέγουν τη μη χρήση νέων τεχνολογιών συνειδητά και την τεκμηριώνουν ως πολιτική επιλογή και τρόπο βιώματος της εμπειρίας φεστιβάλ, πράγμα απόλυτα σεβαστό και κατανοητό.

Πλησιάζοντας στο τέλος των ερωτήσεων και των αντίστοιχων απαντήσεων που λάβαμε, φαίνεται ότι η ποικιλομορφία είναι ένας σημαντικός παράγοντας που λαμβάνεται υπόψη για τη διατήρηση του ενδιαφέροντος του κοινού και την ικανοποίηση του οράματος των φεστιβάλ. Αυτό περιλαμβάνει την ποικιλία των καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, των ίδιων των καλλιτεχνών, της προσέγγισης και φορά της διοργάνωσης αλλά και των ειδών της μουσικής που παρουσιάζονται. Ωστόσο, το κόστος είναι καθοριστικός παράγοντας, καθώς η βιωσιμότητα του φεστιβάλ εξαρτάται από τη διαχείριση των οικονομικών πόρων και την επισκεψιμότητα του κόσμου. Το κόστος μπορεί να επηρεάσει την ικανότητα του φεστιβάλ να προσελκύσει καλλιτέχνες και να διατηρήσει υψηλής ποιότητας και απαιτήσεων προγράμματα που κατ'επέκταση

θα προσελκύσουν κοινό με τη σειρά τους. Ένα μικτό μοντέλο που προσπαθεί και θέλει την ποικιλομορφία αλλά ταυτόχρονα συνυπολογίζει έντονα το κόστος είναι ο συνδυασμένος παράγοντας που παίζει ρόλο στις επιλογές μιας διοργάνωσης φεστιβάλ.

Τέλος θέτοντας τους υπεύθυνους των φεστιβάλ σε ρόλο πολιτικής για να προτείνουν οι ίδιοι τις πιθανές λύσεις στα προβλήματα που εντοπίζουν και αντιμετωπίζουν, λάβαμε ως κύριες συστάσεις, πρώτα και κύρια την υποστήριξη σε επίπεδο χρηματοδότησης και κατάλληλων υποδομών από τους κρατικούς φορείς (υπουργείο, περιφέρεια, δήμος) με στόχο τη βελτίωση της βιωσιμότητας των φεστιβάλ και την μεγέθυνση του οικονομικού αντικτύπου τους, την ουσιαστική στήριξη και ειλικρινή συνεργασία που αποβλέπει σε ένα μακροπρόθεσμο προγραμματισμό και στη διαμόρφωση μιας πολιτιστικής πολιτικής και στρατηγικής και όχι την ψηφοθηρία, την ανάγκη για προώθηση και προβολή στο εξωτερικό, τη βοήθεια για συνέργιες με φεστιβάλ και οργανισμούς του εξωτερικού και τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενα προγράμματα, καθώς και την ενίσχυση της πρόσβασης και της υποστήριξης στην περιοχή, συμπεριλαμβανομένης της συγκοινωνιακής υποδομής και των υπηρεσιών που παρέχονται κατά τη διάρκεια των φεστιβάλ. Συστάσεις που αντανakλούν τόσο τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των φεστιβάλ και των δημόσιων αρχών, της υποστήριξης της πολιτιστικής κουλτούρας και της βελτίωσης των υποδομών και της προβολής, όσο και της θέλησης των υπευθύνων διοργάνωσης να βρουν ευήκοα ώτα που μαζί θα συνδημιουργήσουν οικονομική και πολιτιστική αξία μέσω των φεστιβάλ στις περιοχές φιλοξενίας και υποδοχής τους, στις μικρές πατρίδες που επέλεξαν να μεγαλώσουν και να παιδευτούν.

Συμπεράσματα

Στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας διερευνήσαμε το ρόλο των μουσικών φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη, μέσω μια εκτενούς συζήτησης με τη μορφή ημιδομημένων συνεντεύξεων με υπεύθυνους διοργάνωσης από δεκαεπτά (17) διαφορετικά ελληνικά φεστιβάλ που συγκαταλέγουν τη μουσική στον πυρήνα των εκδηλώσεών τους. Θέλοντας να συνοψίσουμε καταλήγουμε ότι τα μουσικά φεστιβάλ και ευρύτερα τα φεστιβάλ που θέτουν τη μουσική στον πυρήνα των εκδηλώσεών τους και που αναζητήσαμε στην έρευνά μας, αποτελούν ισχυρά εργαλεία για την τοπική ανάπτυξη της περιοχής φιλοξενίας και υποδοχής τους. Ο οικονομικός αντίκτυπος των φεστιβάλ αυτών είναι σημαντικός. Η προσέλκυση επισκεπτών τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό, η δημιουργία θέσεων εργασίας, οι συντηρήσεις και υποδομές χώρων που λαμβάνουν χώρα και στο βαθμό που λαμβάνουν χώρα, οι ευκαιρίες εργασίας για προμηθευτές, συνεργάτες και τοπικές επιχειρήσεις (εστίαση, διαμονή, καύσιμα, τεχνικές εργασίες, καταστήματα κλπ) αυξάνει τα εισοδήματα και το βιοτικό επίπεδο στην πλειοψηφία των περιπτώσεων των φεστιβάλ. Η προώθηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας εστιάζει σε τοπικές παραδόσεις και τέχνες βοηθώντας στη διατήρηση, τη γνώση και την αναβιώσή τους. Η διασφάλιση της βιωσιμότητας και μεγέθυνση του αντικτύπου σε οικονομικό, πολιτισμικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο απαιτεί την υποστήριξη των δημοσίων φορέων του κράτους, των Υπουργείων, των Περιφερειών, των Δήμων. Οι επιχορηγήσεις που μπορούν να προσφέρουν, οι εξειδικευμένες συμβουλές, η διασύνδεση και η προώθηση, καθώς και η πραγματική αρωγή σε υποδομές και υπηρεσίες μπορούν να συνεισφέρουν τα μέγιστα στην καλύτερη διαχείριση του κόστους, στο βάθεμα της εμπειρίας του επισκέπτη στην περιοχή και τελικά στη σημαντική βελτίωση της οικονομικής πρώτιστα, αλλά και της πολιτισμικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής απόδοσης των εκδηλώσεων για τον τόπο και τους ανθρώπους του. Η ποικιλομορφία στο περιεχόμενο των φεστιβάλ είναι καίρια και η προσφορά διαφορετικών εμπειριών μέσα από το συνδυασμό διαφορετικών μουσικών ειδών και τεχνών προσελκύει ευρύτερο κοινό και διατηρεί το ενδιαφέρον, ενώ η διεθνοποίησή τους διαμέσου συνεργιών με φεστιβάλ του εξωτερικού, η ενίσχυσης της προβολής και προώθησής τους καθώς και η μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων (εκπαιδευτικών, ανταλλαγής, ερευνητικών και χρηματοδοτικών φυσικά) συμμετοχές

κρίνονται σημαντικότερες για την ενίσχυση και μεγέθυνση του θετικού αποτυπωματός τους στην οικονομία και την κοινωνία.

Σε σχέση με την προσπάθεια της παρούσας διπλωματικής εργασίας παρουσιάζουμε συγκεκριμένες προτάσεις και συστάσεις που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις και την ανάλυσή τους:

1. Υποστήριξη των φεστιβάλ από τους Δημόσιους Φορείς. Τοπικές, αυτοδιοικητικές αρχές και Υπουργεία χρειάζεται να παρέχουν οικονομική ενίσχυση και ειλικρινείς συνεργασίες για τη διοργάνωση των φεστιβάλ και τη βελτίωση των υποδομών τους.
2. Πολυμορφία περιεχομένου: Οι διοργανωτές των φεστιβάλ χρειάζεται να προωθούν την ποικιλομορφία του περιεχομένου, το βίωμα του επισκέπτη στρατηγικά με στόχο την προσέλκυση διαφόρων κοινών και της διατήρησής του ενδιαφέροντός τους.
3. Διεθνής Συνεργασίες: Οι διοργανωτές των φεστιβάλ χρειάζεται να εξετάσουν τις διεθνείς συνεργασίες (μουσικά φεστιβάλ, πρακτορεία, κανάλια προώθησης, πρεσβείες κλπ) και να αξιοποιήσουν τα ευρωπαϊκά προγράμματα και τις διεθνείς ευκαιρίες για να επεκτείνουν την προβολή τους και να διαδώσουν τον πολιτισμό της περιοχής τους.
4. Ενίσχυση της Τοπικής Κοινότητας: Τα φεστιβάλ χρειάζεται να ενσωματώνονται στις τοπικές κοινότητες, να τις εμπνέουν, να τις κάνουν περήφανες συμμετόχους και να προωθούν τις τοπικές παραδόσεις και τις τοπικές επιχειρήσεις.
5. Βιωσιμότητα: Οι διοργανωτές χρειάζεται να επιδιώκουν τη βιωσιμότητα των φεστιβάλ κάνοντας αποτελεσματική διαχείριση των λιγοστών πόρων που διαθέτουν, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις παραμέτρους κοινωνικών και περιβαλλοντικών επιπτώσεων και σεβόμενοι τον τόπο φιλοξενίας και υποδοχής τους.

Τα μουσικά φεστιβάλ αποτελούν σημαντικές κινητήριες δυνάμεις της τοπικής ανάπτυξης, συμβάλλοντας τόσο στην οικονομική ενίσχυση όσο και στην προάσπιση και προώθηση της τοπικής πολιτιστικής κληρονομιάς και ταυτότητας. Η συνεργασία με τους φορείς του δημοσίου τόσο του κεντρικού κράτους όσο και της αυτοδιοίκησης,

η ποικιλομορφία του περιεχομένου και τη διοργάνωσης και η διεθνής προβολή και απεύθυνση είναι ουσιώδεις παράγοντες για την επιτυχία των φεστιβάλ και την αειφόρο ανάπτυξη των περιοχών που αυτά λαμβάνουν χώρα. Όταν δε σε αυτή προστίθεται η ενεργοποίηση της κοινότητας σε συλλογικές δράσεις και εμπειρίες που ως απώτερο στόχο έχουν την αύξηση του βιοτικού επιπέδου για όλους ανεξαιρέτως, και την επέκταση αυτών των από κοινού δράσεων/εκδηλώσεων καθ'όλο το έτος ενισχύεται και η έννοια της ανθεκτικότητας της περιοχής.

Με τη σωστή υποστήριξη, τις συνεργασίες και τη στρατηγική προσεγγιση, τα μουσικά φεστιβάλ μπορούν να δημιουργήσουν ανθοφορία και ευημερία στις καρδιές και τις τσέπες των τοπικών πληθυσμών και να συμβάλλουν στον πολιτισμικό πλουραλισμό και τη γαλήνη και την ανεμελιά που προκαλεί η επαφή με τη φύση και την ύπαιθρο.

Πηγές - Βιβλιογραφία

Πηγές

Buitrago Restrepo, F., & Duque Márquez, I. (n.d.). Η Πορτοκαλί Οικονομία: Μια Διαρκής Ευκαιρία.

European Commission. (2021). Communication of Fit for 55.

Global Cities Research Institute. (2012). Annual Review 2012 Global Cities. www.global-cities.info

London Development Agency and City of Toronto Economic Development and Culture division. (2005). Strategies for Creative Spaces: Phase 1 Report. September, 1–60.

Veneti, A. et. al. (2022). Έρευνα Gen Z Voice ON. ETERON

Εκθεση, T. (2020). Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία.

The Show Must Go On: Environmental Impact Report for the UK Festival and Outdoor Events Industry <https://www.vision2025.org.uk/the-show-must-go-on/>

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Γκολφινόπουλος, Ι. (2020).** *“Τουρισμός και Δημιουργική Οικονομία. Μια Συνέργεια για την Τοπική Ανάπτυξη: Η περίπτωση των Μουσικών Φεστιβάλ”.* *Πτυχιακή Εργασία.*
- Κουρλιούρος Η., (1989).** *Ανάπτυξη του Χώρου και Χωροταξικός Σχεδιασμός: Ζητήματα Επιστημονικής Μεθόδου, Συστημάτων Προσέγγισης και Επιστημολογικής Κριτικής των Θεωριών. Αθήνα: διδακτορική διατριβή ΕΜΠ, Τμήμα Αρχιτεκτόνων. (Δημοσιευμένη περίληψη στο περιοδικό Τόπος, Τ.4, σσ. 191-197).*
- Καλογερέσης, Θ., & Αυδίκος, Β. (2008).** *Δημιουργικότητα, κρίση και χωρική ανάπτυξη.*
- Λαγός, Δ. (1996).** *“Οι Οικονομικές Επιπτώσεις Του Τουρισμού Στην Περιφερειακή Ανάπτυξη.”* 401.
- Πάτρα, Β. (2015).** *Ο Ρόλος Των Φεστιβάλ Στην Τοπική Τουριστική Ανάπτυξη.*
- Robson, C. (2010).** *Η Έρευνα Του Πραγματικού Κόσμου. Συνεντεύξεις. σελ. 319–346.*
- Σκούλτσος, Σ. (2014).** *Η δυναμική των φεστιβάλ και η συμβολή τους στον πολιτισμό και τον τουρισμό. 2012, 71–77.*
- Σπανουδάκη, Μ. Ε. (n.d.).** *Το Πολιτιστικό Προϊόν. 1–66.*

Ξενόγλωσση

- Allen, J., O'Toole, W., Harris, R., & McDonnell, I. (2011).** *Festival and special event management. John Wiley & Sons.,*
- Alvarado, K., G., (2022).** *Accessibility of music festivals: a British perspective. International Journal of Event and Festival Management, Vol. 13, No. 2, 203-218. Ανάκτηση από <https://www.emerald.com/insight/1758-2954.htm>*
- Andersson, T., & Getz, D., (2008).** *Stakeholder Management Strategies of Festivals. Journal of Convention & Event Tourism, 9:3, 199-220. Ανάκτηση από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/15470140802323801>*

- Andersson, T., & Getz, D., (2007). *Resource dependency, costs and revenues of a street festival*. 13(1), pp. 143–162.
- Arcodia, C., & Whitford, M., (2008). *Festival Attendance and the Development of Social Capital*. *Journal of Convention & Event Tourism*, 8:2, 1-18.
 Ανάκτηση από https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J452v08n02_01
- Atkinson, H., (2012). *The festival of Britain: A land and its people*. Tauris and Co London.
- Baker Associates. (2007). *Glastonbury festival 2007 economic impact assessment*. Shepton Mallet: Mendip District Council.
<http://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Glastonbury+Festivals+2007+Economic+Impact+Assessment#0%5Cnhttp://scholar.google.com/scholar?hl=en&btnG=Search&q=intitle:Glastonbury+festival+2007+economic+impact+assessment#0>
- Bakhshi, H., Hargreaves, I., & Mateos-Garcia, J. (2013). *A Manifesto For The Creative Economy*. April, 128.
<http://www.nesta.org.uk/sites/default/files/a-manifesto-for-the-creative-economy-april13.pdf>
- Bakhtin, M., (1984), *Rabelais and his world*. Translation of *Tvorchestvo Fransua Rable i narodnaia kul'tura srednevekov'ia i Renessansa*. Indiana University Press.**
- Baumol, W. J., & Bowen, W. G. (1966). *Performing arts: The economic dilemma*. New York: Twentieth Century Fund.
- Becker, K. (2021). *ACADEMIA Letters*. *Academia Letters*, May 2021, 1–4.
<https://doi.org/10.20935/AL189>
- Bellini, N., & Pasquinelli, C. (2016). *Tourism in the city: Towards an integrative agenda on urban tourism*. *Tourism in the City: Towards an Integrative Agenda on Urban Tourism*, 1–339.
<https://doi.org/10.1007/978-3-319-26877-4>
- Bontje, M., & Pethe, H. (2010). *The evaluation of creative knowledge policies in the Amsterdam Metropolitan Area*. *How to enhance the city's competitiveness*.
- Bowen, H. E., & Daniels, M. J. (2005). *Motivation Music*. 9(1994), 155–164.
- Brown, S. (2016). *Leicester, Festival City, or a City with Festivals*. *Focus on World Festivals*, 2013. <https://doi.org/10.23912/978-1-910158-55-5-2991>

- Campbell, R., B., (2011). *A Sence of place: Examining music-based tourism and its implications in destination venue placement*. UNVL Theses, Dissertations, Professional Papers, and Capstones 1142. Ανάκτηση από <https://digitalscholarship.unlv.edu/thesesdissertations/1142/>
- Chalip, L. (2006). *Towards social leverage of sport events*. *Journal of Sport & Tourism*, 11(2), 109-127.
- Chalip, L. (2004). *Beyond impact: A general model for sport event leverage*. In B. Ritchie & D. Adair (Eds.), *Sport tourism: Interrelationships, impacts and issues* (pp. 226-252). Clevedon: Channel View.**
- Cohen, S., & Smith, R. G. (2020). *The economic significance of music-based tourism: A comparative analysis*. *Tourism Economics*, 26(1), 5-20.
- Connell, J., & Gibson, C. (2003). *Sound tracks: Popular music, identity and place*. London: Routledge.**
- Crompton, J. L., Lee, S., & Shuster, T. J. (2001). *A guide for undertaking economic impact studies: The springfest example*. *Journal of Travel Research*, 40(1), 79-87.
- Crossick, G., & Kaszynska, P. (2016). *Understanding the value of arts & culture: The AHRC Cultural Value Project*. Swindon: Arts and Humanities Research Council.
- Csiszár, S. (2016). *An exploratory research on co-creation in a festival 's virtual community*. Master Thesis, May.
- Daniels, M. J. (2007). *Central place theory and sport tourism impacts*. *Annals of Tourism Research*, 34(2), 332-347.
- Davies, K. (2021). *Festivals Post Covid-19*. *Leisure Sciences*, 43(1–2), 184–189. <https://doi.org/10.1080/01490400.2020.1774000>
- Denatale, D., & Wassall, G. H. (2007). *The Creative Economy: A New Definition*. A Research framework for New England and Beyond... 64. <http://www.nefa.org>
- Derrett, R. (2003). *Making sense of how festivals demonstrate a community's sense of place*. *Event Management*, 8(1), 49-58.**
- Drury, J. (2013). *The UK Festival Market report 2013*. *Festival Insights*, 19–29. http://www.festivalinsights.com/wp-content/uploads/UKFA2013_SHOWGUI DE_MarketReport.pdf
- Duarte, P., Folgado-Fernández, J. A., & Hernández-Mogollón, J. M. (2018). *Measurement of the impact of music festivals on destination image: The case*

- of a womad festival. *Event Management*, 22(4), 517–526.
<https://doi.org/10.3727/152599518X15264726192451>
- Duxbury, N. (2013). *Rethinking Urban Inclusion*. *Ces Contexto Debates* n.o 2 Junho 2013, June.
- Dwyer, T., Forsyth, P., & Spurr, P. (2017). *Assessing socio-economic impacts of events: A checklist approach*. *Journal of Event Evaluation*, 14(2), 85-99.
- Dwyer, L., Mellor, R., Mistilis, N., & Mules, T. (2000). *Forecasting the economic impacts of events and conventions*. *Event Management*, 6(3), 191-204.
- Falassi, A. (Ed.). (1987). *Time out of time: Essays on the festival*. Albuquerque: University of New Mexico Press.**
- Ferrucci, L., Forlani, F., Splendiani, S. (2021). *The economic-impact evaluation of cultural events: the case of the Umbria Jazz Festival*.**
- Fredline, E., & Faulkner, B. (2002). *Residents' reactions to the staging of major motorsport events within their communities: A cluster analysis*. *Event Management*, 7(2), 103-114.
- Fredline, E., & Faulkner, B. (2000). *Host community reactions: A cluster analysis*. *Annals of Tourism Research*, 27(3), 763-784.
- Frías, S., & Rodríguez, A. (2019). *Economic impact of rock festivals: An event tourism approach*. *Rock Studies Quarterly*, 7(3), 300-315.**
- Gelder, G., & Robinson, P. (2009). *A critical comparative study of visitor motivations for attending music festivals: A case study of Glastonbury and V Festival*. *Event Management*, 13(3), 181-196.
- Getz, R. (2019). *The impact of festivals on cultural tourism*. *Journal of Tourism Research*, 22(4), 400-416.**
- Getz, D., & Page, S. J. (2016). *Progress and prospects for event tourism research*. *Tourism Management*, 52, 593-631.**
- Getz, D. (2009). *Policy for sustainable and responsible festivals and events: Institutionalization of a new paradigm*. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 1(1), 61–78.
<https://doi.org/10.1080/19407960802703524>
- Getz, D. (2008). *Event tourism: Definition, evolution, and research*. *Tourism Management*, 29(3), 403–428.**
<https://doi.org/10.1016/j.tourman.2007.07.017>

- Getz, D. (2007). *Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events*. Routledge.**
- Getz, D. (2005). *Event management & event tourism (2nd ed.)*. Cognizant Communication Corporation.**
- Getz, D. (1991). *Festivals, special events, and tourism*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Getz, D., Andersson, T., Larson, M. (2007). *Festival stakeholder roles: Concepts and case studies*, 10(2-3), pp. 103–122.**
- Gibson, C., (1998). 'We sing our home, we dance our land': indigenous self-determination and contemporary geopolitics in Australian popular music. 16(2), pp. 163–184. DOI 10.1068/d160163**
- Gibson, C., & Connell, J. (2005). *Music and Tourism. On the Road Again*. <https://doi.org/10.21832/9781873150948>**
- Gibson, C., & Connell, J. (2007). Music, tourism and the transformation of memphis. *Tourism Geographies*, 9(2), 160–190. <https://doi.org/10.1080/14616680701278505>
- Gibson, C., & Connell, J. (2016). *Music festivals and regional development in Australia. Tourism and Cultural Change*, 18(2), 160-175.**
- Gibson, C., Waitt, G., Walmsley, J., & Connell, J. (2010). Cultural festivals and economic development in non-metropolitan Australia. *Journal of Planning Education and Research*, 29(3), 280–293. <https://doi.org/10.1177/0739456X09354382>
- Gillon, L. (2018). *Les Gillon Live Music Playbour: a Piece of the Puzzle*.
- Graham, J., & Gandini, A. (2017). Introduction: Collaborative Production in the Creative Industries. *Collaborative Production in the Creative Industries*, 1–14. <https://doi.org/10.16997/book4.a>
- Gugu, S., Mussinelli, E. G., & Tartaglia, A. (2013). From Creative Cities to Creative Territories: Lombardy's Cultural District Program. In *The Idea of Creative City/The Urban Policy Debate (Issue October)*. <http://www.nubsk.edu.mk/>;
- Gursoy, D., Kim, K. W., & Uysal, M. (2017). Festival tourism: Economic driver, community contributor, or none of the above? *Event Management Review*, 19(2), 120-134.

- Gursoy, D., Kim, K., & Uysal, M. (2004). *Perceived impacts of festivals and special events by organizers: An extension and validation. Tourism Management*, 25(2), 171–181. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(03\)00092-X](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00092-X)**
- Hall, S. (1997). *Random thoughts provoked by the conference “Identities, democracy, culture and communication in Southern Africa”, 11(1-2), pp. 1–16.***
- Hall, S. (2005). *The rediscovery of 'ideology'; return of the repressed in media studies, pp. 52–86.***
- Hall, S. (2014). *Cultural identity and diaspora, pp. 21–33.***
- Harper, G. (2021). Sustainable development and the creative economy. *Creative Industries Journal*, 14(2), 107–108. <https://doi.org/10.1080/17510694.2021.1952735>
- Hautamäki, A., Kainulainen, K., Hyyryläinen, T., Nousianinen, M., Pylkkänen, P., Turkki, T., Areblad, P., & Brandenburg, C. Von. (2010). *Creative Economy and Culture in the Innovation Policy.*
- Hayter, C., & Pierce, S. C. (2009). *Arts & the Economy: Using Arts and Culture to Stimulate State Economic Development. 44.*
- Hede, A.-M., Jago, L., Deery, M. (2005). *Segmentation of special event attendees using personal values. 5(2-4), pp. 33–55. DOI 10.1300/J162v05n02_03***
- Henke, L. L. (2005). Music induced tourism: Strategic use of indigenous music as a tourist icon. *Journal of Hospitality and Leisure Marketing*, 13(2), 3–18. https://doi.org/10.1300/J150v13n02_02
- Higgs, P., Cunningham, S., & Pagan, J. (2007). *Australia's Creative Economy: Definitions of the Segments and Sectors. 24.*
- Humphrys, G. (1988). *Changing places. In Geography (Vol. 73, Issue 4). <https://doi.org/10.1177/1468797606071478>*
- Johnson, C. (2015). *Environmental Impact Report and Vision for the Uk Festival Industry. Powerful Thinking. www.powerful-thinking.org.uk/vision2025/references*
- Jones, M. (2014). *Sustainable event management: A practical guide. Routledge.***
- Joss, S., Tomozeiu, D., & Cowley, R. (2011). *Eco-Cities: A Global Survey 2011. Eco-City Profiles (Issue September).*
- Juan, Y. K., & McDonald, M. (2020). *Economic and cultural impacts of festivals in a colonial city. Urban Studies*, 57(1), 45-60.**
- Keane, A., & Davies, P. (2020). *Green Cities. In Understanding Urbanism. https://doi.org/10.1007/978-981-15-4386-9_12*

- Kim, K. (2008). *Travel Motivations and Satisfaction: A Case of National Cultural Festival-Goers in Korea*. *Tourism Review International*, 11(4), 395–406.
<https://doi.org/10.3727/154427207785908074>
- Kruger, S., & Saayman, M. (2013). *Assessing the Viability of First-Time and Repeat Visitors to an International Jazz Festival in South Africa*.**
- Kruger, S., & Saayman, M. (2014). *The determinants of visitor length of stay at the 2010 FIFA World Cup*. *Journal of Travel Research*, 53(4), 506-519.
- Kruger, A. (2018). *The economic impact of music festivals: A case study of Glastonbury and V festival*. *Journal of Event Management*, 24(3), 215-230.**
- Kurtzman, J., & Zauhar, J. (2003). *A wave in time: The sports tourism phenomena*. *Journal of Sport Tourism*, 8(2), 35-47.
- Larasti, A., K., (2019). *Enviromental Impacts Management of the Coachella Valley Music and Arts Festival*. *Gadjah Mada Journal Of Tourism Studies*, Vol. 2, No. 2, 56-72. Ανάκτηση από <https://jurnal.ugm.ac.id/gamajts/issue/view/4213>
- Larimian, T. (2015). *Social sustainability: Towards some explanation*. *Dialogues of Sustainable Urbanisation: Social Science Research and Transitions to Urban Contexts*, 9–12.
- Lee, J., & Lee, M. (2021). *Economic benefits of music festivals versus music consumer welfare: The case of South Korea*. *Korean Cultural Journal*, 23(4), 380-395.**
- Lee, C. K., Lee, Y. K., & Wicks, B. E. (2004). *Segmentation of festival motivation by nationality and satisfaction*. *Tourism Management*, 25(1), 61-70.**
- Lee, J. S., Lee, C. K., & Yoon, Y. (2009). *Investigating differences in antecedents to value between first-time and repeat festival-goers*. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 26(7), 688–702.
<https://doi.org/10.1080/10548400903284511>
- Leenders, M. A. A. M., van Telgen, J., Gemser, G., & Van der Wurff, R. (2005). *Success in the Dutch Music Festival Market: The Role of Format and Content*. *International Journal on Media Management*, 7(3–4), 148–157.
<https://doi.org/10.1080/14241277.2005.9669431>
- Leenders, M. A. A. M. (2010). *The relative importance of the brand of music festivals: A customer equity perspective*. *Journal of Strategic Marketing*, 18(4), 291–301. <https://doi.org/10.1080/09652541003768061>

- Leenders, M. A. A. M., Go, F. M., & Bhansing, P. V. (2015). *The Importance of the Location in Hosting a Festival: A Mapping Approach*. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 24(7), 754–769. <https://doi.org/10.1080/19368623.2014.934981>
- Li, C., & He, P. (2022). *The Dimensional Structure of Tourism Festival and Special Event Innovation and Their Impacts on Tourists' Behavioral Intentions*. *Discrete Dynamics in Nature and Society*, 2022. <https://doi.org/10.1155/2022/1154295>
- Lim, M. S. C., Hellard, M. E., Hocking, J. S., & Aitken, C. K. (2008). *A cross-sectional survey of young people attending a music festival: Associations between drug use and musical preference*. *Drug and Alcohol Review*, 27(4), 439–441. <https://doi.org/10.1080/09595230802089719>
- Long, P., & Robinson, M. (2004). *Festivals and tourism: Marketing, management and evaluation*. Channel View Publications.**
- Markusen, A., Wassall, G. H., DeNatale, D., & Cohen, R. (2008). *Defining the creative economy: Industry and occupational approaches*. *Economic Development Quarterly*, 22(1), 24–45. <https://doi.org/10.1177/0891242407311862>
- Marques, L., Richards, G. (G. W. ., & NHTV (Breda). (2014). *Creative districts around the world : celebrating the 500th anniversary of Bairro Alto*. *Celebrating the 500th Anniversary of Barrio Alto*, 105–110. <https://publications.hse.ru/en/books/124229428>
- Mason, P., & Poynter, G. (2010). *Events, urban regeneration, and public space: The London 2012 Olympics*. *International Journal of Urban Sustainable Development*, 1(2), 125-139.
- Matwick, R. N., & Matwick, K. (2018). *The value of music in local economic development: A case study of Austin's 'Live Music Capital of the World' branding*. *Music and Society*, 16(5), 55-70.**
- Maughan, R., & Bianchini, F. (2004). *The economic and social impact of cultural festivals in the East Midlands of England*. *Small Event, Big Impact*.
- McGuigan, J. (2005). *The cultural public sphere*. *European Journal of Cultural Studies*, 8(4), 427–443. <https://doi.org/10.1177/1367549405057827>
- Mewes, L., Broekel, T., Mewes, L., & Broekel, T. (n.d.). *Papers in Evolutionary Economic Geography Technological Complexity and Economic Growth of Regions*.

- Moscardo, G. (2007). *Analyzing the role of festivals and events in regional development. Event Management*, 11(1-2), 23-32.**
- Newman, P. (2008). *The impact of large music festivals on local communities. Local Economy*, 23(3), 146-158.
- O'sullivan, D., & Jackson, M. J. (2002). *Festival tourism: A contributor to sustainable local economic development? Journal of Sustainable Tourism*, 10(4), 325–342. <https://doi.org/10.1080/09669580208667171>
- Packer, J., & Ballantyne, J. (2011). *The impact of music festival attendance on young people's psychological and social well-being. Psychology of Music*, 39(2), 164–181. <https://doi.org/10.1177/0305735610372611>
- Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1998). *Welcome to the experience economy. Harvard Business Review*, 76(4), 97–105.
- Presenza, A., & Iocca, S. (2012). *Stakeholder engagement in planning and managing events. In The Routledge Handbook of Events (pp. 343-358). Routledge.***
- Prud'homme, R. (1995). *The dangers of decentralization. World Bank Research Observer*, 10(2), 201–220. <https://doi.org/10.1093/wbro/10.2.201>
- Quinn, B. (2005). *Arts festivals and the city. Urban Studies*, 42(5–6), 927–943. <https://doi.org/10.1080/00420980500107250>**
- Quinn, B. (2006). *Problematising “Festival tourism”: Arts festivals and sustainable development in Ireland. Journal of Sustainable Tourism*, 14(3), 288–306. <https://doi.org/10.1080/09669580608669060>
- Quinn, B. (2009). *Festivals, events and tourism. In The SAGE Handbook of Tourism Studies (pp. 483-503). SAGE Publications.***
- Quinn, B. (2010). *Arts festivals, urban tourism and cultural policy. Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 2(3), 264-279.
- Quinn, B. (2013). *Key concepts in event management. pp. 1–194. DOI 10.4135/9781473914742***
- Pasanen, K., Taskinen, H., Mikkonen, J. (2009). *Impacts of cultural events in eastern Finland - development of a finnish event evaluation tool. Volume 9, Issue 2-3, Pages 112 - 129. DOI 10.1080/15022250903119546***
- Richards, G. (2014). *Tourism trends: The convergence of culture and tourism. The Netherlands: Academy for Leisure NHTV ..., 2014.*

https://www.academia.edu/download/35722915/Tourism_and_culture_trends.pdf

Richards, G. (1996). Cultural tourism in Europe. *Journal of Travel Research* 35, 35(3), 91–107.

Richards, G., & Duif, L. (2018). *Small Cities with Big Dreams*. In *Small Cities with Big Dreams*. <https://doi.org/10.4324/9781351201193>

Richards, G., Marques, L., Hasholm, M. H., Blomquist, T., Barrera-Fernández, D., Hernández-Escampa, M., Bruno, L., Richards, G., Marques, L., Hasholm, M. H., Blomquist, T., & DeskMag. (2017). Creating Synergies between Cultural Policy and Tourism for Permanent and Temporary Citizens. *Culture and Growth: Magical Companions or Mutually Exclusive Counterparts?*, 53(October), 10–28.

https://coworkingstats.com/coworkingstatistics/the-profitability-of-coworking-spaces-slidedeck-deskmag-global-coworking-survey%0Ahttp://uneecc.org/wp-content/uploads/2014/12/UNeECC_Proceedings_2014_B5.pdf%0Ahttps://periodicos.ufpn.br/turismocontemporaneo/

Richards, G., Rotariu, I. (2015). *Developing the eventful city in Sibiu, Romania*. 1(2), pp. 89–102. DOI 10.1108/IJTC-08-2014-0007

Richards, G., & Wilson, J. (2004). The impact of cultural events on city image: Rotterdam, cultural capital of Europe 2001. *Urban Studies*, 41(10), 1931-1951.

Richardson, N. (2015). The adoption of sustainable marketing practices within the UK music festivals sector. *Sustainability Research Institute*, December.

Rivas, M. (2011). *From Creative Industries to the Creative Place: Refreshing the Local Development Agenda in Small and Medium-sized Towns*. Redige, 131–147.

<http://www.cetigt.senai.br/ead/redige/index.php/redige/article/viewArticle/112>

Ryan, C., & Cave, J. (2005). Structuring destination image: A qualitative approach. *Journal of Travel Research*, 44(2), 143-150.

Saayman, M., & Saayman, A. (2006). Does the location of arts festivals matter for the economic impact? *Papers in Regional Science*, 85(4), 569-584.

Schlenker, K., Foley, C., Getz, D. (2010). *Encore festival and event evaluation kit review and redevelopment*. CRC for Sustainable Tourism Pty Ltd.

- Shane, P., & Patterson, I. (2010). *Rethinking music festivals as a staged event: Gaining insights from understanding visitor motivations and the experiences they seek*. *Journal of Convention and Event Tourism*, 11(2), 85–99. <https://doi.org/10.1080/15470141003758035>
- Sharpley, R., & Stone, P. R. (2010). *Tourist experience: Contemporary perspectives*. Routledge.
- Smith, M., Richards, G. (2013). *The routledge handbook of cultural tourism*. pp. 1–417. DOI 10.4324/9780203120958
- Snowball, J. D. (2008). *Measuring the value of culture: methods and examples in cultural economics*. Berlin: Springer.
- Stamboulis, Y., & Skayannis, P. (2003). *Innovation strategies and technology for experience-based tourism*. *Tourism Management*, 24(1), 35–43. [https://doi.org/10.1016/S0261-5177\(02\)00047-X](https://doi.org/10.1016/S0261-5177(02)00047-X)
- Stryjakiewicz, T., & Stachowiak, K. (n.d.). *Creative sector : a newly emerging opportunity for local development or a challenge to local governance*. *Geography of Governance: Dynamics of Local Development* 57–66.
- Swartjes, B., & Berkers, P. (2022). *Designing Conviviality? How Music Festival Organizers Produce Spaces of Encounter in an Urban Context*. *Leisure Sciences*, 0(0), 1–18. <https://doi.org/10.1080/01490400.2022.2106328>
- Taylor, I. A., Raine, S., & Hamilton, C. (2020). *COVID-19 and the UK Live Music Industry: A Crisis of Spatial Materiality*. *The Journal of Media Art Study and Theory*, 1(2). <https://doi.org/10.59547/26911566.1.2.12>
- Thomas, R., & Wood, E. (2003). *The valence of experience*. *Journal of Events Management*, 8(1), 63-77.
- Tomaz, E. C. N. (2018). *Culture and Urban Development Policies*. February. https://www.academia.edu/download/60466091/PHD_Elisabete_Tomaz_ISC_TE20190902-17798-m6v6se.pdf
- Tomljenović, R., & Marušić, Z., (2010). *Guide to Croatian cultural and sports events evaluation*. Volume 58, Issue 1, Pages 74 - 76.
- Tretter, E. (2015). *Live Music, Intercity Competition, and Reputational Rents: Austin, Texas the 'Live Music Capital of the World.'* *Human Geography*(United Kingdom), 8(3), 49–65. <https://doi.org/10.1177/194277861500800304>
- Waitt, G. (2008). *Urban festivals: Geographies of hype, helplessness and hope*. *Geography Compass*, 2(2), 513-537.

- Waitt, G. (2003). *Social impacts of the Sydney Olympics*. *Annals of Tourism Research*, 30(1), 194-215.
- Whitford, M. (2009). *Oaxaca's indigenous guelaguetza festival: Not all that glistens is gold*. Volume 12, Issue 3-4, Pages 143 - 161. DOI 10.3727/152599509789659777**
- Yolal, M., Gursoy, D., Uysal, M., Kim, H., & Lee, S. (2016). *Impacts of festivals and events on residents' well-being*. *Annals of Tourism Research*, 61, 1-18.
- Zhang, S. N., & Deng, F. (2022). *Innovation and authenticity: Constructing tourists' subjective well-being in festival tourism*. *Frontiers in Psychology*, 13(September), 1–15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.950024>

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο

“Έρευνα οικονομικού αντικτύπου των μουσικών φεστιβάλ στην περιοχή διεξαγωγής τους.”

Αγαπητέ διοργανωτή, σας ευχαριστούμε που αφιερώσατε χρόνο για να συμμετάσχετε σε αυτή τη συνέντευξη. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να συγκεντρώσει πληροφορίες σχετικά με τον οικονομικό αντίκτυπο των μουσικών φεστιβάλ στον τόπο υποδοχής τους. Οι πληροφορίες που θα μας δώσετε θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε τα οικονομικά οφέλη και τις προκλήσεις της διοργάνωσης ενός μουσικού φεστιβάλ στην εκάστοτε περιοχή. Όλες οι πληροφορίες που συλλέγονται είναι ανώνυμες, θα παραμείνουν εμπιστευτικές και θα χρησιμοποιηθούν μόνο για ερευνητικούς σκοπούς. Οι απαντήσεις στις ερωτήσεις της κάθε συνέντευξης αφορούν ένα και μόνο brand φεστιβάλ στην περίπτωση που διοργανώνετε περισσότερα από ένα. Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου εκτιμάται όχι περισσότερο από 15 λεπτά. Οποιαδήποτε στιγμή μπορείτε να διακόψετε και να αποχωρήσετε από τη συνέντευξη. **Η έρευνα διεξάγεται στα πλαίσια του μεταπτυχιακού «Εφαρμοσμένα Οικονομικά και Περιφερειακή Ανάπτυξη», κατεύθυνση «Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης» και της διπλωματικής εργασίας, με θέμα «Τοπική Ανάπτυξη και Μουσικά Φεστιβάλ» και επιβλέποντα τον αναπληρωτή καθηγητή κ.Βασίλη Αυδίκου, του μεταπτυχιακού φοιτητή Ιωάννη Γκολφινόπουλου.*

Αθήνα, Μάιος 2023

1. Σε ποιο δήμο διοργανώνετε φεστιβάλ;
2. Πόσο καιρό (σε έτη) διοργανώνεται το φεστιβάλ στον ίδιο δήμο/περιφέρεια;
3. Ποιος είναι ο εκτιμώμενος αριθμός παρευρισκομένων στο τελευταίο φεστιβάλ που διοργανώσατε (σ.σ.έτος αναφοράς 2023) (και προ πανδημίας covid-19, με ενδεικτικό έτος αναφοράς το 2019);
4. Προσέλκυσε το φεστιβάλ επισκέπτες από το εξωτερικό; Εάν ναι, πόσους;

5. Τι είδους οικονομικά οφέλη αναμένονται για τις τοπικές επιχειρήσεις στην περιοχή υποδοχής λόγω του φεστιβάλ;
- a. Αύξηση των επιτόπιων δαπανών (διαμονή, φαγητό, ποτό, καύσιμα, ενοικίαση αυτοκινήτου/van/RV, άλλες δαπάνες)
 - b. Αύξηση των δημόσιων οικονομικών (όπως πχ. φόροι επί των πωλήσεων, δημόσια συγκοινωνία, μουσεία, αξιοθέατα κ.ά.) της περιοχής
 - c. Αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής
 - d. Αύξηση της αναγνωρισιμότητας της περιοχής
 - e. Αύξηση των επενδύσεων στην περιοχή
 - f. Ευαισθητοποίηση για κοινοτική προσπάθεια και επίδειξη κοινοτικής υπερηφάνειας
 - g. Άλλο:
6. Συμβάλλει με άλλους τρόπους το φεστιβάλ στην τοπική ανάπτυξη της περιοχής; Αν ναι, πώς;
7. Πόσες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν από το φεστιβάλ σε ένα έτος και για πόσο (αποτυπωμένο σε ανθρωπομήνες);
8. Πόσα ακαθάριστα έσοδα (gross) αποκόμισε το φεστιβάλ το τελευταίο έτος που το διοργανώσατε (σ.σ έτος αναφοράς 2023) (και προ πανδημίας covid-19, ενδεικτικό έτος αναφοράς το 2019);
9. Πώς κατανέμονται τα έσοδα ως ποσοστό % από: (σ.σ. βήμα ανά 10%)
- a. Marketing-Χορηγίες, Επιδοτήσεις (Ιδιωτικές και Δημόσιες)
 - b. Πωλήσεις Τροφίμων, Ποτών, Merchandise
 - c. Εισιτήρια
10. Πώς κατανέμονται οι δαπάνες ως ποσοστό % για: (σ.σ. βήμα ανά 10%)
- a. Καλλιτέχνες/ Φιλοξενία/ Μεταφορικά/ Έξοδα Stage / Ήχος /Φώτα
 - b. Μάρκετινγκ/ Διαφήμιση/ Διαδικτυακή Προώθηση
 - c. Τροφίμα/ Ποτά/ Merch προς πώληση

- d. Υποδομές/ Ρεύμα/ Εγκαταστάσεις Υγιεινής/ Αποκατάσταση Χώρου
 - e. Security
 - f. Διοικητικές δαπάνες/ ΦΠΑ/ Τέλη/ Κρατήσεις/ Φόροι
11. Υπήρξε θεωρείτε αρνητικό αντίκτυπο στην περιοχή από τη διεξαγωγή του φεστιβάλ; Τι είδους; Περιγράψτε.
 12. Πόσες συνεχόμενες μέρες διαρκεί; Αν όχι συνεχόμενες, αλλά ξεχωριστές, εξήγησε το λόγο.
 13. Γιατί διοργανώνετε το φεστιβάλ; Ποια είναι τα τρία (3) κυρίαρχα κίνητρα.
 14. Πιστεύετε είναι επιτυχημένο το φεστιβάλ; Αν ναι, για ποιούς λόγους;
 15. Ποιες προκλήσεις αντιμετωπίσατε κατά τη διοργάνωση του φεστιβάλ;
 16. Πώς ξεπεράσατε αυτές τις προκλήσεις;
 17. Υπάρχουν σχέδια συνεργασίας με τοπικούς πολιτιστικούς οργανισμούς ή καλλιτέχνες για το φεστιβάλ;
 18. Υπάρχουν σχέδια για τη συμμετοχή της τοπικής κοινότητας, του Δήμου ή της Περιφέρειας;
 19. Πέραν του κεντρικού προγράμματος του φεστιβάλ, υπάρχουν παράλληλες εκδηλώσεις που σχετίζονται πιθανόν με την ενδυνάμωση της κοινότητας; Αν ναι, αναφέρετε κάποιες.
 20. Νέες τεχνολογίες. Ποιες οι σκέψεις ή ποια η ήδη αξιοποίησή τους από το φεστιβάλ;
 21. Τι επιλέγετε για τη βιωσιμότητα του φεστιβάλ , επικέντρωση στο κόστος και τη μίμηση ή ποικιλομορφία;
 22. Ποιες συστάσεις έχετε σε επίπεδο πολιτικής για τη βελτίωση του οικονομικού αντικτύπου των μουσικών φεστιβάλ και ευρύτερα των πολιτιστικών φεστιβάλ στην περιοχή;
 23. Ελεύθερος Σχολιασμός